

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 79 · 11. mai
Sesjonen 2022–2023

Møte torsdag den 11. mai 2023 kl. 10

President: Morten Wold

Dagsorden (nr. 79):

1. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (utvidelse av lovens virkeområde) (Innst. 332 L (2022–2023), jf. Prop. 47 L (2022–2023))
2. Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU (Innst. 338 S (2022–2023), jf. Prop. 52 S (2022–2023))
3. Interpellasjon fra representanten Torgeir Knag Fylkesnes til næringsministeren:
«Statkraft har den senere tiden blitt kritisert for å gi store bonuser til ledelsen i en strømpriskrise til tross for nye krav til det statlige eierskapet, for å gå i konflikt med urfolk i Chile, høyst sannsynlig bidra til tvangsarbeid i Kina og for å ta i bruk private helseforsikringer.
Mener statsråden ledelsen i Statkraft forvalter sitt ansvar og mandat som et statlig eid selskap på en tilfredsstillende måte?»
4. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2023 (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 2. mai 2023)
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om reversering av økningen av bøtesatsene i trafikksaker som avgjøres etter forskrift om forenklet forelegg (Innst. 335 S (2022–2023), jf. Dokument 8:142 S (2022–2023))
6. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Terje Halleland, Sivert Bjørnstad, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om en nasjonal standard for ferjetilbudet (Innst. 334 S (2022–2023), jf. Dokument 8:143 S (2022–2023))
7. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Guri Melby og Alfred Jens Bjørlo om bedre utnyttelse av FOT-ruter

(Innst. 333 S (2022–2023), jf. Dokument 8:158 S (2022–2023))

8. Interpellasjon fra representanten Morten Stordalen til samferdselsministeren:
«Grunnet offentlige krav til omsetning av biodrivstoff regulert i produktforskriften blir det gjennomført en endring av bensinkvaliteten som tilbys i markedet, til E10. Mange entusiastkjøretøy, fritidsbåter og motorredskap kan ikke bruke den nye bensinkvaliteten. Fare for driftsstans, motorhavari og brann gjør at mange fratras muligheten for ønsket bruk av kjøretøy. Bakgrunnen for endringen i bensinkvalitet er offentlige rammevilkår.
Vil statsråden ta initiativ til å sørge for at etanolfri bensin blir tilgjengelig i hele landet?»
9. Interpellasjon fra representanten Margret Hagerup til forsknings- og høyere utdanningsministeren:
«Etter sterk vekst i søkertallene for lærerutdanningene under Solberg-regjeringen frem til rekordåret 2019 var det i 2023 det laveste antall søkere siden 2008. Det er nødvendig å styrke rekrutteringen, sikre kvaliteten på utdanning og praksis samt øke attraktiviteten og statusen til læreryrket i samarbeid med partene. Fjerning av firerkravet i matematikk har åpenbart ikke bidratt til å øke søkertallene.
Hva er statsrådets vurdering av årsaken til nedgangen i søkertallene, og hvilke initiativ vil statsråden ta for å snu trenden?»
10. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Per Arne Olsen*

Presidenten [10:00:11]: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Per Arne Lodding Olsen gikk bort 18. november 2022 etter kort tids kreftsykdom. Han ble 61 år gammel.

Han var innvalgt som stortingsrepresentant for Fremskrittspartiet fra 2009 til 2013 og var vararepresentant i periodene 2001–2005 og 2005–2009. Lodding Olsen var medlem av helse- og omsorgskomiteen de årene han var fast representant på Stortinget. Han var også medlem av valgkomiteen og Stortingets delegasjon til Nordisk råd, samt delegat til FN's generalforsamling.

Per Arne Lodding Olsen ble født i Tønsberg og bodde der hele sitt liv. Etter at han hadde fullført sin utdanning ved Tønsberg handelsgymnas i 1980, jobbet han i flere år i privat næringsliv før han ble generalsekretær i Fremskrittspartiets Ungdom i 1986, deretter kontorsjef og fungerende generalsekretær i Fremskrittspartiet, og sekretariatsleder i stortingsgruppen fra 1997–2003.

Lodding Olsen satt til sammen 26 år – fra 1983 til 2009 – i Tønsberg bystyre, og mellom 2003 og 2009 var han ordfører. Han ble direkte valgt av byens innbyggere og fremsto nærmest som borgermester – en svært populær sådan. Deretter ble det fire år på Stortinget, der han særlig var opptatt av legemiddelpolitikk. Lodding Olsen skal ha sin del av æren for at det ble innført pakkeforløp for kreft, noe han jobbet utrettelig for.

Etter at Per Arne Lodding Olsen gikk ut av Stortinget i 2013, var han inntil kommunikasjonsbransjen. I 2016 ble han konstituert som fylkesmann – senere statsforvalter – i Vestfold, og fra 2017 også for Telemark. Lodding Olsen døde mens han fortsatt ivaretok denne oppgaven.

I tillegg hadde Lodding Olsen flere offentlige verv: medlem av styret for Folketrygdfondet, varamedlem til Kringkastingsrådet, medlem av styret for Kommunenes Sentralforbund og medlem av Vinmonopolets styre. I Fremskrittspartiet hadde han en rekke verv, bl.a. som andre nestformann fra 2005 til 2009.

Per Arne Lodding Olsen la aldri skjul på at han var hjertettransplantert, men han imponerte alle gjennom viljen til å stå på for fullt. Han hadde ofte en lun og morsom kommentar på lager og klarte alltid å få folk rundt seg til å føle seg vel.

Hans store kjærlighet for biler og motorsykler må også nevnes, og han var selvsagt medlem av Løvebakken MC-klubb – likeså lidenskapen for fotballaget Liverpool, som han var en evig trofast tilhenger av.

Vi lyser fred over Per Arne Lodding Olsens minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:51]: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus: Tobias Hangaard *Linge*

For Oslo: Cato Brunvand *Ellingsen*

Representanten Freddy André Øvstegård vil fremsette et representantforslag.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:04:19]: På vegne av representantene Cato Brunvand Ellingsen og meg selv vil jeg sette fram et representantforslag om å la folk få puste på ferie. Siden dette gjelder den sommerferien som kommer om ikke så altfor lenge, ber jeg om at dette forslaget behandles etter forretningsordenen § 39 c.

Presidenten [10:04:40]: Representanten Rasmus Hansson vil fremsette et representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [10:05:00]: På vegne av representantene Une Bastholm, Lan Marie Nguyen Berg og meg selv vil jeg legge fram forslag om naturvennlig og sirkulær gruvedrift i Fensfeltet.

Presidenten [10:05:12]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Valg av settepresident

Presidenten [10:05:16]: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag, og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Heidi Greni. – Andre forslag foreligger ikke, og Heidi Greni anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:05:42]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (utvidelse av lovens virkeområde) (Innst. 332 L (2022–2023), jf. Prop. 47 L (2022–2023))

Presidenten [10:05:58]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Karianne B. Bråthen (A) [10:06:34] (ordfører for saken): Som saksordfører er det på sin plass å takke komiteen for engasjement og konstruktivt arbeid når det gjelder endringer i lov om regulering av fisk og fiskevarer.

Denne proposisjonen er et resultat av arbeidet til en regjering og en fiskeriminister som viser handlekraft. Utgangspunktet for saken er at tang og tare er en ny marin ressurs som har stort potensial til å bli en betydelig eksportvare.

For at det skal bli en realitet, må disse artene inn i eksportloven, sånn at Norges sjømatråd kan ta det inn i sin portefølje. Med det økes tilgangen på markedsføringsressurser og muligheter for forskning. Det er gledelig å få denne saken til Stortinget, sånn at tang og tare kan ta del i eksportsatsingen denne regjeringen har satt i gang. En enstemmig komité ønsker dette varmt velkommen. I tillegg merker vi oss at tittelen endres, og at fiskeeksportloven gjøres til en offisiell korttittel.

Så har det seg sånn at fokuset i denne saken har dreid seg mer om sjøpattedyr enn om tang og tare. Det kom inn elleve høringsinnspill, der alle handlet om å ut-

vide fiskeeksportlovens virkeområde til å inkludere sjøpattedyr. Jeg tror jeg kan påstå at de fleste partiene, med unntak av noen, er enig i at også sjøpattedyr er noe vi ønsker å høste av havet. Det har også fiskeri- og havministeren slått fast. For oss som bor langs kysten, er en marinert hvalbiff på grillen en av sommerens høydepunkter, men hovedutfordringen for hvalen er at vågehvalen er på listen over arter det ikke er lov å drive handel med, bortsett fra i Japan og på Færøyene. Det har tidligere vært gjort forsøk på å få vågehvalen ut av denne listen. Det har vært fånytt. Det kreves to tredjedels flertall av 184 land. Statsråden har vært tydelig på at han og departementet vurderer at det vil være en viss risiko for sjømateksporten og for Norges omdømme som sjømatnasjon knyttet til eventuelle markedsføringskampanjer eller fremme av konsum av hvalprodukter. Ønsker vi egentlig å ta den risikoen?

Selv om eksportpotensialet for norske hvalprodukter er svært begrenset, bør det være økte markedsmuligheter for norsk konsum. Dette er imidlertid ikke en jobb som kan gjøres av Sjømatrådet. Det har EFTAs overvåkningsorgan, ESA, gjort klart i en sak som ble reist i 2016. Dette må gjøres av andre aktører med midler som stilles til rådighet av bedriftene eller organisasjonene eller ved søknad til staten.

I dag står enhver selger fritt til å produsere og markedsføre hval som en virkelig god middagsrett i Norge. Det bør gjøres, for flere bør få muligheten til å legge en hvalbiff på grillen, men å gjøre noe mer ut av det i dag er ikke vi i Arbeiderpartiet og Senterpartiet klar for.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Olve Grotle (H) [10:09:41]: Høgre støttar forslaget om å utvide verkeområdet til fiskeeksportlova til å omfatte makroalgar, altså tang og tare. Dette vil ha som konsekvens at det kan krevjast inn marknadsavgift og forskingsavgift for eksport av makroalgar, slik at tang og tare kan bli inkluderte i arbeidsområda til Norges sjømatråd og Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfinansiering. Det blir dermed lagt til rette for vidareutvikling av tang- og tarenæringa gjennom m.a. marknadsføring, kompetansebygging og forskning.

Under behandlinga av saka i næringskomiteen har det kome inn forslag om å utvide fiskeeksportlova sitt verkeområde til òg å inkludere sjøpattedyr, i praksis kval. Dette har fått brei støtte i elleve høyringsvar frå Fiskarlaget, Fiskebåt, andre organisasjonar, enkeltstående bedrifter, kommunar og privatpersonar. Fiskeri- og havbruksministeren har i sitt svar til komiteen derimot vore til dels svært kritisk til dette forslaget. Dette er grunngeve på fleire måtar, men først og fremst med at vågekval sidan 1983 har stått på lista over trua artar som

det er forbod mot å handle med i konvensjonen om handel med trua artar, og at det vil kunne få negative konsekvensar for eksporten av norsk sjømat dersom kval blir teke inn i lova.

Det er mange grunnar til at vi bør fangste, eksportere og konsumere meir kvalkjøt: ut frå eit heilskapleg og berekraftig forvaltingsomsyn, at kvalkjøt er sunt og godt, at det har eit lågt klimaavtrykk, og at det sjølvsagt er ei viktig næring med stort vekst- og utviklingspotensial. Det kan her òg nemnast at kvalfangst i Noreg skapar etterlengta aktivitet på fiskemottak utanfor skreisesongen.

Høgre er difor i utgangspunktet positiv til at sjøpattedyr kan bli omfatta av fiskeeksportlova, men ettersom statsråden er så tydeleg i si fråråding av dette, ryggjer vi tilbake med tanke på å gå inn for det no. Høgre har difor heller føreslått at Stortinget skal be regjeringa kome tilbake med ei grundigare og nærare vurdering av konsekvensane det vil ha dersom verkeområdet til fiskeeksportlova òg vil omfatte sjøpattedyr, og vidare eventuelle avbøtande tiltak som vil kunne vere aktuelle. Bakgrunnen for dette forslaget er òg tilbakemeldingane som har kome i saka, og som sår tvil om fiskeri- og havbruksministeren sitt grunnlag for frårådingane er riktige. Høgre vil òg støtte forslag som går ut på at regjeringa skal utarbeide tiltak som kan auke fangst og eksport av kval samt norsk konsum av sjøpattedyr.

Med dette tek eg opp dei tre forslaga Høgre har saman med andre.

Presidenten [10:12:20]: Representanten Olve Grotle har tatt opp de forslagene han viste til.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:12:40]: Nærings- og fiskeridepartementet foreslår i proposisjonen å utvide verkeområdet i fiskeeksportloven til å omfatte makroalger som tang og tare. Departementet viser i proposisjonen til at det eksisterende begrepet fisk og fiskevarer i loven ikke omfatter makroalger, og foreslår i proposisjonen å utvide lovens virkeområde med marine produkter. Opplisting av arter som omfattes av lovens virkeområde, foreslås utvidet til å inkludere makroalger. Fremskrittspartiet støtter en sånn vurdering og ser på det som et viktig grep for å kunne utvikle tang- og tarenæringen i landet videre og sikre mer kunnskap og mer næringsaktivitet langs kysten knyttet til tang og tare som marine ressurser.

I komiteens høringsrunde kom det inn elleve høringsinnspill, der det bl.a. blir pekt på at hval og andre sjøpattedyr også bør innlemmes i den nye loven. I statsrådens svarbrev av 12. april i år til komiteen framholdes det at sjøpattedyr ikke bør innlemmes i fiskeeksportlovens virkeområde så lenge vågehval står på listen over truede arter, som det er forbud mot å handle med i hen-

hold til konvensjonen om internasjonal handel med truede arter av vill fauna og flora.

Sjøpattedyrenes rolle i havets økosystem er viktig, men som for andre ressurser må bestandene beskyttes ut fra en helhetlig og bærekraftig forvaltning. Norsk hvalfangst forvaltes bærekraftig og beskyttes med et lite uttak i forhold til bestandene. Det er viktig å høste av hele næringspyramiden, og fangst av sjøpattedyr er viktig for å skape balanse i de marine økosystemene.

I tillegg til at økt beskatning er viktig av forvaltningshensyn, er kjøttet både sunt og kortreist med lave klimaavtrykk. Det er bred enighet om at det er viktig å tilrettelegge for et bærekraftig kosthold, selv om enkelte av regjeringens medlemmer kan gi inntrykk av noe annet. Fremskrittspartiet ønsker en mer offensiv tilnærming fra regjeringen, med tiltak for å øke fangst og norsk konsum av sjøpattedyr, og samtidig igangsette arbeider med informasjon ut til markeder om fordeler med bærekraftig forvaltning av sjøpattedyr som sunt kosthold med lave klimaavtrykk, for å åpne nye markeder.

Representanten Olve Grotle var inne på de forslagene som fremmes av Fremskrittspartiet, Høyre og Rødt, som handler om at regjeringen skal gjøre en grundigere og nærmere vurdering av saken. Det er en klok tilnærming. Saksordføreren sa at Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke er klare for å gå inn for det akkurat nå. Det ville ha vært klokt å støtte forslaget om en vurdering og en utredning fra regjeringen, men dessverre kommer Arbeiderpartiet og Senterpartiet til å stemme imot det.

Så en kjapp stemmeforklaring: Vi kommer også til å stemme for forslag nr. 5.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:16:04]: Det meste er allereie rørt ved av saksordføreren og tidlegare innlegg – å utvide verkeområdet til Sjømatrådet i stor grad for eksportretta tiltak på sjømatfeltet. Det er veldig bra at ein òg inkluderer makroalgar. Det er ei spennande og vaksande næring, og eg tenkjer at fleire nye område òg kan bli inkluderte i Sjømatrådet sitt arbeid i tida som kjem.

Så har det kome opp ein diskusjon om kval. SV er ikkje motstandar av kvalfangst. Vi har alltid vore tilhengjarar av det, så lenge det føregår på ein berekraftig måte når det gjeld bestand, og på ein dyrevelferdsmessig svarleg og god måte. Om kval skal bli inkludert i Sjømatrådet sitt arbeid, er på mange måtar det ein er ueinige om her. Der er min oppfatning at ein frå Utanriksdepartementet sitt perspektiv ser på det som problematisk fordi det er ganske få land i denne verda som er tilhengjarar av fangst av kval – det er vel berre tre: Japan, Russland og Noreg – og at dette ville ha uheldige generelle konsekvensar for Noregs omdøme internasjonalt. Det er òg ein usikkerheit knytt til annan fiskeriekspert –

at dette vil kunne ramme salet av laks, torsk, sild osv., og at det vil ha uheldige konsekvensar for dette. Så vidt eg kjenner til, er det ikkje gjort noka vurdering av det. Dette handlar forslag nr. 1 om.

SV kan ikkje støtte dei andre mindretalsforslaga, som går ganske langt i å føreslå vedtak som vil kunne få konsekvensar som iallfall ikkje eg klarer å sjå rekkevidda av. Når det gjeld å skaffe meir kunnskap, ønsker eg å lytte nøye til kva statsråden har å seie, for eg tenkjer at det kan vere greitt for Stortinget å vite. Kvalfangst er ei tradisjonsrik næring i Noreg og strekk seg fleire tusen år tilbake i tid. Den første oljealderen var på 1000-talet, handla om sjøpattedyr og var avgjerande for heile utviklinga av Noreg som sjøfartsnasjon og bygging av dei store vikingskipa osv. Det var avgjerande for den tida.

Vi kjem til å lytte til debatten. Foreløpig støttar vi ikkje forslag nr. 1, men vi vil høyre på kva statsråden har å seie til å skaffe meir kunnskap og gjere denne tilgjengelig for Stortinget.

Geir Jørgensen (R) [10:19:18]: I Rødt støtter vi det som er sakens egentlige tema, å åpne for eksport av tang og tare og den type sjøprodukter, og det er viktig å fokusere på dette framover. Vi kan høste mer av havet og skape nye næringer på dette området, så det er viktig.

Men vi lever ikke av tangsalat alene, i hvert fall ikke vi nordlendinger. Vi må jo ha kjøtt på tallerkenen, så jeg vil benytte anledningen til å slå et slag for hvalfangsten. Det er en næring som har blitt rammet – som vel ingen andre – av urban uforstand gjennom mange år, og en næring som ble utsatt for hærverk og det vi må kunne kalle rene terroraksjoner, i den tiden da hvalfangstmotstanderne toget inn langs nordlandskysten. De gikk så langt at de forsøkte å senke båter.

Dette er en næring som vi fra politisk nivå er skyldig å ta godt vare på og hjelpe framover. Vågehvalbestanden er i stor vekst, og bestanden er betegnet som livskraftig, eller «of least concern», som det heter på rødlistespråket. Markedssituasjonen for hvalen er så vanskelig at man bare fanger halvparten av det som er den vitenskapelig fastsatte kvoten. Når vi har en fiskeristatsråd fra Nordland, som er hvalfangerfylke nummer én her i landet, synes jeg det er beklagelig at man ikke fra politisk nivå skulle være i stand til å stå opp for denne viktige næringen og ta på seg ledertrøya og – for det første – få økt eksporten til de landene som vi kan eksportere til i dag, men også se på om det er muligheter for å utvide dette markedet, slik at vi kan få en god pris for hvalkjøttet, og at vi kan spre dette kortreiste og ganske klimavennlige kjøttet som hvalen representerer, i et større marked. Jeg mener det ligger et ansvar på spesielt statsråden for å framsnakke denne næringen, i stedet for den defensive linja som vi har sett her.

I Rødt har vi foreslått å be regjeringen utrede og foreslå for Stortinget en utvidelse av virkeområdet til fiskeeksportloven, slik at også hvalprodukter blir omfattet av loven.

Med det har jeg tatt opp Rødts forslag.

Presidenten [10:21:56]: Representanten Geir Jørgensen har tatt opp de forslagene han viste til.

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:22:23]: Jeg setter pris på at en samlet næringskomité ønsker å utvide fiskeeksportlovens virkeområde til å omfatte makroalger, også kjent som tang og tare. Dette innebærer at tang og tare blir en del av arbeidsområdet til Sjømatrådet og til Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering, FHF. Arbeidet vil finansieres av en avgift som legges på eksportverdien av tang og tare.

Tang og tare er en marin ressurs vi kan utnytte enda bedre, herunder som mat. Det er en økende interesse for å utvikle den norske tang- og tarenæringen, og regjeringen ønsker å legge til rette for dette. Vi trenger mer kunnskap og næringsaktivitet knyttet til tang og tare, og vi vet allerede at tang og tare lagrer langt mer CO₂ enn skogen på land. Næringen har lenge signalisert et behov for tilgang til ressursene som Sjømatrådet og FHF besitter, og jeg er trygg på at vi kan oppfylle ønsket i dag.

Jeg merket meg at et mindretall i næringskomiteen ønsker at regjeringen skal vurdere spørsmålet om hval nærmere. La meg være tydelig på at hval er et fantastisk produkt, og at jeg heier på hvalnæringen. Jeg mener likevel at Sjømatrådet ikke skal markedsføre hvalkjøtt. Selv om det nå er ro rundt norsk hvalfangst, vil det fremdeles være risiko for sjømateksporten, og for Norges omdømme for øvrig, forbundet med markedsføringskampanjer eller fremme av konsum av hvalprodukter i regi av Sjømatrådet. Det må finnes andre hensiktsmessige måter å fremme konsumet av hval i Norge på.

Av 184 land som er partnere i konvensjonen om internasjonal handel med truede arter, det vi kjenner som CITES, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, har 180 land importforbud for vågehval. Japan er – og vil sannsynligvis forbli – det eneste reelle eksportmarkedet. Så lenge hval er listet, er min vurdering at hval ikke bør inn i fiskeeksportloven. Det er å starte i feil ende, og da er heller ikke markedsføring aktuelt.

Norsk hvalpolitikk ligger for øvrig fast. Det eneste jeg har endret, er å øke kvoten fra 917 til 1 000 dyr.

Å innta tang og tare i fiskeeksportloven legger til rette for videreutvikling av en marin næring med vekstpotensial. Regjeringen ber derfor om at Stortinget gjør vedtak til lov om endringer i fiskeeksportloven for å utvide lovens virkeområde til å omfatte makroalger.

Presidenten [10:25:23]: Det blir replikkordskifte.

Olve Grotle (H) [10:25:40]: Ein av dei som har sendt merknader til saka, er tidlegare professor ved Noregs Handelshøgskule, Trond Bjørndal. Han har utført to utgreiingar for Utanriksdepartementet, med stor relevans for saka. Begge utgreiingane gjeld moglege økonomiske skadeverknader ved oppstart av norsk kommersiell vågekvalfangst. Den første rapporten blei gjort i etterkant av gjenstart av kvalfangsten i 1993, den andre i samband med opphevinga av det sjølvpålagde eksportforbudet av kvalprodukt i 2001. Konklusjonen var at norsk kvalfangst i det store og heile ikkje har hatt negative konsekvensar for norsk eksport eller omdømme. Faktisk har kvalfangsten kanskje verka positivt på turismen. Gjeve dette utgreiingsarbeidet, kan frykta for store negative verknader for eksport av norsk sjømat dersom kval blir teken inn i fiskeeksportlova, vere ugrunna?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:26:39]: Jeg mener at jeg i mitt innlegg redegjorde godt for de vurderingene vi har gjort. Saken er at fangst og handel med hval er et sensitivt spørsmål globalt, selv om jeg med hele mitt hjerte skulle ønske at situasjonen var annerledes. Hval er bærekraftig mat. Jeg mener også det er viktig at vi beskatter denne arten bærekraftig. Det legger vi opp til ved at vi har økt kvoten til 1 000 dyr i år.

Selv om det nå er ro rundt norsk hvalfangst, vurderer jeg at det vil være en risiko for sjømateksporten og for Norges omdømme for øvrig forbundet med markedsføringskampanjer. Så lenge 180 land – EU, USA og Storbritannia, alle de landene som vi handler mest sjømat med – har importforbud, blir det meningsløst å skulle bruke ressurser på noe som i dag framstår som langt unna rekkevidde.

Olve Grotle (H) [10:27:44]: Som nemnt i innlegget mitt, har forslaget om å utvide fiskeeksportlova sitt virkeområde til også å inkludere kval, fått brei støtte i elleve høyrings svar frå Fiskarlaget, Fiskebåt, andre organisasjonar, enkeltstående bedrifter, kommunar og privatpersonar. Gjeve den sterke støtta kval har, bør ein ikkje då i det minste gjennomføre ei ny utgreiing for å avklare om den risikoen ministeren åttvarar mot, faktisk er reell?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:28:14]: Oppbyggingen av merkevaren Seafood from Norway har pågått i flere tiår. Våre bedrifter, Sjømatrådet og utenriksstjernen vår arbeider hver eneste dag, og vi slåss i verdensmesterskap hver eneste dag for å øke norsk sjømateksport. Selv om jeg skulle ønske at situasjon hadde vært annerledes, og selv om vi er på veldig trygg grunn når vi argumenterer for at norsk hvalfangst er en både

bærekraftig og god næring, har jeg vært veldig klar på at det å skulle sette alt dette i spill og da starte med fiskeeksportloven, blir å starte i feil ende. Jeg er glad for engasjementet som Høyre legger for dagen, men gjennom åtte år i regjering gjorde man ingenting for å endre fiskeeksportloven. Det første jeg møtte da jeg ble fiskeri- og havminister, var at nettverket for tang- og tareneringen ba innstendig om at jeg måtte se annerledes på det enn mine forgjengere så de kunne få den hjelpen de trengte. Det var ikke Høyre villig til å ta i – nå er det et voldsomt engasjement rundt det.

Geir Jørgensen (R) [10:29:34]: Som vi hører i denne salen, er det fullt mulig å argumentere godt for norsk hvalfangst og for at dette er et produkt som verden skulle ha sett mer av. Vi er jo ikke uenige her, men i en situasjon hvor vi har behandlet denne saken i komiteen, har vi fått elleve høringsinnspill fra næringsaktører som virkelig vil noe. Det er i pengeverdi kanskje ikke den aller største kystneringen vi har, men den er viktig på de plassene der den foregår, og den er viktig for kystkulturen – og er i det hele tatt noe vi skal være stolt av. Så er situasjonen at man får bare hentet ut halvparten av det man har lov til. Hvis det for oppdrettslaksen hadde vært slik at man bare hadde fått solgt halvparten av det man produserte, ville man ikke da satt inn en større innsats i markedene for å få opp litt mer volum?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:30:34]: Min vurdering har hele tiden vært at vi må bruke ressursene våre, vi må bruke pengene våre, og vi må bruke alle de gode kreftene vi har, til arbeid der vi kan oppnå resultater. Som jeg forsøkte også å si i mitt innlegg, er det slik at for at det skulle vært fornuftig å bruke penger internasjonalt på markedsføring gjennom Sjømatrådet når det gjelder hval og sjøpattedyr, måtte vi først ha etablert en annen situasjon i CITES. Der er det 180 land som har importforbud mot hvalkjøtt, og det kreves to tredjedels flertall for å endre på den situasjonen. Så lenge det er importforbud i alle disse landene, mener jeg det vil være liten mening i å skulle bruke ressurser på eksport til de samme landene. Vi jobber intenst med Japan, og det jobbes også for å få på plass en frihandelsavtale med Japan. Det er det reelle markedet vi har. Så har jeg tillatt meg å si at når norsk reiselivsnæring ikke bruker store summer på markedsføring i Nord-Korea, er det fordi de nok vurderer det markedet som lite aktuelt.

Presidenten [10:31:41]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:32:06]: Jeg vil først si det er positivt at Stortinget og regjeringen er så enig i at

vi må få inn tang og tare i denne loven. Det er en eksportnæring som kan bli enormt stor. Det spises faktisk mer tang og tare i verden enn laks. Vi har noen veldig spennende miljøer, bl.a. på Sandhornøy, hvor det produseres mye tang og tare. Det er et veldig spennende prosjekt, og jeg vil anbefale fiskeriministeren å dra innom og besøke de gründerne som holder på med dette. På Lurøy, som statsråden selv kommer fra, er det noen som også jobber med å videreforedle tang og tare.

Det er helt riktig at hvalfangst blir tatt opp i denne saken. Når vi først skal gjøre en lovendring, er det helt riktig å se på hvalfangst også, som fiskerinæringen har spilt inn.

Jeg frykter at dette er en vurdering på autopilot fra utenriksministerens side, som sier at de mener det man alltid har ment, at dette er en fare for annen fiskeeksport, men den autopilotvurderingen er der jo bare inntil man får en regjering som er villig til å tenke på kystneringene, stå opp for dem og si: Vi ønsker en ny vurdering av dette.

Vi tror det er ganske urealistisk å tenke at verden i dag ser ut som den gjorde på 1980- og 1990-tallet. At andre land skal reagere, når vi allerede selger hvalkjøtt til Japan og da også markedsfører det – at det skal bli en kjempeoppstandelse internasjonalt rundt det – har jeg veldig, veldig vanskelig for å tro. Dette er en vurdering som er gjort på autopilot. Det har ikke blitt sagt fra politisk ledelse at man ønsker å få en ordentlig utredning av om situasjonen virkelig er sånn i dag. Jeg er ganske sikker på hva konklusjonen kommer til å være hvis man får en sånn vurdering, men det krever politisk vilje til å stå opp for en kystnæring som jeg tror har en stor framtid.

Den vil også ha en stor framtid hvis man følger de andre forslagene fra opposisjonen. Det dreier seg om å se på hvilke virkemidler vi har. Man har Fiskesprell og Norges sjømatråd. Vi må få en markedsføring av hvalkjøtt. Det er blitt sagt fra mange her i dag hvor flott hvalkjøtt er, men det markedsføres ikke godt nok. Det faller litt mellom ordninger. Hadde vi hatt hvalkjøtt som var like flott som ferdig marinert indrefilet i en pakke man kunne slenge på grillen, og hadde vi fått samme type markedsføring av hvalkjøtt, kunne hvalkjøtt blitt kjempepopulært i Norge også. Det er et godt marked for det.

Jeg er skuffet over at regjeringen ikke står opp for hvalfangsten. Dette er i alle fall et tydelig signal om hva det politiske alternativet er i denne saken.

Per Vidar Kjølmoen (A) [10:35:26]: Forrige taler har ingen tro på at hvis vi selv setter hval på dagsordenen, kan det bli oppstandelse på verdensmarkedet. Hva hvis representanten tar feil? Hva skjer da? Norge eksporterte sjømat for 150 mrd. kr i fjor. Hva skjer hvis vi får internasjonale kampanjer? Vil Høyre gå på talersto-

len her da og si: Jeg beklager – vi tok feil. Det er det som ligger i potten, og det var derfor forrige regjering også var svært forsiktig med det samme temaet.

Jeg lar meg overraske litt av deler av opposisjonen i denne debatten, jeg gjør virkelig det. Man ønsker å sette en sak på dagsordenen som potensielt kan ha store konsekvenser for norsk sjømateksport, for å markedsføre et produkt som er forbudt i nesten hele verden. Det er det denne saken dreier seg om. Jeg vil be opposisjonen om å tenke seg om én gang til. Ønsker man virkelig å ta den risikoen, som kan ha store økonomiske konsekvenser, for å oppnå en gevinst som alle ser er svært, svært beskjeden?

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:37:08]: Det er helt riktig – jeg personlig tror ikke at det ville skape noen stor oppstandelse. Jeg har jobbet 15 år i utenriksstjenesten, også med hvalfangstspørsmål, og det er min vurdering, men Høyre er et ansvarlig parti, og jeg er helt enig i at vi ikke bare kan legge dette i potten og sette ting i spill. Dette er en så viktig eksportnæring. Derfor er nettopp forslaget fra Høyre at man får en vurdering fra regjeringsapparatet – en fornyet vurdering – av hvordan situasjonen er i dag, og hva som eventuelt er konsekvensene i dag. Det burde være veldig enkelt å støtte. Det er også risikofritt å få en sånn vurdering. Det er forslaget, som jeg virkelig hadde trodd at Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke ville ha problemer med å støtte.

Jeg er veldig glad for signalene fra SV om at vi ikke må frykte slik kunnskap. Jeg håper at SV nå ser at man kan stå opp for en veldig viktig kystnæring, og at man merker seg at statsråden ikke har svart på det representanten Knag Fylkesnes spurte om: Hva er grunnen til at man er så redd for mer kunnskap om dette?

Olve Grotle (H) [10:38:39]: Eg er litt overraska over det innlegget som arbeidartirepresentanten nettopp hadde. Han kan umogleg ha lese sakspapira, han kan umogleg ha sett seg inn i saka, for det er ikkje slik at Høgre har gått inn for at ein skal ta sjøpattedyr inn i fiskeeksportlova no. Det vi ber om, er at regjeringa gjer ei ny vurdering og så kjem tilbake til Stortinget med det. Eit slikt vedtak kan umogleg vere skadeleg. Som eg nemnde i replikkordskiftet med statsråden, er det tidlegare, nokre år tilbake, gjennomført to slike utgreingar av ein professor på NHH, som då konkluderte med at det ikkje var ein slik risiko. No har det gått nokre år, og då er det all grunn til å sjå på dette på ny. Vi får sjå om vi får fleirtal for det, og vi får sjå kva ei slik utgreiing fører til. Det kan umogleg vere farleg å få meir kunnskap.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:39:53]: Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa kome tilbake til Stortinget på ein eigna måte med ei vurdering av kon-

sekvensane det vil ha dersom verkeområdet til fiskeeksportloven òg vil omfatte sjøpattedyr, og vidare eventuelle avbøtande tiltak som kunne vere aktuelle.»

Det bør vere i Stortingets interesse å få det oppklart, for om ikkje blir det berre ulike påstandar baserte på at ingen veit – som i diskusjonen Kjølmoen hadde med Høgre. Eg vil be statsråden nytte anledninga til å trykke på knappen og kome opp og forklare dramatikken som spelar seg ut når det gjeld forslag nr. 1. Kva vil vere problematisk ved at regjeringa, f.eks. i samband med statsbudsjettet – «på eigna måte» er gjerne i samband med statsbudsjett – kjem med ei vurdering av det? For her blir det mykje synsing. Eg tenkjer dette er ei næring som har lange tradisjonar i Noreg, der det nok sikkert er ulike typar frykt, men kva er grunngeven frykt her, kva er reell frykt? Kva kan ein tru er dei faktiske konsekvensane av ei slik innlemming, ei slik utviding av verkeområdet?

Eg meiner generelt at når det blir stilt spørsmål i Stortinget om så enkle ting, bør vi få det opp. Det er god kutyme, sånn at vi ikkje berre stiller spørsmål inn i mørket. Det trur eg ingen her ønskjer at vi skal. Det er mi oppfordring.

Per Vidar Kjølmoen (A) [10:42:14]: Flere representanter i debatten sier at en utredning kan da ikke være noe problem, mer kunnskap kan da ikke være feil. Det kan da umulig være skadelig, det kan umulig være farlig.

Hva i all verden er det Stortinget skal be regjeringen utrede? Hvordan kan regjeringen vite hvordan en slik sak kan bli møtt i framtiden? Hva i all verden skal et embetsverk og en statsråd svare på det? Man vet jo ikke hva som vil skje. Det kan til og med være litt tilfeldig hva som skjer. Det er risikoen som er utfordringen. Faren ligger i å sette selve saken på dagsordenen. Det er det som er problematikken, og det er kanskje det et flertall på Stortinget er i ferd med å gjøre nå – med de konsekvensene det kan ha, eller konsekvensene det ikke vil ha. Det vet man jo ikke.

Det ligger en risiko i saken, og det er en risiko opposisjonen må ta inn over seg. Kanskje går det bra. Kanskje går det ikke bra. Det er kjernen i saken.

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:44:00]: Jeg har lyst til å minne om at bakgrunnen for at vi i dag diskuterer fiskeeksport loven i Stortinget, er at dagens regjering – i motsetning til den forrige – har ønsket å ta et initiativ for å gi større muligheter til en næring som er i en veldig tidlig fase, nemlig dem som forsøker å lage butikk av tang og tare. Det var nei fra forrige regjering, det ble ja fra meg og dagens regjering.

Vi har en spennende diskusjon om norsk hvalfangst, og jeg vil understreke igjen at jeg heier på norsk

hvalfangst. Jeg skulle ønske at situasjonen internasjonalt var en annen, men 180 land med importforbud er ganske sterkt. Jeg tror at skulle vi virkelig gjøre noe med den situasjonen, måtte det et stort, grunnleggende arbeid over mange år til for å få gjort noe med det. Å begynne med fiskeeksportloven er å begynne i feil ende.

Jeg har selvsagt fått med meg at det er flere høringsinstanser som har pekt på at det kunne være en god idé likevel. Jeg har likevel lyst til å understreke at Sjømatbedriftene, Norsk Sjømat og Norsk sjømatråd ikke er blant dem. De som står ute i dette verdensmesterskapet hver eneste dag for å øke norsk sjømateksport, er ikke blant dem som gir en slik tilråding. Sjømatrådet sier direkte til oss at de er veldig skeptiske til det, og jeg tror vi skal ta det innover oss.

Jeg lytter gjerne til representanten Bård Ludvig Thorheim, han har alltid mye godt å bidra med, men i dette spørsmålet lytter jeg til fagfolkene – jeg lytter til industrien, til eksportørene og til dem som er der ute og jobber med norsk sjømateksport. Jeg har brukt mye tid sammen med dem. Senest for noen uker siden var jeg med dem i Barcelona på den store sjømatmessen. Jeg ser hvilket stort arbeid som nedlegges for å knytte nye kundekontakter, for å få på plass nye kontrakter og for å fortsette å bygge opp om den sterke merkevaren Seafood from Norway.

Jeg er ikke villig til å ta risiko og sette det i spill når det ikke finnes en mulig oppside fordi det er importforbud i 180 land. Det er ikke å være negativ til norsk hvalfangst, det er å ta den situasjonen som er der ute, på alvor. Vi får fortsette å bygge norsk hvalfangstnæring med de mulighetene vi har, og mitt bidrag i år har vært å øke kvoten til 1 000 dyr.

Jeg er veldig fornøyd med at det ser ut som at Stortinget samler seg bredt om det som har vært vårt initiativ i saken, nemlig å utvide fiskeeksportloven til også å omfatte tang og tare. Det er veldig bra, og det ser jeg fram til.

Presidenten [10:47:02]: Representanten Bård Ludvig Thorheim har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:47:16]: Takk til statsråden for gode ord. Jeg vil også berømme hans initiativ nettopp til å få tang og tare inn i denne loven. Det ble gitt støtte til tang og tare tidligere, nå tar denne regjeringen det videre, og det er bred oppslutning. Det er veldig bra.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan vi kan få kunnskap om dette, som representanten Knag Fylkesnes er inne på, er det ikke noen norsk offentlig utredning man går inn på da. Det som det er snakk om, er å bruke det store utenriksapparatet vi har. Vi har nesten 100 ambassader, og det er snakk om markedsføring av

hvalkjøttsalg i Japan – kun i Japan. Det er ikke snakk om å markedsføre noen andre steder. Det at andre land skulle reagere sterkt på det, er noe man kan få en veldig god og kvalifisert vurdering av fra vårt utenriksapparat, sammen med Sjømatrådet og de som er utsendt fra fiskeridepartementet, i dette spørsmålet.

Presidenten [10:48:14]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:48:20]

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU (Innst. 338 S (2022–2023), jf. Prop. 52 S (2022–2023))

Linda Hofstad Helleland (H) [10:49:08]: I denne saken er det enighet, og det er også veldig gode merknader fra saksordfører lagt inn i saken, men jeg har lyst til bare å understreke at jeg er veldig glad for at det er et så samlet politisk miljø i Norge som ser hvor avgjørende det er at Norge samarbeider med Europa for at vi skal kunne utvikle industrien videre og skape nye grønne arbeidsplasser, og at Norge ikke alene skal kunne lykkes med grønn og digital omstilling, hvis ikke vi gjør det sammen med resten av Europa.

InvestEU som programsamarbeid gir Norge tilgang til viktig forskning, infrastruktur og teknologi som vi vanskelig kan utvikle alene. Derfor er også InvestEU et hovedvirkemiddel for å skape næringsutvikling og nye jobber av denne innsatsen i Norge.

Høyre er også veldig enig med regjeringen, Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som skriver i innstillingen at vi vil stå overfor store oppgaver i årene som kommer, og at vi må kutte klimagassutslipp, skape flere arbeidsplasser over hele landet og øke eksporten. For å løse disse utfordringene vil det være behov for en aktiv næringspolitikk. Det er Høyre helt enig i.

Vi er også enige i det Arbeiderpartiet og Senterpartiet skriver om at skal vi få til det og lykkes i næringspolitikken, må vi sikre gode og stabile rammevilkår for norske bedrifter. Det er veldig fint at det står i innstillingen, men vi skulle også ønske at det følges opp i handling når vi dessverre ser at det stikk motsatte skjer i næringspolitikken nå.

Solveig Vitanza (A) [10:51:39] (ordfører for saken): Jeg vil takke representanten Hofstad Helleland for at hun åpnet en debatt i denne saken. Det er jo mye morsommere å være saksordfører når det faktisk blir en debatt. Jeg vil også takke hele komiteen for at de har vært så effektive i denne saken. Det har vært et godt samarbeid, og vi har en enstemmig innstilling.

Denne saken er om samtykke til å inngå en bidragsavtale og en garantiavtale med EU om norsk tilknytning til InvestEU. Det er et program som skal bidra til å utløse samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer i nyskapende og bærekraftig næringsliv. InvestEU inneholder finansielle virkemidler, som innebærer lån, garantier og egenkapitalinstrumenter for å støtte Europas gjenoppbygging etter pandemien og legge grunnlag for en grønnere, mer digital og robust europeisk økonomi.

Samlet er det programmets ambisjon å mobilisere minst 372 mrd. euro i nye investeringer i Europa innen 2027. Minst 30 pst. av disse investeringene skal øremerkes til klima- og miljørelaterte prosjekter i tråd med EUs klimamål. Her er jeg helt sikker på at norsk næringsliv både kan og vil bidra sterkt til å gjennomføre disse ambisjonene. Grunnen til at vi behandler dette, er at det har økonomiske konsekvenser, og beløpene er allerede bevilget gjennom statsbudsjettet for 2022.

Nå kan jeg bare si at jeg er veldig glad for at norsk næringsliv nå formelt kan gå inn i InvestEU, og at regjeringen legger til rette for en enda mer kraftfull finansieringsverktøykasse. Dette kan bidra til å få på plass nødvendig infrastruktur, inngåelser av partnerskap som forener utslippskutt og næringsutvikling, og bidra med risikoavlastning for næringslivet vårt.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:53:59]: Jeg vil starte med å takke Stortinget for å ha prioritert behandlingen av samtykkeproposisjonen om InvestEU-avtalene i en hektisk, travel vårsesjon. Det er veldig viktig at vi kommer i mål med tilknytningen til dette programmet, som er prioritert.

Norge har heldigvis god tradisjon for, og ikke minst har vi gode erfaringer med, deltakelse i EUs ulike programsamarbeid. Vi er flinke til å få mye kapital hjem til Norge når vi er med fra startstreken. Vi har allerede bred deltakelse, bl.a. gjennom Horisont Europa, EU4Health, Digital, det europeiske forskningsfondet, romprogrammet og ikke minst EUs innovasjonsfond. Det er viktig for norsk næringsliv, og det er absolutt en del av den aktive næringspolitikken som skal mobilisere mest mulig privat kapital til det grønne skiftet i Norge.

InvestEU er på mange måter et nybrottsarbeid. Det samler, det videreutvikler, og det forsterker låne-, garanti- og egenkapitalvirkemidlene fra de andre rammeprogrammene i ett program. Vi har tidligere hatt tilgang til deler av disse virkemidlene gjennom Horisont 2020. Samtykke til avtalen om norsk tilknytning til InvestEU vil nå gi Norge deltakelse i disse virkemidlene og flere. Det vil også være nytt at deler av virkemidlene implementeres gjennom Den nordiske investeringsbank i tillegg til Den europeiske investeringsbank og Det europeiske investeringsfondet.

Omorganiseringen av investeringsvirkemidlene i EU gjør at det har vært, og er, større usikkerhet rundt utformingen av InvestEU enn de andre programmene. Det har derfor tatt tid å få på plass norsk deltakelse, men vi er fornøyd med at avtalene er i tråd med de tidligere forankringene og bevilgningene til Stortinget.

Da vi kom i regjering, var noe av det første vi gjorde i tilleggsprosposisjonen vår til statsbudsjettet, å øke innsatsen i InvestEU. Det er fordi økt innsats i InvestEU vil gi mer kapital til det grønne skiftet i Norge. Vi har et stort arbeid foran oss. Det haster. Derfor må vi styrke innsatsen der vi kan få stor avkastning på innsatsen, og det er bl.a. i InvestEU.

Det er godt å se at hele komiteen er positiv til programmet. Gitt Stortingets samtykke i dag, ser jeg fram til at vi «asap» får inngått avtalene med EU, og ikke minst at vi ser de første norske investeringene under programmet.

Jeg vil si at vi er i godt driv, til tross for at noen mener noe annet. Vi satte i fjor investeringsrekord i norsk fastlandsøkonomi. 450 mrd. kr ble investert i norsk fastlandsøkonomi i fjor, en økning på 15 pst. Vi må tilbake til 2007 for å finne like høy vekst i et enkeltår. Vi kan glede oss over at det i fjor ble skapt 100 000 nye private arbeidsplasser i norsk økonomi. Det at vi har rekordlav arbeidsledighet, at vi har den høyeste sysselsettingen på ti år, er noe å være «happy» for.

I norsk økonomi ventes fortsatt vekst. Det er fortsatt investeringsoptimisme. Det gjennomføres nå grønne omstillingsprosjekter i hele næringslivet vårt, fra de små bedriftene til de mellomstore bedriftene og de store industrilokomotivene – alle er med på dette.

Regjeringen bidrar både gjennom stabile, langsiktige rammevilkår som skal få kontroll på den største prisveksten vi har opplevd siden jappetiden på 1980-tallet, gjennom en effektiv skattepolitikk som bidrar til at vi har høyest mulig verdiskaping i norsk økonomi, gjennom det grønne industriløftet, som er en historisk satsing på å ta de grønne industriene fra ord til handling i politikken, og gjennom 100 konkrete tiltak, 60 mrd. kr i risikoavlastning, lån, garantier, egenkapital og tilskudd, som nå gjør at det er prosjekter under utvikling og bygging over hele landet.

Med Stortingets tilslutning til InvestEU, til det arbeidet som nå gjøres med industripartnerskapet med Europa, med Green Alliance – vi har signert på høyt nivå med EU-kommisjonen – og med økt innsats også mot andre viktige, sentrale markeder i Europa, vil dette åpne dører og bidra til betydelig større investeringer i Norge. Det vil bidra til økt eksport for norsk næringsliv til Europa, og det vil sette Norge ytterligere på kartet i det grønne skiftet, der vi hører hjemme.

Presidenten [10:58:35]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:58:42]

Interpellasjon fra representanten Torgeir Knag Fylkesnes til næringsministeren:

«Statkraft har den senere tiden blitt kritisert for å gi store bonuser til ledelsen i en strømpriskrise til tross for nye krav til det statlige eierskapet, for å gå i konflikt med urfolk i Chile, høyst sannsynlig bidra til tvangsarbeid i Kina og for å ta i bruk private helseforsikringer.

Mener statsråden ledelsen i Statkraft forvalter sitt ansvar og mandat som et statlig eid selskap på en tilfredsstillende måte?»

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:59:31]: Vi har mange statseigde selskap i Noreg som fyller viktige funksjonar i det norske samfunnet. Felles for dei alle er at når ein er statseigd, skal ein følge dei føringane som storting og regjering legg for selskapa. I Noreg har vi organisert dette gjennom eigarskapsmeldinga, der både meldinga, innstillinga til Stortinget og dei medfølgande vedtaka dannar grunnlaget for korleis statseigde selskap skal opptre.

Vi har hatt eigarskapsmeldingar i lang tid, og felles for dei siste 15–20 åra har vore at menneskerettar skal vere ein sentral del av kommunikasjonen til selskapa. Menneskerettar skal ein ikkje bryte. Det betyr at når statlege selskap opererer anten i Noreg eller i utlandet, skal ein ikkje bryte menneskerettane. Dei skal stå fjellstøtt.

Det inneber også at når ein opererer i land som kanskje ikkje har ein like god tradisjon for å følge opp menneskerettane sjølv, så skal selskapa gjere heilt egne vurderingar av om tiltak og aktivitetar dei driv med i desse landa, er i tråd med dei forpliktingane Noreg har knytt seg til. Sann er det, og det har Stortinget vedtatt og sagt ettertrykkeleg. Det er einstemmig fleirtal i Stortinget rundt dette. Det er da dette setjast på spissen, når det heileigde statsselskapet Statkraft truleg bryt menneskerettane i fleire av sine aktivitetar rundt omkring i verda, og også i Noreg.

Vi har Chile som eitt eksempel. Mapuche-folket ser på Pilmaiquén-elva som heilag og sentral i heile deira kultur. Det vil for dei vere eit djupt inngrep i deira kultur og samfunn dersom den blir lagd i røyr og utnytta. Dette blei sett på spissen 23. februar i år, da aksjonistar som ønskte å stoppe Statkraft sine planar om å bygge ut, blei skotne på av chilenske myndigheiter.

For litt over ei veke sidan hadde vi eit seminar der vi inviterte representantar frå mapuche-folket til Stortinget for å fortelja kva dei har opplevd. Chile er verkeleg på

andre sida av kloden. Det å ha moglegheita til å møte folk som står i dette her, som ser sin eksistens som kultur vere truga, gjer veldig sterkt inntrykk. Dei kunne opplyse om at det her ikkje har vore nokon konsultasjon mellom Statkraft og urfolket. Det som er minstestandard for Noreg når det gjeld å overhalde menneskerettar, at det iallfall skal vere ein føregåande konsultasjon, har altså ikkje blitt oppfylt. Her ser vi også langt verre påstandar, som bestikkingar, etablering av falske urfolksorganisasjonar, påstandar om mediekampanjar og bakvasking, forsøk på å undergrave kor vidt mapuche-folket er eit urfolk, sjølv om dei er anerkjende som det, og ein serie andre graverande forhold. Alt blir sjølvsagt nekta for i Noreg av Statkraft sjølv, men opplysningar frå bakken er overtydelege.

Vidare har internvurderinga til Statkraft sjølv kome fram til at det er veldig sannsynleg at Statkraft er knytt til tvangsarbeid i Kina. I Noreg har vi også Fosen-saka, som viser at Statkraft er del av eit pågåande menneskerettsbrot.

Samla sett, med desse tre eksempla, ser vi at Statkraft sin omgang med menneskerettar i sine aktivitetar er frynsete og ikkje i tråd med det som er deira mandat. I tillegg ser ein korleis Statkrafts styre forhold seg til bestemmingane i eigarskapsmeldinga knytt til bonusar, leiarlønn osv., bl.a. at konsernsjef Rynning-Tønnesen fekk ein bonus for å ha selt vasskrafta dyrare enn konkurrentane. Då er det på tide å spørje: Kva gjer statsråden med dette – eit selskap som blir styrt utanfor kontrollen til Stortinget?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:04:52]: Det har vært rettet mye oppmerksomhet mot Statkraft i det siste, og det er veldig forståelig, både i lys av situasjonen i kraftmarkedet og i lys av konkrete forhold knyttet til selskapets virksomhet.

Det går klart fram av eierskapsmeldingen som ble behandlet i Stortinget i februar – med tilslutning fra et bredt flertall i Stortinget – at statens mål med eierskapet er høyest mulig avkastning over tid, innenfor bærekraftige rammer. Det betyr at selskapet må balansere økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft. Det framgår videre i eierskapsmeldingen at det skal være en klar rollefordeling mellom eier og styrene, og det er styrene i selskapene som har ansvaret for selskapets drift, og for å tilsette og vurdere ledelsen i selskapene.

Som eier har vi selvfølgelig forventninger til selskapene, og de forventningene skal bygge opp under målene vi har med eierskapet. Vi vurderer hele tiden hvordan styret følger opp disse forventningene, bl.a. gjennom den eierdialogen vi har med Statkraft og alle de andre selskapene i statens portefølje. Som for andre selskaper gjør vi heller ikke for Statkraft rede for slike vurderinger i full offentlighet i et ordskifte i Stortinget.

Generelt vil jeg si at vi i forventningene til selskapene har tatt betydelige steg framover for å sikre mer bærekraftig butikk. Vi forventer nå at selskapene skal inkludere FNs bærekraftsmål i sine strategier, og de skal jobbe med det i det daglige. Vi er tydelige på at selskapene skal være ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet, og det betyr altså at man skal være bedre enn de andre selskapene. Vi forventer at selskapene skal gjennomføre aktsomhetsvurderinger, bl.a. for å se på risiko. Her skal det benyttes anerkjente internasjonale metoder. Vi sier at selskapene skal respektere menneskerettighetene, og ikke bare det, de skal være ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet og ansvarlig arbeidsliv, og selskapene skal fremme retten til fri fagorganisering i hele leverandørnettverket sitt. I tillegg har vi strammet betydelig til når det gjelder forventningene innen klima og miljø, og vi er nå det første landet i verden som forventer vitenskapsbaserte klimamål fra selskapene. Regjeringen fører en aktiv eierskapspolitikk.

La meg svare kort på noen av spørsmålene representanten tar opp: Når det gjelder bonuser til ledelsen, regner jeg med at det er bonuser til Statkrafts krafttrudere det her henvises til. Her har Statkraft hatt ordninger som har vært urimelige, de er sågar omtalt som umusikalske av styret i Statkraft. Vi har tydelig formidlet statens syn på dette til selskapet. Selskapet har erkjent dette, de har beklaget dette, og de har gjort vesentlige begrensninger i ordningene.

Når det gjelder konflikt med urfolk i Chile, kan vi si at utbygging av fornybar energi ofte er krevende, bl.a. fordi det skal benyttes arealer og naturressurser som også kan brukes til andre formål, eller fordi konsekvensene for dem som blir berørt, kan være betydelige. Ofte er det mange dilemmaer og ingen enkle svar. Det har vi også gode eksempler på her hjemme, som vi tar lærdom fra. Derfor er det viktig med gode prosesser og involvering. Her har vi som sagt klare forventninger til selskapene, og så er det styret som må gjøre de konkrete vurderingene. Det skal ikke vi som eier gjøre.

Statkraft har sagt til oss at de forstår at det er viktig, og at de selv er opptatt av å lytte til lokale interesser, enten det knytter seg til natur, urfolksrettigheter eller andre forhold. Statkraft har også gitt uttrykk for at måten selskapet gjennomfører prosjektene på, skal være og er basert på internasjonalt anerkjente standarder og respekt for menneskerettigheter. Det sier de også har bidratt til å skape en presedens i Chile for nettopp involvering, håndtering av konsultasjoner og klager og samarbeid lokalt. Så sier Statkraft at det er en grunnleggende forskjell på fredelige demonstrasjoner og planlagte hendelser hvor det benyttes vold. Vi har fortsatt ikke fått full oversikt over alle sidene ved denne saken, men jeg kan

være helt tydelig overfor Stortinget på at vi følger opp disse hendelsene i vår eierdialog med selskapet.

Når det gjelder tvangsarbeid i Kina, er dette en veldig kompleks problemstilling fordi hele Vesten har gjort seg avhengig av kinesisk solcelleproduksjon. Det kan vi ikke løse gjennom eierskapspolitikken, det må vi løse gjennom mer produksjon i Vesten. Selskapet har selv vært tydelig på at det er risiko – de har selv gjort risikovurderinger, det startet de med allerede for to–tre år siden – og selskapet har iverksatt to tiltak for å sørge for at det er bedre kontroll på disse leverandørene.

Statkraft er et stort og viktig selskap for oss. Vi følger opp så godt vi kan, men vi må bruke de virkemidlene som Stortinget har forutsatt i eierskapsmeldingen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:10:10]: Ein føresetnad for eit aktivt eigarskap er jo å ha ein stat som er i stand til å følgje opp eigarskapsmelding og politikk elles. Det vil i dette tilfellet seie at Nærings- og fiskeridepartementet har strukturar som gjer ein i stand til å følge opp, og at det Stortinget seier skal bli gjennomført, faktisk blir gjennomført. Så vidt eg veit, gjer aldri departementet og eigarskapsavdelinga der eigne vurderingar av om det stemmer at det har skjedd menneskerettsbrot ulike stader i verda, ein bygger utelukkande på informasjonen ein får frå selskapa. Det er det ein bygger det på.

I dette tilfellet nektar altså Statkraft for at det skjer noko som er negativt for menneskerettane, men rapportane frå bakken i Chile er overtydelege; her er det pågåande menneskerettsbrot. Da konkluderer eigarskapsavdelinga slik: Statkraft seier at det ikkje skjer, så da skjer det ikkje. Det er klart at vi ikkje kan ha ei slik form for eigarskapsstyring. Skal ein ha ein aktiv eigarskapspolitikk, må ein vere rigga for å sørge for at det blir gjennomført, at Stortingets vilje og regjeringas vilje faktisk blir gjennomført i praksis. Ein kan ikkje bygge det på ei nekting frå eit selskap som sjølv har gjort seg skyldig i dette.

Da kjem vi over til spørsmålet: I den modellen vi har, der det er klare forventningar, og der det er ulikt fordelt om ein blir følgt opp av selskapa eller ikkje – skal det få konsekvensar? Skal det ha betydning for styra vi set inn der, dersom ein ikkje følger opp dei klare formaningane som kjem frå storting og regjering? Eg meiner at dette set heile eigarskapspolitikken på spissen. Spørsmålet gjeld dersom dette ikkje får konsekvensar i det heile, anten i form av at Nærings- og fiskeridepartementet set i gang ei eiga vurdering av det som har kome fram, eller at ein har god nok informasjon til å stille styret til ansvar. Dersom det ikkje får konsekvensar i det heile, vil eg seie at vi ikkje har ein aktiv eigarpolitikk. Da kan selskapa eigentleg styre på som dei sjølve ønsker, rapportere det som er fordelaktig til departementet, utan at det

nødvendigvis får noko etterspel, og da betyr det ingenting, det vi har formulert frå Stortinget. Ein slik type eigerskap er sjølvsagt totalt uakseptabel, og det reknar eg med at også regjeringa ser.

Da er spørsmålet: Vil det få konsekvensar? Vil det få synlege konsekvensar for styret og deira virke at det har kome den typen grove skuldingar, og til dels godt dokumenterte tilstandar med menneskerettsbrot?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:13:29]: Selvfølgelig betyr eierskapsmeldingen noe. Vi har ikke skrevet disse forventningene fordi vi ikke mener alvor. Det er få ting selskapsteamene i eierskapsavdelingen nå bruker mer tid på enn nettopp å følge opp selskapene på bærekraftsspørsmål. Vi har økt antallet forventninger og gjort dem såpass detaljerte og tydelige at dette har blitt et ganske stort prosjekt, både for eierskapsavdelingen hos oss og ikke minst for selskapene selv. Vi er en mer ambisiøs eier, og vi er blitt en tøffere eier. Vi stiller sannsynligvis langt flere spørsmål enn tidligere, vi gir oss ikke alltid med de svarene vi får, og da spør vi på nytt.

Det er selvfølgelig slik at vi gjør våre vurderinger i departementet. Til syvende og sist er det mitt ansvar hvilke vurderinger som gjøres, og hvis jeg ikke føler meg komfortabel med de svarene jeg får fra selskapets styre, stiller jeg selvfølgelig spørsmålene på nytt. Hvis vi har eksempler på selskaper som har styret som ikke lytter til eierne, uansett om det er private eiere eller det er staten som eier – som da representerer oss alle sammen – vil det naturligvis kunne få konsekvenser.

Jeg har full tillit til styret i Statkraft sin håndtering av de sakene det her har vært snakk om. Det ble åpenbart gjort feil når det gjaldt trading-bonusene. Det har styreleder beklaget offentlig, og ordningen er vesentlig strammet inn. Når det gjelder verdikjeden for sol i Kina, er det selskapet selv som har vært ute offentlig og sagt at det her er stor risiko for brudd på menneskerettighetene. Det gjelder for alle som kjøper solcellepaneler som er produsert i Kina, som altså kontrollerer 80 pst. av dette markedet. Det kan ikke Statkraft løse alene; det må vi løse gjennom internasjonalt samarbeid, gjennom å bygge opp europeiske verdikjeder og gjøre oss mindre avhengige av land vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med.

Når det gjelder Chile, er det en sak vi har brukt ganske mye tid på. Da denne saken ble kjent, ba vi om ytterligere informasjon. Avdelingen hos oss har fortsatt dialog med selskapet. Det er som sagt ikke full oversikt over denne situasjonen ennå, og vi skal skaffe oss enda bedre oversikt. Statkraft har fortalt oss at de tar dette på det største alvor, at de er opptatt av sitt omdømme, og at de er opptatt av å involvere lokalbefolkningen. Det de har

fortalt oss, er ganske detaljert, og de har også sagt det utad. Det er om lag 20 urfolkssamfunn som er involvert rundt dette prosjektet, i den aktuelle elven, og de har til dags dato hatt over 400 møter med lokalsamfunn og organisasjoner. Det er to grupper hvor motstanden er størst mot dette prosjektet, og de ble opprettet i 2011 og 2015. Statkraft har ikke identifisert at dette er mennesker som er fra området, og de sier at de har dialog med de fleste av disse samfunnene. Hvis selskapet kan gjøre mer for å bli enda bedre på å ha dialog med urbefolkningen og med lokalmiljøet, er jeg helt sikker på at selskapet vil være opptatt av det.

Vi kommer selvfølgelig til å følge opp dette videre i eierdialogen med Statkraft, som enhver annen god, ansvarlig eier bør gjøre.

Solveig Vitanza (A) [11:16:46]: Først vil jeg takke representanten Fylkesnes for at han stiller disse viktige spørsmålene her i salen. For Arbeiderpartiet er et aktivt og ansvarlig statlig eierskap et viktig prinsipp, og det var grunnleggende for eierskapsmeldingen vi la fram i høst. Eierskapsmeldingen har lagt vekt på og tydeliggjort statens forventninger til selskapene. Mest relevant i denne saken er selvfølgelig etterlevelsen av bærekraftsmålene og statens forventninger til at selskapene er ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet og gjennomfører aktsomhetsvurderinger i tråd med anerkjente metoder.

Det innebærer å ha gode retningslinjer og systemer for å identifisere og håndtere potensielle – og faktiske – negative konsekvenser selskapets virksomhet kan påføre mennesker, samfunn og miljø. Det forutsetter at selskapene har en meningsfull dialog med interessenter, bl.a. urfolk, og det omfatter både egen virksomhet og leverandørkjeden.

Statkraft, som er et statlig selskap, har fått mye oppmerksomhet det siste året, og jeg synes det er veldig fint at offentligheten følger med på foretak som forvalter fellesskapets ressurser. Slik skal det være. Vi som fellesskap eier Statkraft sammen. Det Statkraft og de andre selskapene som har statlig eierskap, gjør, gjenspeiler de verdiene og holdningene vi har som samfunn. Derfor er jeg glad for at SV løfter denne debatten her i folkets sal.

Den offentlige debatten har fokusert særlig på det urolige kraftmarkedet, på utbetalinger av bonuser og lederlønn og ikke minst på konflikt med urfolk. Vi er helt enig med SV i at Statkraft har hatt bonusordninger som har vært urimelige, og det har også statsråden sagt seg enig i. Vi er glad for at Statkraft nå har signalisert endringer, og vi kommer til å følge med på utviklingen videre.

Utbygging av fornybar energi er helt nødvendig dersom vi skal klare å kutte utslipp og omstille den globale økonomien, det er vi nok enige om. Samtidig vet vi at ny

utbygging kan komme i konflikt med eksisterende interesser. Dette gjelder bl.a. urfolks rettigheter. Allikevel mener vi at Statkraft bør spille en viktig rolle i å utvikle fornybare energiløsninger, både i Norge og utenfor Norges grenser. Jeg tror et sterkt Statkraft som har klare forventninger og verdier fra det norske folk, kan bidra til at vi får en best mulig utbygging av fornybar energi som også ivaretar hensynet til bl.a. urfolk.

Statkraft eies av fellesskapet. Våre verdier og holdninger står til eksamen hver eneste dag i de statlige selskapene. Det er et ansvar som både vi folkevalgte, statsråden og lederne i disse selskapene skal ta på høyeste alvor.

Bård Ludvig Thorheim (H) [11:20:18]: Jeg vil på vegne av Høyre gi støtte til næringsministerens linje i denne saken og si at det gjøres gode vurderinger også fra Statkraft sin side i disse spørsmålene.

Jeg tror det er viktig at vi har med oss inn i denne debatten at Statkraft er det største fornybarselskapet i Norge, og det er det også i Europa. Det er virkelig en stor drift, som vi har grunn til å være stolte av, og som har et oppdrag om å operere andre steder, også utenfor Europa.

Det jeg tror vi har fått med oss veldig godt i Norge, er at det er konflikter rundt utbygging av fornybar kraft. Det er ikke unikt for Norge. Slik er det i alle land. Ulike interesser gjør seg gjeldende knyttet til nesten enhver utbygging av fornybar kraft. Jeg synes det er viktig at vi ikke fra Stortingets side går for detaljert inn i de enkelte sakene og konkrete konflikter og tar parti med ulike parter som er berørt, men at vi holder oss til det som er hovedoppgaven til Statkraft, og at vi følger med på at de selvfølgelig forholder seg til de verdiene som de selv, og norske myndigheter, er opptatt av.

Til det som går på urfolksdimensjonen, og på menneskerettigheter, som også ble trukket inn her: Det er klart at alle bedrifter har et ansvar for å vurdere sin rolle opp mot menneskerettighetene. Samtidig er det slik at hovedparten, folkerettslig sett, er jo staten. Det er chilenske myndigheter i dette tilfellet, og slik jeg har forstått saken, har Statkraft gjort grundige vurderinger, også utover det de er forventet å gjøre.

Jeg vil bare si på vegne av Høyre i denne saken at det er viktig at vi tenker oss grundig om når det gjelder hvilke problemstillinger vi går inn i fra Stortingets side, og hvilken informasjon vi plukker ut og løfter opp. Her er det viktig å stole litt på den håndteringen som regjeringen gjør, og det gode arbeidet som Statkraft gjør i mange land med å bygge ut fornybar kraft mange steder hvor man faktisk ikke har tilgang på elektrisitet i det hele tatt, og hvor forbruket av strøm øker raskt i forbindelse med

en utvikling som er positiv, som løfter folk ut av fattigdom, og som gir nye muligheter.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:23:48]: Fremskrittspartiets prinsipielle holdning er at statens eierskapspolitikk i hovedsak behandles én gang i fireårsperioden, at rammene blir lagt der, og at regjeringen og næringsministeren har vide fullmakter til å utøve det eierskapet innenfor rammen av det Stortinget har vedtatt. Det har vært en god arbeidsdeling mellom storting og regjering i mange år.

I 2021 fikk vi en ny regjering og en ny næringsminister som overtok Nærings- og fiskeridepartementet med brask og bram. Det var ikke måte på hvilke endringer og revolusjoner som skulle skje. Hovedmantraet var at vi endelig skulle gå fra en passiv næringspolitikk til en aktiv næringspolitikk. Jeg er ganske sikker på at om denne interpellasjonen hadde kommet under forrige regjering, ville vi ha sett et ganske annet engasjement fra dagens regjeringspartier.

Det er veldig bra at interpellanten tar opp denne saken, selv om det ikke er alt som bekymrer oss like mye, f.eks. det med bruk av helseforsikring, som nesten 750 000 nordmenn har. Det er ikke noe stort samfunnsproblem, tvert imot, for uten disse hadde køene i det offentlige helsevesenet vært enda lengre. Rundt 90 pst. av tilfellene der privat helseforsikring brukes, handler om muskel- og skjelettplager. Der vet vi at det er lang ventetid i det offentlige. Uten disse forsikringene ville det ført til lange sykmeldinger. Nå får man i stedet behandling kjapt og kommer tilbake i jobb kjapt.

Når det gjelder bonuser, er vi helt enig i den kritikken som Knag Fylkesnes retter, og vi mener den ikke bare bør begrenses til den bonusen som utbetales til Statkrafts ledelse; vi bør se på den samlede utbetalingen. Dagens Næringsliv og andre medier har fortjenstfullt gravd i dette, og jeg mener funnene er til dels sjokkerende. Rundt 5 mrd. kr er utbetalt i bonus de siste fem årene – ikke først og fremst til Statkrafts ledelse, men til Statkrafts krafttraderer i Düsseldorf og Oslo. Det store problemet er at verken skattebetalerne, som eier 100 pst. av selskapet, eller vi, Stortinget, som skal kontrollere om regjeringen følger egen politikk og vedtak fattet i Stortinget, vet noe som helst om dette. Vi vet ikke hvor mye som er utbetalt. Et anslag er at traderne i fjor alene fikk i underkant av 2 mrd. kr i bonus. Vi vet ikke hvor mange de er, vi vet ikke noe om enkeltbonuser, og vi vet sågar ikke noe om kriteriene for å få bonus. Vi aner ikke hvilke kriterier som ligger til grunn, og hvordan bonusen er satt opp – i et 100 pst. statlig eid selskap. Det er visstnok både personvern hensyn og konkurranse hensyn som ligger bak dette hemmeligholdet. Jeg, og sikkert flere

andre representanter, har i et skriftlig spørsmål forsøkt å få klarhet i dette, men uten hell.

Det er ikke spor av den offensive holdningen statsråden viste ved nøkkeloverrekkelsen i 2021, eller da han kastet nesten hele Argentum-styret nettopp på grunn av lønns- og bonusutbetalinger, i de svarene han gir til Stortinget. Svarene ser ut som de kommer rett fra departementets sirlige maskinbyråkrati. Det er i alle fall ikke mye politisk vilje eller sjel i svarene. 2 000 mill. kr går ut fra fellesskapets konti i bonusutbetalinger, og ingen kan stille spørsmål ved det. Det er nesten ikke til å tro. Hadde dette skjedd med en næringsminister fra et ikke-sosialistisk parti, ville Arbeiderpartiet sprunget opp og ned på denne talerstolen i harnisk over situasjonen. Nå sitter de stille i båten med hendene foldet eller armene i kryss og bare ser på det som nå foregår.

I eierskapsmeldingen, som nylig ble behandlet av Stortinget, vies det mye plass og store ord til åpenhet og til utbetalinger og bonus. Riktignok skrives det mest om bonus til ledelsen – det er vel fordi det har vært mest vanlig og har hatt størst omfang, men bonus er bonus samme hvem som mottar den. Et minimumskrav må være åpenhet om kriteriene rundt utbetalingene, men det registrerer vi at Vestre ikke ønsker. Det er godt mulig at noen tradere fortjener bonus, men vi aner som sagt ikke hvilke kriterier som ligger til grunn, hvilken avkastning som er skapt, og til hvilken risiko. Det hemmeligholdet som nå foregår, kunne statsråden stoppet. Han er generalforsamling i selskapet, og det er han som utpeker styrets medlemmer. Vi registrerer at store ord er redusert til handlingslammelse.

Som sagt i starten er vår prinsipielle holdning at det er regjeringens ansvar å forvalte det statlige eierskapet med de rammene som Stortinget har gitt. Da må vi nesten bare akseptere at utøvelsen i denne saken er å sitte på hendene, gjøre ingenting og se på at tusenvis av millioner overføres fra fellesskapets konti til kraftradere i Düsseldorf.

Sofie Marhaug (R) [11:29:08]: Jeg vil starte med å takke interpellanten for å løfte denne debatten til Stortingets talerstol. Urfolk skal beskyttes, ikke beskyttes. Det gjelder her hjemme, og det gjelder selvfølgelig også i utlandet, i Chile. Det er noe av bakgrunnen for denne interpellasjonen, at det chilenske politiet har beskyttet urfolk for å beskytte Statkrafts framferd og utbygginger i Chile. Det er kjempealvorlig, og det er uakseptabelt.

Jeg har, i likhet med representanten fra SV, snakket med representanter for mapuche-folket. Jeg registrerer at Statkraft i mange sammenhenger mener at man kan skille mellom det de kaller for gode og onde mapucher, og det er ganske spesielt. Jeg vil påpeke at det Statkraft – hvert fall sett utenfra – driver med, minner om en splitt-

og-hersk-politikk mellom representanter for et urfolk i Chile, og det synes jeg er veldig alvorlig og veldig kritikkverdige. Det å si at det er tillitvekkende – det mener jeg på ingen måte at det er.

Bærekraft er et fyndord hvis det ikke fylles med mening, og når butikk kommer i veien for bærekraft mener jeg at det er butikk som må vike, ikke motsatt. Hvis ikke er ikke den eierskapsmeldingen verdt papiret den er skrevet på, eller serveren den er lagret på.

Deler av bakgrunnen for interpellasjonen dreier seg også om disse bonusene og bonuspolitikken til Statkraft, og der deler Rødt kritikken fra SV og fra flere andre, ikke minst fra LO. Det er ganske alvorlig når så mange og sterke interesser, representanter for fellesskapet, kritiserer den bonuspolitikken, fordi det handler om hva Statkraft skal være. Skal det være et selskap for fellesskapet, eller skal det være et selskap som driver som en ganske kynisk kommersiell aktør ute i verden? Jeg mener at det er fellesskapet som skal komme først, ikke kun rene kommersielle interesser.

Noen ganger blir Rødt anklaget for å være kraftnasjonalister, og det synes jeg egentlig er en litt upresis beskrivelse. Jeg mener at en mer presis beskrivelse vil være kraftsosialister. Vi ønsker at offentlig eide selskap skal drive til det beste for fellesskapet, selge til kostpris, altså lave priser, og ikke prøve å øke sine gevinster mer enn nødvendig. Det vi ser mer og mer av fra Statkrafts side, og også fra andre norske interessers side, er en form for kraftimperialisme. Det er egentlig den mest kritikkverdige siden ved dagens kraftpolitikk, og det er mye mer alvorlig enn den såkalte kraftnasjonalismen som noen anklager Rødt for å stå for.

Vi ser det i Chile, som nevnt, med Statkraft, men vi ser det også med Norfund. Jeg vet at det ikke er denne statsrådets ansvarsområde, men jeg nevner det likevel. I Honduras har den sosialdemokratiske regjeringen ønsket å ta tilbake kontroll over sine naturressurser, over kraftproduksjonen, og Norge og norske myndigheter, gjennom Norfund, prøver å motarbeide det med å gå til sak mot Honduras. Det føyer seg inn i rekken av eksempler på norsk kraftimperialisme. Det er ikke det 100 pst. offentlig eide selskap eller norske myndigheter egentlig er satt til å gjøre, etter Rødts syn – og jeg tror også etter veldig mange sosialdemokraters syn. Statkraft skal være et selskap for fellesskapet, ikke for smale kommersielle interesser, og de skal heller ikke sette butikk over bærekraft.

Heidi Greni hadde her overtatt presidentplassen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:34:08]: Eg vil takke for debatten, alle innlegga og statsråden sine svar. Det har vore mange gode innlegg her.

Eg må innrømme at eg er veldig usikker sjølv på kva som er den beste måten å gå framover på no. Eg meiner å høyre at det statsråden eigentleg seier, bekreftar det vi har visst i mange år, at det ikkje blir gjort eiga kunnskapsinnhenting frå departementet, men at ein held dette i form av dialog direkte med selskapa. Altså: Der det kan vere ein forskjell i informasjonen som selskapa sit på, og informasjonen frå andre aktørar på bakken, andre stader i verda, er eigentleg den einaste moglegheita til departementet og regjeringa å stille eit nytt spørsmål til selskapa.

Selskap utan klar eigarstyring og kontroll er farleg, og statleg heileigde selskap som ikkje har ei klar eigarstyring og kontroll med moglegheita til oppfølging, er endå farlegare. Eg synest Bjørnstad peika på det opplagde her: Stortinget har klare føringar for korleis selskapa skal operere, og når ein ikkje har moglegheita til å finne ut av korleis det som er fellesskapet sine eignedelar, blir gitt ut i bonus, da har vi eit stort problem som Stortinget ikkje kan oversjå. Stortinget må – uansett kva politisk farge vi har på logoen – utstyre seg med kontrollverkemiddel som gjer at vi kan følge opp dei vedtaka som blir gjorde, uansett kva vedtaka eigentleg er.

Så vil eg seie at eit innlegg eg reagerte på, var Thorheim sitt, for der blir menneskerettar og urfolksrettane framstilte som kva som helst av interesser, som skal avvegast – og at ein i nokre tilfelle kan la urfolksrettar og menneskerettar vike. Heile poenget med desse rettane, som vi også har forplikta oss til internasjonalt, er at det er ein botnplanke, det er ramma for all næringsutvikling, all verksemd i samfunnet. Det er ikkje sånn at ein kan la det vike fordi det berre er ei eller anna interesse. Da er vi jo tilbake til før Folkeforbundet og FN – og til ein heilt ny tilstand der dette berre er eit innspel i diskusjonen.

Vegen vidare her kan vel vere ein av mange, men vi ønsker frå SV si side å kome til botn i det som har skjedd med mapuche-folket, vi ønsker å kome til botn i det som har skjedd rundt bonusar, og vi vil nytte anledninga til å gjere det. Det kan skje på mange vis. Vi har eigne kontrollorgan knytte til Stortinget, men vi har også dialogen med statsråden, så til slutt ønsker eg å vite korleis statsråden praktisk vil jobbe med dette, for å opplyse Stortinget.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:37:25]: Til det siste først: Jeg har selvfølgelig stor respekt for Stortinget, og jeg svarer på alle de spørsmålene jeg får fra Stortinget – det er bare å stille spørsmål, så skal jeg svare på de spørsmålene jeg får.

Noen kommentarer: Begrepet eierstyring ble brukt. Vel, Stortinget har, med bredt flertall, sluttet seg til eierskapsmeldingen, som klart slår fast at vi opererer med

en helt grunnleggende ansvars- og rollefordeling. Det betyr altså at staten som eier har mål med eierskapet, vi har forventninger til hvordan selskapet skal utøves, men det er selskapets styre og den daglige ledelsen som er ansvarlig for drift, operasjoner, investeringer, beslutninger og risikostyring. Hvis vi mener at selskapene ikke gjør den jobben de skal, må vi finne noen andre til å sitte i de styrene. Jeg har hundre prosent tillit til styret i Statkraft.

Punkt nr. 2: Det blir sagt at det ikke gjøres egen kunnskapsinnhenting. Det er altså feil. Vi leser selvfølgelig alle innspill vi får. Når det gjelder saken i Chile, har vi selvfølgelig fått en redegjørelse fra Statkraft, og alle fakta er ikke på bordet ennå, heller ikke for dem. Dette er nå en politietterforskning som pågår i Chile. Staten er ikke noen påtalemyndighet eller noen etterforskningsenhet i Chile, det er det chilenske demokratiske institusjoner som er satt til å gjøre. Jeg leser alle innspillene vi får og alle brev vi får – fra menneskerettighetsorganisasjoner, sivilsamfunn, engasjementet i Stortinget – og bruker selvfølgelig det til å stille kritiske oppfølgings spørsmål til selskapet. Det skulle bare mangle. Det er det som er jobben vår.

Så blir det sagt at vi sitter stille og folder hendene i lederlønnspolitikken. Vel, det faller på sin egen urimelighet. Det er ingen regjering som har gjort mer for å stramme til – halvert bonusordningene, innført «følg eller forklar»-prinsippet, der ledende ansatte ikke skal ha høyere lønnsøkning enn gjennomsnittet blant de ansatte uten at det begrunnes særskilt og legges fram på generalforsamling, og vi har gitt klart uttrykk på en rekke generalforsamlinger for hva vi mener om dette.

Til representanten Bjørnstad: Den tradingvirksomheten det henvises til, er altså ikke en virksomhet som tapper fellesskapet for midler. Det er en virksomhet som drar inn 10 mrd. kr til fellesskapet, som denne forsamlingen kan bruke til å investere i ulike velferdsprosjekter.

Det er helt riktig at staten har store forventninger om at selskapene skal være åpne, men vi detaljstyrer ikke hva de skal være åpne om, og på hvilken måte. Når styret i Statkraft sier at dette av forretningshensyn ikke kan deles, bl.a. fordi det er stor rift om disse krafttraderne, og vi da risikerer at den gevinsten som nå kommer det norske folk til gode, heller går til utenlandskeide selskaper i skatteparadis og alle mulige andre steder, da vil jeg ikke pålegge selskapet å gjøre det. Det ville også vært helt i strid med det som er prinsippene i eierpolitikken.

Kritikk fra LO: Vel, jeg registrerer at LO er veldig takknemlige og sier at de endelig har fått en handlekraftig regjering som gjør noe med disse lønningene. Vi kommer til å følge opp dette videre, og jeg kan garantere at vi har en aktiv eierdialog med selskapet, både om dis-

se spørsmålene og de andre spørsmålene. Det betyr noe at vi har en aktiv eierpolitikk, men den aktive eierpolitikken må utøves innenfor de rammene som denne saken har vedtatt.

Presidenten [11:40:29]: Da er debatten i sak nr. 3 ferdig.

Sak nr. 4 [11:40:32]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2023 (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 2. mai 2023)

Presidenten [11:41:15]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 20 minutter, Senterpartiet 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Rødt 5 minutter, Venstre 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Kristelig Folkeparti 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:41:45] (komiteens leder): Jeg vil først takke utenriksministeren for redegjørelsen som ble holdt 2. mai. Den omfattet en del temaer som jeg har tenkt å gå litt nærmere inn på.

De siste årene med pandemi og krig har vist at et sterkt europeisk fellesskap er viktig, både for å verne om demokrati og frihet og for å løse de store utfordringene som ikke tar hensyn til landegrenser. Vi samarbeider stadig tettere med EU, ikke fordi vi må, men fordi det tjener våre interesser. Vi søker sammen med EU på områder der vi ser at det er veldig viktig for norske interesser, og vi er avhengig av samarbeidet med EU for økonomi og stabilitet.

De områdene vi samarbeider på, blir stadig flere. Det handler om energi, klima og det grønne skiftet, helse og beredskap, forsvarsindustri, handelspolitikk, sivil beredskap og utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. Felles for de fleste av disse områdene er at de i hovedsak ikke omfattes av EØS-avtalen. Både vi og EU må derfor bruke mye tid og ressurser på å forhandle særavtaler, og det er utrolig interessant å se hvor mye tid, ressurser og krefter Norge bruker på å være et utenforland, på å sitte på gangen og be pent om at EU husker på oss når de driver den felleseuropeiske påvirkningen, og når de lager de felleseuropeiske løsningene som vi er opptatt av å være en del av.

Man kunne gjerne ønske at vi brukte den samme tiden, de samme ressursene og de samme kreftene på å sitte

rundt bordet sammen med dem vi nå håper skal snakke på våre vegne, vært med på å forme politikken og bestemme – kort sagt: ivaretatt norske og europeiske interesser.

I redegjørelsen 2. mai pekte utenriksministeren på at Russlands krig mot Ukraina har styrket EUs rolle i europeisk sikkerhet, ikke på bekostning av NATO, men i samarbeid med NATO. Hun pekte på at de to organisasjonene egentlig har utfyllt hverandre på en god måte – NATO med hovedansvar for militær avskrekking og territorielt forsvar, og EU med sitt brede spekter av politiske og økonomiske virkemidler, i tillegg til stadig sterkere bidrag også på det militære området. Et eksempel på det er at NATO ikke utformer sanksjonspakker. Det er det EU som gjør, og Norge har nå innført alle EUs sanksjonspakker, som er utformet av EU, uten at vi har medvirket til den utformingen.

Utenriksministeren sa også at felles krisehåndtering har blitt et stadig viktigere tema i samarbeidet mellom Norge og EU. Hun peker på covid-19-pandemien, men også på det som skjer nå i forbindelse med krigen i Ukraina. Det gis flere konkrete eksempler på dette samarbeidet, før utenriksministeren konkluderer med: «Dette viser med all tydelighet bredden i vårt sikkerhetspolitiske samarbeid med EU.»

Snart vil 23 av 27 EU-land være NATO-medlemmer. Det gjør at vi er det eneste landet i Norden og Baltikum, bortsett fra Island, som ikke er medlem av både EU og NATO. Danmark har som kjent opphevet sitt såkalte forsvarsforbehold i EU og kommer nå til å delta fullt ut i EUs forsvars- og sikkerhetspolitikk. Selv om vår klare sikkerhetspolitiske forankring er i NATO, kommer mer og mer utenriks- og sikkerhetspolitikk som angår Norge, til å bli diskutert i rom vi ikke får komme inn i. Det er av stor betydning også for norsk forsvarsindustri og norsk sikkerhet, fordi det gjør EU mer samkjørt i NATO.

Likevel registrerer jeg at særlig Senterpartiet ofte bruker argumenter om at Høyre ikke er NATO-vennlige nok, nettopp når vi peker på hvor viktig denne dimensjonen av EU-samarbeidet er i ferd med å bli. Det mente senest finansminister Vedum i Debatten på NRK 30. mars, nemlig at Høyre bidro til å undergrave og svekke NATO ved å påpeke den realiteten jeg nå nettopp har påpekt. Det er mildt sagt en oppsiktsvekkende påstand, og den er helt usann. Jeg vil egentlig heller sitere utenriksministeren fra hennes redegjørelse 3. mai i fjor, hvor hun sier:

«For Norge betyr det at våre eksisterende avtaler og samarbeidsordninger med EU i langt større grad enn tidligere har fått en sikkerhetspolitisk betydning.»

Det spiller også over på andre politikkområder, som handels- og industripolitikk, som er usedvanlig viktig for Norge. I redegjørelsen illustreres dette ved IRA, nem-

lig at sikkerhetspolitiske hensyn og klimapolitikk tar stadig større plass i utforminga av nærings og handelspolitikken, og man ser det både i USA og i EU.

Hvis vi går tilbake til den utenrikspolitiske redegjørelsen utenriksministeren holdt 21. mars, peker utenriksministeren på et poeng som etter min oppfatning er veldig interessant, knyttet til IRA. Dette er jo, som Stortinget er godt kjent med, en stor og vanskelig sak både for EU og ikke minst for Norge, som da må forsøke å koble seg på EUs eventuelle avtaler og ordninger med USA for ikke å komme i en veldig ugunstig posisjon. Den 21. mars sa utenriksministeren:

«Norges muligheter til å påvirke verdenshandelen gjennom bilateral kontakt er begrenset. Kina, USA, India [og] Brasil (...) endrer sjelden sin handelspolitikk fordi Norge alene ber om det. Men felleseuropeiske løsninger – og felleseuropeisk påvirkning – har betydelig større mulighet til å få gjennomslag.»

Jeg er helt enig med utenriksministeren i denne analysen, men jeg har spurt før, og jeg spør gjerne igjen: Hvilken konsekvens trekker regjeringa av den analysen?

Hvis vi går tilbake til årets redegjørelse, peker utenriksministeren på at kommisjonen har signalisert noen rettslige og tekniske utfordringer knyttet til utforming av en avtale når det gjelder helseberedskapssamarbeidet i EU. Dette har vi diskutert også tidligere, men jeg kunne gjerne tenke meg å vite litt mer om hvilke tekniske og rettslige utfordringer som pekes på av EU-kommisjonen, og hvordan Norge nå jobber for å løse disse. Det er jo, som utenriksministeren sier, fordi dette forsterkede helsesamarbeidet faller utenfor rammene av EØS-avtalen, som også mange andre temaer gjør.

Så vil jeg benytte noe tid på samarbeid om rom og satellitter. Det er et såkalt Secure Connectivity-program som det nå jobbes mye med i EU. Der sa utenriksministeren i redegjørelsen at regjeringa har satt i gang en prosess for å få på plass en avtale med EU for å ivareta nasjonale interesser og norsk romindustri. Slik jeg har forstått det, er dette et program som kobles tett på et allerede eksisterende program, GOVSATCOM, og selvfølgelig er det ingen hemmelighet at krigen i Ukraina har bidratt til å sette fart i dette arbeidet og samarbeidet. Det har også den konsekvens at man ser for seg en tidshorison mellom 2023 og 2027, og det betyr igjen at veldig mye av dette arbeidet både er i gang og kan risikere å ferdigstilles uten Norge, og uten at vi kommer til å ha mulighet til å koble oss på.

Det er et alvorlig perspektiv, mener jeg, at norsk romindustri er utelukket fra dette samarbeidet. Det er usædvanlig viktig, ikke bare for romindustrien selv, men for stadig flere samfunnssektorer. Det er etter alt å dømme også klart at denne type programmer faller utenfor EØS-avtalen. Det ville vært interessant å vite hvilken strategi

regjeringa legger opp til for å kunne innlemme Norge, om man ønsker å bruke noe av den samme tematikken og metodikken som vi brukte i forbindelse med tilknytning til Det europeiske forsvarsfondet. Det ville være interessant, for dette har stor betydning ikke bare for romindustrien, men på stadig flere områder. Etter det jeg forstår, er tidsfristene og tidsløpene her nå veldig korte, og det handler om både utspill fra EUs side, forhandlingsmøter osv., og det vil være interessant å vite hvordan utenriksministeren ser for seg tidsløpet for norsk side for å kunne koble oss på dette samarbeidet.

«Det er i det daglige arbeidet for tidlig påvirkning av politikk og regelverk at vi best fremmer norske interesser», sier utenriksministeren. Jeg er hjertens enig i det. Utfordringen er jo at det blir stadig vanskeligere for tredjeland å utøve påvirkning og innflytelse og ivareta sine interesser etter hvert som samarbeidet i EU går videre. Det blir dypere og utvides til stadig nye områder. Dette er en realitet som ikke nødvendigvis handler om hvorvidt man er for eller mot EU. Det er en realitet som handler om hvordan vi skal klare å ivareta norske interesser best mulig i en ny hverdag, en ny realitet, som vi også må ta inn over oss.

Åsmund Aukrust (A) [11:52:04]: Takk til utenriksministeren for en god og grundig redegjørelse og for viktige perspektiver på vårt samarbeid med EU og på hvor vi og Europa står i dag.

Krigen i Ukraina er og blir dominerende på vårt kontinent, mest fordi de daglige krigshandlingene er så dramatiske og grusomme at alt annet framstår smått i sammenligning, men også fordi det påvirker Europa på så mange andre områder. Millioner av mennesker er drevet på flukt, krigen påvirker også energisituasjonen vår, den har stor betydning for økonomien vår, og ikke minst har den gjort mye for tilliten mellom folk og land, på godt og vondt. Det påvirker hele Europa, og det påvirker verden utenfor oss.

Å få slutt på krigen og at Ukraina skal vinne sin frihet er derfor det aller viktigste i Europa i tiden som kommer. Her har Norge tatt en viktig rolle, og Nansen-programmet for Ukraina er vårt viktigste svar. Det er viktig fordi vi har bidratt med humanitær, sivil og militær støtte, og det er viktig på grunn av det store omfanget, 75 mrd. kr, men det viktigste med Nansen-programmet er at det er tverrpolitisk og flerårig. Vi garanterer for fem år, fra alle partier. Som president Zelenskij understreket veldig tydelig: Det sender et veldig klart signal til det ukrainske folk. Vi vil stå ved Ukrainas side så lenge det trengs – Ukraina skal aldri stå alene i sin frihetskamp.

Norge har samarbeidet veldig tett og nært med EU gjennom hele perioden siden 24. februar 2022. Vi har bl.a. sluttet oss til alle sanksjonspakkene som er kom-

met. Her har EU vist rask handlekraft og klart å legge press på Putin og regimet i Moskva. Vi ser også at Norges stemme i denne saken har vært viktig, bl.a. illustrert ved at utenriksministeren vår var den første som ble invitert til EUs utenriksministermøte, og ved von der Leyens besøk i Norge i våres.

I går kveld kom utenriks- og forsvarskomiteen hjem fra et besøk i Vilnius. Der var vi bl.a. for å besøke de norske styrkene som tjenestegjør i Litauen. Det gjorde et stort inntrykk på oss alle sammen å møte våre unge som er sendt ut for å vise alliert samhold og for å vise styrke i Litauen, et land som ligger mellom Russland og Belarus, og som vet så altfor mye om hva overgrep og okkupasjon betyr. Jeg vil derfor bruke denne anledningen til gjennom utenriksministeren å få takke for den viktige innsatsen de vi sender ut, gjør. De gjør det for å beskytte Litauen og for å beskytte vår allianse, men også for å beskytte Norge.

Skulle krise og krig ramme oss, er vi avhengig av at andre stiller opp for oss. Derfor må vi stille opp for andre. Det gjør vi bl.a. gjennom våre soldater i Litauen, vi gjør det gjennom å øke våre forsvarsbudsjetter – regjeringen har lagt fram en plan for hvordan vi skal nå 2 pst. til forsvar innen 2026 – og vi gjør det ved å spille en aktiv rolle i NATO. I slutten av måneden skal NATO ha sitt utenriksministermøte her i Oslo, før det store toppmøtet i juli i nettopp Vilnius. Det er historisk viktig på så mange måter. NATO møtes i en helt spesiell tid. Blant annet er det første gang Finland vil sitte rundt møtebordet, som NATOs nyeste medlem, og Litauens utenriksminister fortalte i det møtet vi hadde med ham på tirsdag – på Europadagen – at hans drøm var at man i løpet av møtet også kunne heve det svenske flagget.

Det vet jeg er et ønske som deles av alle i denne sal, bortsett fra partiet Rødt. Det er på høy tid at Tyrkia og Ungarn ratifiserer svensk medlemskap; det er ingen saklig grunn til å holde igjen. Sverige har levert på alle sine forpliktelser. Til helgen er det valg i Tyrkia, og det er vår klare forventning at de raskt leverer på svensk NATO-medlemskap.

President Lukasjenko leder Europas siste diktatur. Det belarusiske folk skal vite at det norske folket er på deres side. Lukasjenko framstår i dag i Europa som alene i sin støtte til Putin. Vi har sett hvordan disse to landene gradvis kommer sterkere sammen og er gjensidig avhengig av hverandre, og vi vet at det gjør at det blir stadig nye overgrep mot demokratibevægelsen i Belarus, og at det blir et økende antall politiske fanger. 21. mai er den internasjonale dagen for støtte til belarusiske politiske fanger. Jeg håper at den dagen vil bli markert over hele Europa og i Norge, og vårt krav er klart: Fangene må få sin frihet, og folk må få oppfylt sitt krav om å leve i et demokrati.

Det er snart ett år siden regjeringen startet forhandlingene om EØS-midlene. Jeg mener at utenriksministeren i sin redegjørelse på en svært god måte redegjorde for våre prioriteter i de forhandlingene. Jeg vil bruke denne anledningen til å understreke viktigheten av å stå opp for våre grunnverdier, for rettsstatens prinsipper og for demokratiet, for det er land i Europa hvor vi ser at det er krefter som setter dette under press. Aller tydeligst har vi sett dette i Ungarn, hvor vi ser at president Orbáns innstramminger er et forbilde for andre autoritære ledere som vil utfordre demokratiet og rettsstaten. Det har vi tydeligst sett denne våren i Israel, hvor statsminister Netanyahu – helt tydelig inspirert av Orbán – har skapt det som er den største politiske krisen i landets historie med sin rettsstatsreform.

Et godt fungerende demokrati hviler på et sterkt sivilsamfunn. Det er bra og viktig at Norge er en sterk støttespiller for så mange sivilsamfunnsorganisasjoner, og det er kanskje viktigst for de organisasjonene som trues i sine egne hjemland. Det har vi bl.a. sett at mange skeive organisasjoner har fått oppleve. Jeg synes det er et godt bilde på norsk utenrikspolitikk når vi ser norske ambassadører gå side om side i Pride-tog med dem som trues med vold og hets. Vi har sett mange eksempler på at vi aldri kan ta for gitt at den utviklingen skal fortsette å gå i riktig retning, for vi ser i flere land at den gjør det motsatte. Her skal Norge fortsette å være kompromissløs i de verdiene vi setter så høyt: frihet, toleranse, ytringsfrihet og demokrati.

Det mest internasjonale politiske området er klimasaken, og vi lykkes kun dersom alle andre også lykkes. I april signerte statsministeren vår og EU-kommisjonens president en avtale om etablering av en grønn allianse mellom Norge og EU. Den sikrer et forsterket samarbeid om klima, energi og industri. Her har Norge og EU gjensidige interesser. Norge har mye å bidra med, og det er bra for Norge at vi bidrar til å kutte utslipp både i Norge og i EU, samtidig som vi skaper jobber. Havvind, karbonfangst og -lagring, hydrogen og grønn skipsfart er noen av de områdene hvor Norge virkelig kan spille en rolle. Denne alliansen vil også tjene norske interesser internasjonalt når vi skal samarbeide med land som står utenfor EU.

Alt dette er eksempler på aktiv europapolitikk hvor vi har felles interesser, hvor vi melder oss på, og hvor norsk næringsliv har mye å bidra med og er tidlig inne i prosessene. Denne regjeringen fører en aktiv europapolitikk som står opp for norske interesser, og som bidrar til et bedre Europa.

La meg avslutte med å si at vi virkelig lever i en skjebnetid i Europa. Krigen i Ukraina er en daglig påminnelse om det. Det kan aldri bli normalt at det er krig på vårt kontinent, og vi må aldri normalisere hvor farlig og eks-

traordinært dette er. Det kommer til å kreve mer av oss inn i krigens andre år enn det gjorde i det første, for konsekvensene blir stadig større og mer alvorlige, og vi vil se flere forsøk på å splitte oss, både internt i land og mellom land. Derfor må vi fortsette å ta vare på det beste ved oss og samle oss der vi kan. Vi må fortsette å la det blø i hjertene våre når vi ser bildene av krigens brutalitet, og når vi hører stemmene til dem som søker beskyttelse hos oss.

Vi skal stå fast ved det viktigste: Europa skal være trygt, Europa skal være i fred, og i Europa skal vi stille opp for hverandre.

Marit Arnstad (Sp) [12:00:55]: Redegjørelsen om EØS preges nok en gang av den svært urolige tida vi er oppe i midt i Europa. I den situasjonen er samarbeid med våre partnere og allierte, både i og utenfor EU, svært viktig. Landene i Europa og institusjoner som EU og NATO er virkelig blitt satt på prøve i den vanskelige sikkerhetspolitiske situasjonen vi opplever. Evnen til samhold har vist seg sterkere enn Russland og Putin hadde ventet seg. Strategien med å så splid mellom land i Europa har ikke lyktes, og det er bra. Allianser og partnerskap er virkelig viktig i den situasjonen vi er inne i, og det siste året har vi fått demonstrert hvor viktig vårt NATO-medlemskap er. Vi har også hatt et godt samarbeid med EU om sanksjoner mot Russland.

Senterpartiet er positivt til samarbeid med våre europeiske partnere. Etter Russlands brutale angrepskrig i Ukraina har internasjonal samordning av humanitært arbeid, mottak av flyktninger, felles våpen- og materielleveranser og samlede sanksjonspakker vist seg å være effektivt, og fullt mulig å oppnå i et samarbeid med land både i og utenfor EU.

Den arbeidsdelingen vi nå ser mellom NATO og EU, der NATO er vår sikkerhetspolitiske garanti, mens EU bidrar med sanksjoner, er en god arbeidsdeling. Det er viktig at en i årene framover ikke forsøker å dublere hverandres oppgaver, men at en fortsatt kan ha en fornuftig deling av arbeidsoppgaver. Samtidig ser vi også andre drag i europapolitikken som blir viktige. Det samarbeidet vi har med Storbritannia om trening av ukrainske soldater og donasjoner av våpen, er et eksempel på det. Diskusjonen om Nordens sikkerhetspolitiske rolle når Finland og Sverige blir medlemmer av NATO, er også en viktig side ved det.

For å kunne ivareta norske interesser best mulig innenfor EØS-avtalen må vi basere våre politiske prioriteringer på erfaringer og på de politiske mål vi har for norsk politikk, både innenriks- og utenrikspolitikk. Det gjelder enten det handler om bruk av EØS-midler, helse-samarbeid, jernbane- og transportsektoren, energisamarbeid eller markedsadgang for fisk. I den sammenhen-

gen har jeg i dag lyst til å nevne fiskeriforvaltningen litt spesielt, for det er et område der det er krevende å forholde seg til EU. EU mangler forståelse for kyststatenes suverenitet når det gjelder fastsettelse av fiskekvoter, og de mangler forståelse for det viktige samarbeidet om torsk i Barentshavet. Senterpartiet forventer at Norge står fast ved sine krav om at EU ikke skal kunne true seg til større kvoter i norske farvann, og at de må oppfylle de krav som settes til en bærekraftig forvaltning av fiskeribestandene.

Når EU, ifølge nettstedet Altinget, antyder at Norge, Grønland og Færøyene lefler med Russland i fiskerikommisjonen, er det – med respekt å melde – noe stort tull. Disse landene tar beslutninger ut fra hva som er en god forvaltning av den viktige torskestammen. Problemet er at EU verken ser ut til å akseptere kyststatenes rett til å fastsette kvoter i nord, eller de miljøkrav som stilles i forvaltningen, av både rekefisket og torskfisket.

Jeg er overbevist om at vi står foran en tid der alle land vil være mer opptatt av egne ressurser, beredskap, eierskap til nøkkelbedrifter og forsvar. Kortere verdikjeder og nasjonal produksjon vil få økt betydning. Et mer bevisst forhold til egne ressurser og egen infrastruktur kommer til å komme i kjølvannet av den krisen vi nå ser. Nasjonalstaten kommer til å bli viktigere, både for beredskap, for eierskap og for fellesskap. Sjøl om det er riktig at mange land har tjent på det globale handelsregelverket de siste 30 årene, og sjøl om sikkerhetspolitikk, energipolitikk og handelspolitikk veves tettere sammen, ser vi også sårbarheten ved globalisering i mye større grad enn tidligere.

Konflikten i Ukraina og dagens råvarepriser har også vist oss hvor viktig det er å ha kontroll med egen energiproduksjon og egen matproduksjon. Å sørge for innbyggernes trygghet er statens viktigste oppgave, og den globale verdensorden, der vi kunne lene oss på internasjonale forsyningslinjer og handel, blir stadig satt under press.

EØS-redegjørelsen åpnet med en oversikt over hvor positiv demokratiutviklingen i Europa har vært siden 1972. Det er viktig, men det er også viktig å huske definisjonen på demokrati. I Store norske leksikon står det:

«Demokrati, også kalt folkestyre, er en styreform der folket, forstått som landets voksne innbyggere, velger representanter som utformer lovene og tar viktige politiske beslutninger.»

La meg legge til at folkestyret er uløselig knyttet til nasjonalstaten. Det er innenfor nasjonalstaten at demokratiet utøves best. De siste månedene har vist oss hvor sårbart demokratiet er, og det er viktig å ta vare på kjernen i demokratiet, altså det nære forholdet mellom folkevalgte og velgere. EU gir folkestyret dårligere kår og fratar medlemslandene økonomisk og politisk handlefrihet.

Presidenten [12:06:00]: Presidenten må bemerke at ordet «tull» tidligere er blitt påtalt fra denne stolen.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:06:22]: Tak for redegjørelsen fra utenriksministeren.

Det er et paradoks at de sju første sidene i utenriksministerens manuskript til redegjørelsen i Stortinget ikke hadde noe med EU eller EØS å gjøre. Det var europapolitikk. Det var ikke EU- eller EØS-relevant.

Norges bidrag til Ukraina i forbindelse med krigen har vært løst nesten utelukkende uten å involvere EU. Etter hvert har vi benyttet enkelte EU-mekanismer, men det har vært av praktisk art. Norge har bidratt – og det skal regjeringen ha ros for – med luftvern, stridsvogner, ammunisjon, øving, trening, humanitær hjelp, medisiner, evakuering og mottak av flyktninger. Det er positivt, men det er verken EU- eller EØS-relevant – som denne redegjørelsen dreide seg om.

Femårsavtalen for ulik hjelp til Ukraina trengte ikke EUs hjelp. Det avtalen viste, var at partiene i Norge sto samlet – bortsett fra Rødt, som har kommet etter hvert. Vi sto samlet ved å bruke prinsipper som tidligere kun Fremskrittspartiet har sluttet seg til. Vi har fått langtidsbudsjettering. Det var noe som var helt umulig å få til tidligere. Nå har regjeringen akseptert det som et prinsipp, eller som et unntak – hvem vet, men det er i alle fall akseptert. Unntak fra handlingsregelen er også spesielt når vi har fått presentert revidert, hvor de har fått så mange unntak at man ikke kan telle hvor mange milliarder man har klart å få til. Så er det at penger i utlandet ikke skaper press i norsk økonomi. Det er kanskje det aller viktigste når det gjelder denne pakken, dvs. at man kan gjøre anskaffelser ute, f.eks. til Forsvaret, som ikke fører til press i norsk økonomi – altså bør det gå utenfor Forsvaret, utenfor pakken eller regnestykket, når det gjelder norsk økonomi.

Det er positivt, og det er bra at Ukraina-krigen har skapt den presedensen, og at vi kan bruke den ved senere anledninger. Ikke minst kan vi bruke den nå, når vi skal styrke Forsvaret vesentlig gjennom forsvarskommissionens rapport, som virkelig vil styrke Forsvaret vesentlig. Det er vi nødt til å gjøre på den måten som regjeringen har tenkt, som de gjorde også i Ukraina-hjelpen – i samme gate, på samme vis som utenriksministeren hevdet at det ikke er innført sanksjoner, fordi EU har gjort det, men av samme grunn som EU. Det er helt korrekt.

Det er ikke slik som representanten Eriksen Søreide sa, at vi ikke kunne hatt disse sanksjonene, for da kunne vi ikke gjort det samme som EU gjør. Jo, vi kunne gjort akkurat det samme som EU gjør, uten at vi selv fikk innflytelse på å utarbeide disse sanksjonene, men det synes jeg vi klarer oss utmerket vel uten, og vi har altså innført og implementert de samme sanksjonene.

Også i tidligere redegjørelser er det påstått at vi ikke kunne håndtert covidkrisen på samme måte dersom vi ikke hadde vært EU- eller EØS-aktive. Det er også fullstendig feil. Jeg har sagt mange ganger fra talerstolen her at det første EU-landene gjorde, var å stenge nasjonale grenser, altså det motsatte av prinsippet om hva EU skal være, så en må ikke komme og si dette hver gang, at det var veldig viktig under covidkrisen, for det var ikke samarbeid med Europa. Det er rett og slett feil.

Det er heller ikke slik at alle referansene til klima i denne redegjørelsen var EU- eller EØS-relevante. Vi kutter på alle bauger og kanter når det gjelder klimagassutslipp. Vi har ingen felles avtale med EU om å gjøre det, men vi skal selvsagt handle med Europa og Europas medlemsland i EU. Det er helt selvsagt. Og vi har EØS-avtalen, for den saks skyld. Vi skal ikke være helt isolert her oppe i nord. Det er ikke alternativet til EU-medlemskapet at vi skal melde oss helt ut. Det er en tabloid fremstilling av det. Det er faktisk ingen her i salen som ønsker det, ingen trenger å ønske det, og ikke kommer det til å skje.

Vi har f.eks. sluttet oss til samarbeidet om å satse på fornybar energi. Det var ingen som ba om legitimasjon for verken EU- eller EØS-medlemskap for å gjøre det. Et slikt medlemskap er heller ikke etterspurt ved salg av norsk gass eller eksport av kraft til kontinentet. Heller ikke salg av norsk fisk møter krav om norsk EU-medlemskap. Dette er områder hvor EU er avhengig av Norge, hvor vi i stor grad kan sette kriteriene, men da må man drive aktiv utenrikspolitikk.

Vi må bruke energi og fisk som utenrikspolitiske handelsverktøy for å få tilgang til områder hvor mangel på EU-medlemskap hindrer oss fra å delta. Vi må også bruke norsk anskaffelse av tyske stridsvogner for 20 mrd. kr handelspolitisk. Vi kunne som kjent anskaffet disse stridsvognene fra et annet land utenfor EU. Vi kan ikke da sitte med hendene i fanget. Vi trenger handling – handling som setter Norges interesser først. Relevante områder er Norges tilgang til programmer knyttet til Europas forsvars- og romindustri, eller utvikling av prosjekter og felles anskaffelser.

IRIS² var et prosjekt jeg nevnte at Norge ønsker å bli deltaker i, også da komiteen hadde møte med presidenten i Den tyske forbundsdagen. Det står for Infrastructure for Resilience, Interconnectivity and Security by Satellite. Det er helt vesentlig at Norge blir med der, og da kan jeg utfordre utenriksministeren. I forrige periode, da utenriksministeren var i opposisjon, klarte vi å overtale regjeringen til å bli en del av European Defence Fund. Man kan kanskje si at man gjerne skulle vært EU-medlem, som Høyre ønsker å si, men da de selv satt i regjering, valgte de å stå utenfor noe som var vesentlig for forsvarsindustrien at vi ble med i.

Det kan ikke være slik at Norge er en god venn å ha når det er noe EU trenger, eller utgifter vi skal spleise på. Vi må være tydelige overfor EU og stille krav om norsk deltakelse i alle relevante fora for norsk næringsliv. Det har vi mulighet til, og vi kan stille større krav. Det er bare å bruke det handelspolitiske verktøyet. Akkurat som vi kan bruke bistandspolitikken vår aktivt i utenriks- og handelspolitikken, må vi også bruke de mulighetene vi har, nemlig energi, gass, olje, fisk og store kjøp i utlandet, for å fremme våre interesser – ikke for å fremme globale interesser, men våre nasjonale interesser. Det kan vi gjøre. Det kan jo ikke bare være slik at EU-medlemskap gjøres irrelevant når Norge har noe EU har behov for, mens det er relevant når EU har noe de har behov for. Vi har muligheten til å påvirke EU, for vi er i en unik situasjon, vi har unike varer, som gjør at vi kan det. Vi trenger ikke å være medlem av EU for å få gjennomslag for det som er viktig for norsk handelspolitikk og norsk næringsliv. Det er en illusjon å tro at norsk næringsliv ikke fungerer uten EU-medlemskap, for det fungerer strålende uten EU-medlemskap, og det kan vi bare se på norsk økonomi.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:13:47]: Fyrst vil eg gje honnør til utanriksministeren for å ha ei realistisk tilnærming til spørsmålet om norsk EU-medlemskap. EU-forien på delar av dette huset, der enkelte parti vil setja medlemskap på dagsordenen, er jo ikkje grunnlagt i ei tilsvarande stemning i folket.

Det er mykje mindre entusiasme i folket for ein EU-omkamp no enn det var ja-stemmer både i 1972 og i 1994. Regjeringa kan derfor trygt konsentrera seg om å evaluera EØS-avtalens mange sider framfor å leggja til rette for prosessar om eit EU-medlemskap som fleirtalet i folket i lang tid har gjeve tydeleg beskjed om at ein ikkje ønskjer seg.

Ein offentleg debatt, derimot, om kva EU er, og kva eit medlemskap ville ha betydd for Noreg, ønskjer SV velkomen. Denne kunnskapen er det viktig til ein kvar tid å ha oppdatert og halda ved like.

I den debatten legg SV stor vekt på at EU har traktatfesta ein marknadsliberal økonomisk politikk som fører til større forskjellar, som svekkjer arbeidstakarane sine rettar, og som fører til meir avmakt. Når dei grunnleggjande trekka ved den økonomiske politikken ikkje er til diskusjon, snevrar det inn det demokratiske rommet og gjev grobotn for at mange innbyggjarar gjev opp å prøva å påverka.

Utanriksministeren gav dessutan i utgreiinga si eksempel på kva slags utfordringar eit EU-medlemskap ville gitt Noreg, f.eks. den torskestriden ho gjorde greie for. At det var relativt enkelt å koma overeins med Storbritannia, mens EU ikkje lever opp til sin del av avtalen, bør vera eit tankekors for nokon kvar. Som kjent held EU seg

med ein felles fiskeripolitikk, noko som både var og er ei høgst relevant innvendig mot meir EU-makt over Noreg – dersom ein er oppteken av god fiskeriforvaltning, eksportinntekter og distrikta. EUs eigen fiskeripolitikk er langt på veg ein fiasko.

Samtidig meiner SV at regjeringa i for lita grad viser at ho har tru på at Noreg har ei sjølvstendig stemme i verdssamfunnet, at me kan ta initiativ og gå føre, ikkje berre vera eit haleheng til alt EU gjer. Me saknar den offensive haldninga frå den raud-grøne regjeringa, då Noreg bidrog aktivt til felles internasjonalt avtaleverk mot både klasebomber og landminer. No verkar det som om ein legg seg i kjølvatnet av EU i så mange saker som mogleg, anten det gjeld helsepolitikk eller andre forhold som i utgangspunktet er eit nasjonalt ansvar. Det er sjølvstendig bra med internasjonalt samarbeid, men samarbeid er ikkje det same som underkastning eller å gje opp nasjonal suverenitet.

SV gjev vår fulle støtte til regjeringas posisjon om at EUs minstelønsdirektiv ikkje har noko i Noreg å gjera, og at direktivet ikkje er EØS-relevant. Det er urovekkjande at EU kan koma til å revurdera standpunktet sitt til dette. EFTA-statane og andre nordiske land har stått saman mot dette direktivet, som vil kunna undergrava fagbevegelsen og trepartssamarbeidet si rolle i Noreg, altså den norske modellen for lønsdanning og konfliktløsning i arbeidslivet. SV føreset at regjeringa vil stå fast på sitt syn. Viss EU likevel skulle enda opp med å meina at direktivet er EØS-relevant, føreset SV at reservasjonsretten blir teken i bruk.

SV er positive til både klima- og energisamarbeid med EU, men seier nei takk til avtalar som inneber at Noreg ikkje kan ta sjølvstendige avgjerder i energipolitikken. Frå alle kantar av landet høyrde me seinast 1. mai krav om demokratisk kontroll med krafta, at prisen på straum må koplast frå marknad og børs, og at staten må ta ei mykje sterkare rolle i å sikra både straum og straumprisar som næringsliv, folk flest og det grønne skiftet kan leva med. Me vil derfor fortsetja å utfordra regjeringa på om det framleis er marknadslogikken og børsen som skal rå grunnen over ein så viktig del av den dyrtida me er inne i. SV krev at vetoretten blir brukt mot EUs fjerde energimarknadspakke. Det må slåast fast at det er uaktuelt med endå større suverenitetsavståing til EU på energiområdet.

Bjørnar Moxnes (R) [12:18:57]: Vi må stå for nasjonal selvråderett og internasjonal solidaritet. Derfor står vi sammen i fordømmelsen av Russlands folkerettsstridige angrep på Ukraina og også i støtten til Ukrainas territoriale integritet og legitime forsvarskamp. Så er vi uenig med de regjeringene som har gitt EU stadig mer kontroll over viktige norske samfunnsområder, som

strøm, arbeidsliv og transport. De negative konsekvensene av å ha avstått suverenitet merkes nå gjennom sosial dumping på norske arbeidsplasser, i transportsektoren, der vi risikerer at konkurranseutsetting rammer både arbeidsforhold og togtilbud, og på strømregningene, som rammer vanlige folk, og forsterker både priskrise og forskjellskrise.

Dette kan vi heldigvis gjøre noe med, for det har faktisk aldri før vært større oppslutning her på Stortinget om enten å bytte ut EØS-avtalen med noe bedre, rehandle deler av den eller utnytte handlingsrommet, i hvert fall om vi skal dømme etter det Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet sa før valget. Fagbevegelsen krever også at norsk arbeidsliv må beskyttes mot press fra EØS. Med andre ord: Hvis regjeringen vil innfri sine løfter fra valgkampen og Hurdalsplattformen om å utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen, har den både flertallet av velgerne, flertallet på Stortinget og fagbevegelsen i ryggen.

Rødts politikk er klar: Vi ønsker å stanse avståelse av suverenitet til EU, sikre nasjonal kontroll over grunnleggende infrastruktur som kraft og transport, og sikre at norske tariffavtaler, lover og regler skal ha forrang framfor EØS. Vi står klare til å hjelpe regjeringen med å stå opp mot EU for å beskytte norske arbeidsvilkår mot useriøse selskaper og bemanningsbransjen, beskytte norsk jernbane mot tvangsprivatisering og ikke minst beskytte norske husstander og kraftforedlende industri mot både ukontrollert strømekспорт og import av skyhøye strømpriser gjennom den europeiske kraftbørsen. Spørsmålet er om regjeringen er klar for å benytte den historiske muligheten som flertallet på Stortinget og støtten fra grasrota og fagbevegelsen gir.

Regjeringen skal ha all ære for å benytte overgangsordningen i EUs fjerde jernbanepakke til å sikre unntak fra konkurranseutsetting av togdrift på Østlandet, som kunne vært slutten på det statlige togselskapet Vy, men denne ordningen, som ble brukt til å redde Vy, finnes ikke lenger når kontraktene på Sørlandsbanen og Dovrebanen går ut i 2029 og 2030, og anledningen til å benytte overgangsordningen utløper 25. desember i inneværende år. Så sier regjeringen at den jobber for å skaffe adgang til unntak, men så sent som i november sa EU-kommisjonen at de ikke har oppfattet noe slikt forslag eller krav fra Norge. Derfor ber jeg statsråden klargjøre hva som gjøres, og hvilke krav som stilles, for å sikre at muligheten til unntak fra anbud av hensyn til viktige samfunnsinteresser, til togpassasjerer og også til ansattes arbeidsvilkår fortsatt skal finnes når overgangsperioden er over.

Nasjonal kontroll med naturressursene har vært helt avgjørende for at Norge har blitt det landet vi er i dag. EØS-avtalen og EUs tredje energimarkedspakke har imidlertid innskrenket handlingsrommet til å styre

norsk kraftpolitikk i tråd med interessene til både innbyggere og industri. Nå har regjeringen fått oversendt EUs fjerde energimarkedspakke fra EU og må ta stilling til den. Rødt ønsker at regjeringen legger ned veto, for med den nye pakken vil ACER få enda mer makt, og Norges mulighet for demokratisk styring over kraften begrenses ytterligere. Det har kommet ulike signaler fra regjeringen og regjeringspartiene om energimarkedspakken, så jeg vil stille statsråden et enkelt spørsmål til slutt: Er regjeringen overhodet villig til å vurdere å gi bort enda mer makt til EU over norsk energi-, strøm- og kraftpolitikk?

Guri Melby (V) [12:24:03]: Takk til utenriksministeren for redegjørelsen hun holdt i forrige uke. Blant viktige tema i redegjørelsen var den grønne alliansen mellom EU og Norge, samarbeid med EU om grønn omstilling og Ukrainas behov for ammunisjon.

Jeg er for et norsk medlemskap i EU, og jeg ønsker meg også en debatt om det. Jeg mener det ikke er tilstrekkelig å vise til hvor stor andel av befolkningen som sier ja eller nei, for å konkludere på om det er behov for en debatt eller ikke. Jeg mener behovet for en debatt utløses av hva vi mener er riktig for å sikre Norges interesser her og nå, men ikke minst av hva som er nødvendig for å løse utfordringene for framtiden. Likevel, så lenge vi ikke er medlemmer og det ikke ser ut til å være et flertall for det i denne sal i nær framtid, er det viktig at vi fører en politikk som skaffer oss mest mulig innflytelse i EU, på tross av vårt utenforskap. Jeg vil for anledningen fokusere på EUs rolle innenfor utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk.

NATO er selvfølgelig grunnplanken for Norges sikkerhet, og den rollen kan vi ikke rokke ved. Det er likevel et faktum at USA vil bli nødt til å bruke mer av sine militære ressurser og sin analytiske kapasitet i Asia. Da må Europa ta større ansvar for egen sikkerhet. En styrking av Europas forsvar vil skje innenfor rammen av NATO, men alt tyder på at EU vil være en helt sentral arena, en helt sentral aktør i dette. Mange mener at EUs hovedansvar ligger i krisehåndtering og i hybride trusler, men etter Russlands fullskala invasjon av Ukraina i fjor har EU også utviklet mer direkte operative militære funksjoner, slik som trening av ukrainske soldater og koordinering av våpenhjelp. Jeg opplever at utenriksministeren deler den virkelighetsbeskrivelsen.

Jeg mener det er grunnleggende bra at EU tar på seg disse oppgavene, og vi vet at det er store ambisjoner for den videre utviklingen av EUs utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk. Som ikke-medlem stiller imidlertid dette Norge overfor flere dilemma. Ja, vi har en rekke enkeltstående avtaler med EU innenfor utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk, og utenriksministeren har rede-

gjort for flere av dem, men et lappeteppe av avtaler gir oss ikke den rustningen vi trenger for en tid med økt usikkerhet og risiko for militær konflikt. Forsvarskommisjonen slår fast at selv om vi har disse enkeltavtalene med EU, fører mangelen på en felles ramme rundt dette til at Norge fortsatt ikke på generelt grunnlag er sikret tilgang til informasjon om pågående prosesser eller mulighet for deltakelse og påvirkning.

Et eksempel som er nevnt tidligere i debatten, er EUs program for sikker satellittkommunikasjon, «secure connectivity». Jeg er glad for at utenriksministeren kunne fortelle at EU har bestemt seg for at Norge skal få lov til å bli med, men til forskjell fra sju andre land i Europa er vi altså nødt til å vente til programmet er ferdig utformet, før vi kan spørre pent om vi får lov til å være med.

Jeg registrerer at utenriksministeren er opptatt av å understreke at regjeringens overordnede mål er å fremme norske interesser, og det er bra. Jeg oppfatter også at hun ved flere anledninger har vært opptatt av å understreke at Norge f.eks. ikke innfører sanksjoner fordi EU har gjort det, men av samme grunn som EU og andre allierte. Når forsvarskommisjonen slår fast at norske myndigheter med dagens situasjon ikke kan ta for gitt at vi involveres tidlig nok i politikktutvikling til f.eks. å si fra om ting som kan være vanskelig for oss, eller at vi har mulighet til å påvirke beslutninger som har stor interesse for oss, kan jeg likevel ikke forstå hvordan dette utenforskapet er i vår interesse. Forsvarskommisjonen skriver ganske direkte:

«Det er åpenbart en ulempe for Norge at deler av sikkerhets- og forsvarspolitikken som både angår og kan påvirke oss drøftes og avgjøres på arenaer i EU der vi ikke er til stede.»

Da kan jeg ikke forstå hvordan dette utenforskapet er i Norges interesse. Jeg mener derfor vi bør følge kommisjonens råd om å innføre og få på plass en rammeavtale for utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid med EU.

Sikkerhetspolitikk handler om mye mer enn militærmakt. Utenriksministeren sier at sikkerhetspolitiske hensyn og klimapolitikken tar større plass i utformingen av nærings- og handelspolitikken, og det er jeg enig i. Autoritære land som Kina og Russland forsøker å bruke økonomiske avhengigheter til å presse gjennom endringer i den globale ordenen, og her er det viktig at vi står sammen med EU, for å stå imot. Som svar har USA vedtatt «inflation reduction act». EU-kommisjonen har lansert en «green deal industrial plan». Dessverre har det vært dårlig koordinering mellom demokratiske land, og vi risikerer at dette fører til nye handelsbarrierer. Det er Norge nødt til å kjempe mot. Vi er nødt til å bidra til økt

samarbeid slik at vi kan ivareta frihandel i den nye sikkerhetspolitiske situasjonen.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:29:29]:

Førrige onsdag ble 16 ukrainske sivile drept i et russisk angrep på et supermarked og andre mål i Kherson. Den siste uka har fornyede russiske luftangrep gjort at flyalarmen har gått flere netter på rad i hovedstaden, og de som er der inne, forteller at man sover på skift på ulike tidspunkter. Da statsministeren var i Helsingfors i førrige uke, understreket han at norsk luftvern redder liv. Han snakket også om den kommende offensiven og sa at den bare kan lykkes med mer materiell. Zelenskyj sa da at han takker Norge for Nansen-programmet, som ifølge ham viser mange andre land i verden hva det betyr virkelig å sette pris på freden. Jeg vil benytte anledningen til å rette en stor takk til alle de politiske partiene på Stortinget for et konstruktivt samarbeid om Nansen-programmet, og for støtten til Ukraina som har kommet fram i denne diskusjonen, for Norge trenger felles innsats.

Det er ikke bare når det gjelder støtten til Ukraina at denne regjeringa har store ambisjoner. Å levere på klimamålene krever også felles europeisk innsats. Skal vi lykkes med grønn omstilling, er industrien særlig viktig, både i Norge og i resten av Europa. Regjeringas mål gjenspeiles bl.a. i den grønne alliansen, og den grønne alliansen er viktig. Jeg hører noen her hevde at vi sitter på gangen, men det er nettopp det vi ikke gjør. Vi forsøker hver eneste dag å ivareta Norges interesser, og den grønne alliansen er nettopp et eksempel på et mer offensivt samarbeid med EU enn det vi har hatt tidligere. Vi samarbeider langs flere spor, og det legger også grunnlag for grønne arbeidsplasser i Norge.

Jeg vil gjerne klargjøre lite grann når det gjelder energisamarbeidet vårt med EU. Det kommer stadig nye påstander som jeg føler det er viktig å korrigere. Gjennom EØS-avtalen er Norge en del av EØS' indre energimarked og det felles regelverket som regulerer dette markedet. Selve eierskapet og råderetten over energi- og naturressurser reguleres derimot ikke på EU-nivå, men på nasjonalt nivå av medlemslandene selv. Det gjelder også for EØS-landet Norge. Norge har derfor, i likhet med EU-landene, full nasjonal råderett over energi- og andre naturressurser. Det betyr i klartekst at verken EU-kommisjonen, ESA eller EU-byrået ACER har noen myndighet til å tvinge fram nye prosjekter, verken i Norge eller i EU-landene. Behandling av konsesjoner for vind- og vannkraft og utenlandsforbindelser kan derfor utelukkende skje i samsvar med de lover som er vedtatt her på Stortinget.

Det er også et grunnleggende utgangspunkt for regjeringas tilnærming til ulike arenaer for samarbeid om

energi og energiinfrastruktur i Nordsjøen. Norge vil bli påvirket av samarbeid som etableres mellom naboland om energi og energiinfrastruktur. Regjeringa vurderer at tilslutningen til dette vil kunne styrke Norges mulighet til å påvirke samarbeidet i tråd med vår satsing på både havvind, hydrogen og CO₂-håndtering. Det er i vår interesse å koble Norge på de europeiske samarbeidsinitiativene, og det er nettopp det regjeringa gjør.

Det er kommet opp en del spørsmål i løpet av debatten. Når det gjelder satellittsamarbeidet, kan ikke det sammenlignes helt med det samarbeidet vi har med forsvarsindustrien, for det vil kreve en egen tilknytningsavtale. Man kan ikke legge EØS-avtalen til grunn på samme måte som for det som gjelder forsvarsfondet.

Når det gjelder HERA og det helsesamarbeidet vi har snakket om flere ganger, ligger noe av hjemmelsgrunnlaget innenfor EØS, og noe ligger utenfor. EU-kommisjonens juridiske tjenester jobber nå aktivt med denne saken, og det skal være et møte om dette i dag, altså den 11. mai.

Jeg mener det jeg sa innledningsvis, er viktig for EU. Blant annet er avtalen vi har for medisinsk evakuering, en avtale vi har med EU. Sanksjonene har vi implementert etter at EU har gjort det. Når det gjelder pandemien og covid-vaksinene: Andre land som ikke hadde EØS-avtale, fikk ikke tilgang til vaksiner slik Norge fikk. Det er veldig viktig å understreke. Det var EØS-avtalen som var utgangspunktet for at vi fikk den muligheten. Jeg vil heller ikke at vi skal bruke olje og gass som et pressmiddel. Jeg synes det er gal politikk og mener det vil være uriktig. Jeg registrerer at Moxnes snakket på vegne av hele grasrota i Norge. Det er et ganske stort flertall for EØS-avtalen, og det må også være et utgangspunkt å legge til grunn for en slik analyse.

Presidenten [12:34:25]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:34:43]: Jeg deler fullt ut utenriksministerens vurdering av EØS-avtalens viktighet for at vi fikk vaksiner og fikk delta på linje med EU-land i det arbeidet under pandemien.

Mitt spørsmål dreier seg om utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. Dagen etter at utenriksministeren holdt sin redegjørelse, kom forsvarskommisjonen med sin klare anbefaling om at Norge anskaffer en rammeavtale for dette området, for samarbeid med EU. Både representanten Melby og jeg har diskutert i salen her, og i andre sammenhenger, hvor viktig utenriks-, forsvars- og sikkerhetssamarbeidet blir i EU, og hvor problematisk det er ikke å være en del av det på innsiden, fordi mye politikk som angår oss også, vil utvikles i EU, selv om vi ikke er EU-medlem.

Mitt spørsmål er: Hvordan vurderer utenriksministeren både behovet og muligheten for at Norge kan inngå en sånn rammeavtale med EU?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:35:46]: Jeg synes hvordan vi skal fortsette samarbeidet med EU når det gjelder forsvars- og sikkerhetspolitikk, er en viktig diskusjon. Vi er koblet på veldig mange av programmene og har vært tettere integrert enn bl.a. Danmark har vært. Vi har også inngått flere avtaler, bl.a. det å trene norske soldater i samarbeid med EU, så det samarbeidet er tettere enn noen gang. Vi kan diskutere om rammene for det er gode nok, men jeg må nok protestere på den virkelighetsbeskrivelsen som representanten kommer med når hun sier at vi i økende grad ser at EU opptrer som en blokk innenfor NATO. Jeg opplever ikke det. Det er jo en realitet også, uansett hva man måtte mene om EU, at når Storbritannia har gått ut av EU, ligger tyngdepunktet i NATOs militære kraft ikke i, men utenfor EU.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:36:42]: Jeg sa ikke at de opptrer som en blokk, men jeg sa at de blir mer samkjørte i NATO, og det er jo en direkte konsekvens av at stadig flere NATO-land er EU-medlemmer og vice versa.

Jeg vil bare spørre litt nærmere om dette som er knyttet til EU Secure Connectivity Programme. Utenriksministeren sa at dette ikke automatisk kan sammenlignes med tilkoblingen vi har for EUs forsvarsfond, og det kan det være gode grunner til. Grunnen til at jeg nevnte det, var at det var en tilknytningsform som ble brukt da det passet, og det var jo en slags særavtale vi måtte forhandle oss fram til for å kunne være med. Der som det ikke er mulig å bruke den samme – hva skal vi si – oppskriften for en tilknytning, hva er da regjeringas strategi for å få tilknytningen vi trenger, og som både norsk næringsliv og stadig flere samfunnssektorer trenger, for å kunne bli med i dette programmet?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:37:40]: Det er litt vanskelig for meg å gå inn i detaljene om dette, men vi har jo igangsatt samtaler om dette for å ivareta norske interesser. Det som er helt klart, er at det kreves en separat tilknytningsavtale. Vi kan ikke da legge EØS-avtalen til grunn, slik jeg sa. Vi har bedt kommisjonen om forhandlinger for en slik tilknytningsavtale, og det er denne prosessen som nå er igangsatt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:38:27]: Først en liten korleksjon til forrige spørre: Det var ikke slik at forsvarskommisjonen snakket om EU i den forstand. De sa at vi skulle knytte oss nærmere til Tyskland og

Storbritannia, som var spesielt viktig for Norge og Storbritannia, altså utenfor EU.

Spørsmålet til utenriksministeren går på IRIS². De sier at de trenger en annen avtale for å gå inn i IRIS², og de kan ikke gjøre det sånn som det var med EDF, men vi har jo alle muligheter til å gå inn der. Vi har alle muligheter gjennom de pressmidlene vi har gjennom både olje og gass, det vi selger av fisk, og det vi også eventuelt kjøper fra Tyskland, som jeg sa i mitt innlegg. Hva er grunnen til at utenriksministeren setter det i en helt annen bås enn det hun gjør med European Defence Fund? Det er en mulighet til å si at dette er noe vi gir til Europa eller EU-land, og dette er noe vi skal ha tilbake. Det er handelspolitikk, og det er det som er Norges interesser.

Er utenriksministeren enig i det?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:39:24]:

Jeg mener at vi tar vare på norske interesser hver dag gjennom ulike avtaler som vi forhandler fram med EU – det er på områder som ikke nødvendigvis er en del av EØS-avtalen – men jeg er ikke enig i den virkelighetsbeskrivelsen som representanten her legger til grunn, nemlig at vi skal bruke olje og gass som et slags pressmiddel overfor EU. Det mener jeg vil være helt galt. Det mener jeg vil stille oss i en klasse vi ikke ønsker å være i.

Det virker som representanten mener at vi på en måte på vegne av Norge er veike og ikke står opp for det som er norske interesser, men realiteten er det stikk motsatte. Da gjelder det jo å finne fram til områder av felles interesse. Det er det som er hele grunnlaget for den pakka vi nå jobber med når det gjelder energi: at EU og vi ser at vi har felles interesser som vi skal ivareta. Det å skulle drive en sånn type press overfor EU, som representanten var inne på, tror jeg ikke vil føre fram.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:40:20]: Jeg får ikke dette til å stemme. Hvis man ikke skal bruke de handelspolitiske verktøyene man har for å få Norges interesser på plass, da driver man ikke med utenrikspolitikk. Da finner man seg i de kriteriene som EU stiller. Det kan ikke være sånn at hver gang Norge er avhengig av EU, skal vi bare akseptere det. Vi må få lov til å bruke de musklene vi har for å fremme våre interesser, bruke det som pressmiddel. Alle bruker handel som pressmiddel i ulike sammenhenger. Det kan ikke være sånn at Norge er unntatt fra det. Det er klart vi skal bruke olje og gass som et politisk pressmiddel, selvsagt skal vi ivareta våre interesser når vi skal selge gass til utlandet – selvsagt. Vi skal også gjøre det med fisk. Slik kan vi få noe igjen for det andre etterspør. Det er helt normal handelspraksis og gjøres i det private næringsliv: Man bruker alltid de mulighetene man har, for å dra noen fordeler tilbake. Mener utenriksministeren at det er galt?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:41:17]:

Jeg mener at representanten her på helt feilaktig grunnlag beskriver Norges forhandlinger når det gjelder EU, som at vi ikke tar vare på norske interesser. Det gjør vi hver eneste dag, men jeg tror vi best tar vare på norske interesser gjennom samarbeid, gjennom å se områder hvor vi faktisk har felles interesser, hvor vi gjensidig har nytte av hverandre. Det er på den måten jeg mener vi tar best vare på norske interesser overfor EU.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:41:57]: Utanriksministeren var i sitt innlegg inne på temaet energisamarbeid med EU, og ho la stor vekt på at me har full råderett over naturressursane våre og sånn sett ikkje har gjeve frå oss noko makt til EU. Som utanriksministeren òg er vel kjend med, er det ein viss debatt i Noreg om straumpriisen og korleis denne blir avgjort. Då er mitt spørsmål til utanriksministeren: Er det sånn å forstå at Noreg står fritt innanfor EUs energiunion til å setja prisen på andre måtar enn på børsen, som jo i dag er direkte kopla til EUs energimarknad?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:42:42]:

Norge har hatt strømutveksling med europeiske land lenge før vi fikk en EØS-avtale, og også lenge før bl.a. Danmark ble med i EU, så en viss prissmitte har vi sett over lang tid, og det er jo det som er utgangspunktet for norske energipriser. Vi har full råderett over det som er norsk energipolitikk, men på ulike måter vil vi være preget av at Putin nå bruker gassen som et politisk pressmiddel. Det vil påvirke oss som det påvirker andre land.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:43:23]: Eg takkar for svaret, men det var eigentleg ikkje eit svar på spørsmålet mitt, for spørsmålet var altså: Står Noreg fritt til å setja prisen på ein annan måte enn at den vert avgjort på børsen. Børsen, eller Nord Pool, fungerer sånn i dag at me, på grunn av kablane, er direkte kopla på EUs energimarknad, og at me dermed òg importerer høge europeiske energiprisar. Det kunne me unngått. Så spørsmålet mitt er altså: Kan me velja å gjera dette på ein annan måte, velja å setja prisen på ein annan måte enn å la han bli avgjort på børsen?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:43:56]:

Det jeg mener er viktig, er at vi har en strømpolitikk som vi har nasjonal råderett over, men vi kan ikke se bort fra at det er en viss prissmitte når det er skyhøye gasspriser i Europa. Hvis det var slik at vi ikke skulle være avhengige av noe tilførsel av elektrisitet fra andre land, ville vi vært nødt til å bygge ut veldig mye kraft selv for ikke å bli sårbare i en vanskelig situasjon. Det representanten nå egentlig er inne på, er å lage et eget

norsk kraftmarked, helt frikoblet fra andre land, noe som ville gjøre oss veldig, veldig sårbare. Det er dermed en rent teoretisk diskusjon representanten nå er inne på.

Guri Melby (V) [12:44:52]: Jeg vil tilbake til det samme sporet som representanten Søreide var på, nemlig hvordan vi best mulig kobler oss på EUs forsvars- og sikkerhetspolitikk. Her tror jeg vi er ganske enige om målet, nemlig at vi skal greie å påvirke de beslutningene som angår oss, på best mulig måte. Spørsmålet er hva som er den hensiktsmessige måten å sikre akkurat det på. Det jeg er nysgjerrig på, er om utenriksministeren deler forsvarskommisjonens virkelighetsbeskrivelse når de, altså flertallet i kommisjonen, omtaler dette i sin rapport. De sier bl.a., som jeg også siterte i mitt innlegg:

«Det er åpenbart en ulempe for Norge at deler av sikkerhets- og forsvarspolitikken som både angår og kan påvirke oss, drøftes og avgjøres på arenaer i EU der vi ikke er til stede.»

De skriver også at vi ikke kan ta for gitt at vi involveres i politikktutvikling og i beslutninger vi har stor interesse av. Spørsmålet mitt til utenriksministeren er rett og slett om hun deler denne virkelighetsbeskrivelsen fra forsvarskommisjonen.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [12:45:51]: Det er et stort spørsmål, og det spørres jo også hvor bredt en da definerer sikkerhetspolitikk. Når det gjelder det rene forsvaret av Norge, mener jeg at vi er ivaretatt innenfor NATO. Det er en diskusjon også blant EUs medlemsland om hvorvidt en skal bygge mye militær kapasitet innenfor EU, eller om en skal ha hovedtrykket på NATO. Jeg er enig med de landene som mener at det er viktigere å styrke samarbeidet innenfor NATO, men så kan det på andre områder være en ulempe å stå utenfor. I den grad man definerer sanksjonene som en del av sikkerhetspolitikken, er det klart at det av og til har vært krevende at de har vedtatt sanksjoner først, og at vi har kommet inn og implementert dem i norsk rett etterpå. Det vil være ett område som har vært viktig for vår håndtering av forholdet til Russland, hvor jeg har sett noen ulemper ved å stå utenfor.

Presidenten [12:46:42]: Da er replikkordskiftet over.

Nils-Ole Foshaug (A) [12:47:06]: Først vil jeg også takke utenriksministeren for redegjørelsen 2. mai og også hennes innlegg her i dag.

Det er dramatiske tider i Europa. Den forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen krever et enda tettere og mer omfattende europeisk samarbeid. I et stadig mer

krevende geopolitisk landskap, med tiltakende rivalisering og uforutsigbare rammevilkår, har Norge en sterk egeninteresse av et samlet Europa. Når autoritære krefter forsøker å splitte oss, er det viktigere enn noen gang at vi holder sammen. Derfor er det viktig å styrke og videreføre EØS-samarbeidet.

Samspillet med EU vil framover også bli enda viktigere for grønn omstilling og samfunnets motstandskraft. Som følge av Russlands ulovlige krig i Ukraina har også Norge blitt viktigere for Europa. Vi har trappet opp både gassproduksjonen og sikkerheten på sokkelen, og Norge vil være en pålitelig leverandør av olje og gass til resten av Europa.

Den 24. februar 2022 vil bli stående som et tidsskille da Russland gikk til fullskala angrep på et fredelig naboland, i strid med FN-pakten og den regelbaserte verdensordenen. Overgrepene har tydeliggjort for alle hva som er ventet om Russland skulle vinne fram, og Russlands folkerettsstridige angrepskrig utfordrer alt vi står for. Vi må derfor gjøre det vi kan for å støtte Ukrainas frihetskamp, som kan bli langvarig. Regjeringen og et samlet storting har vist internasjonalt lederskap gjennom det flerårige Nansen-programmet og tydeliggjort at Norges støtte til Ukrainas legitime frihetskamp er langsiktig og forutsigbar.

Som følge av Russlands folkerettsstridige angrep på Ukraina har EU innført omfattende sanksjoner som Norge har sluttet opp om. Hensikten er å svekke Russlands evne til å finansiere invasjonen og overgrepene i Ukraina. Nye utvidede sanksjoner må hele tiden vurderes i lag med EU, og Norge må arbeide internasjonalt for at flere land skal slutte opp om sanksjonene. Et utvidet sanksjonsfelleskap vil bidra til å styrke folkeretten og begrense handlingsrommet for russisk aggresjon.

Russlands ulovlige krig mot Ukraina har gjort det ettertrykkelig klart at vi har en nabo med få skrupler når det gjelder evne og vilje til maktbruk. Den forverrede sikkerhetssituasjonen nødvendiggjør et forsvarspolitisk taktskifte. NATO er hjørnesteinen for norsk sikkerhet, og det er derfor viktig at regjeringen har fastslått at Norge skal bruke minst 2 pst. av Norges bruttonasjonalprodukt på forsvar innen 2026. En tidfesting er også en klar beskjed til våre allierte om at vi også skal levere på felles ambisjoner som en god alliert.

I tillegg har Forsvarskommisjonen overlevert sin NOU med tydelige anbefalinger som vi politikere må ta på største alvor. Forsvarskommisjonen har også tatt til orde for en diskusjon om nærmere samarbeid med EU.

Andøya Space i lag med resten av Norges romsatsing er i verdensklasse. Verdensrommet blir stadig viktigere for nasjonal sikkerhet, vår militære evne og i forsvarssamarbeidet med NATO og EU. For Norge er det av stor betydning å delta i EUs nye romprogrammer, og jeg

vil derfor framheve betydningen av regjeringens pågående arbeid med mål om å inngå egne avtaler for å sikre Norge tilgang til programmet, deltakelse og innflytelse.

Bærekraftig forvaltning av fiskebestanden i nord er viktig for Norge. Siden torskefisket i fiskevernsonen ved Svalbard ble kvoteregulert, har vi gitt en torskekvote til fartøy fra EU-land. Da Storbritannia gikk ut, fastsatte Norge egne kvoter for EU og Storbritannia. Norges fastsettelse skapte en rekke reaksjoner, både i EU og Storbritannia, som følge av at de på egen hånd hadde lagt sine avtaler, og det uten å konsultere Norge. Jeg vil derfor berømme regjeringen for arbeidet med forhandlinger om kvoter til EU og til Storbritannia og for å fortsette arbeidet med kvotefastsettelser med en fast og forutsigbar stemme.

Ingjerd Schou (H) [12:52:19]: Jeg vil først av alt takke utenriksministeren for hennes redegjørelse. Den var innom svært mange viktige spørsmål av høy relevans for tiden vi befinner oss i. Det er ikke overraskende, siden Europa igjen befinner seg i krig, og dermed er konfrontert med de store politiske spørsmål.

Som utenriksministeren nevnte, var Russlands siste angrep på Ukraina foranlediget av at nabolandet Ukraina valgte Europa, demokratiet og selvstendighet som sin vei. Det kunne ikke det autoritære regimet til Putin tåle. Det er verdt å minne om når vi diskuterer EU og EØS-spørsmål – og det kan knapt gjentas for ofte – at verdifelleskapet vi over tid har klart å utvikle i Europa, må hegnes om. De dypere spørsmål kan imidlertid lett forsvinne når vi diskuterer konkrete saker, som implementering av direktiver eller andre forhold rundt EØS-avtalen. Vi må ikke tape det store bildet av syne, og jeg vil takke utenriksministeren for å ha villet løfte nettopp de store spørsmål om verdier og samhold i sin redegjørelse.

I motsetning til regjeringen, og dermed utenriksministeren, mener jeg samtidig at vi burde gå enda lenger. Andre land har tatt større konsekvenser av krigen når det gjelder sin tilknytning til sine likesinnede. Danmark avholdt folkeavstemning om sitt årelange forbehold mot samarbeid om sikkerhets- og utenrikspolitikk i EU. I dag skal Danmark delta på lik linje med andre EU-land om dette samarbeidet. Finland og Sverige har søkt seg til NATO. Foreløpig har vi kun kunnet ønske Finland velkommen. Om alt går slik vi håper, vil Sverige snarlig kunne følge etter.

I Norge har vi ikke en tilsvarende debatt. Vi samarbeider tett med EU om sanksjoner mot Russland og vil inngå i felleseuropeiske koordineringsprogram for vår hjelp til Ukraina, men jeg mener vi burde hatt en større diskusjon om dette: en politisk diskusjon som favner hvilken tilknytning vi skal ha til EU – vårt viktigste økonomiske og handelspolitiske nærrområde. I stedet for en

slik diskusjon venter vi på en utredning igangsatt av regjeringen om hvilke erfaringer vi har gjort oss med EØS de siste ti år, sammenlignet med erfaringene til andre land som heller ikke er medlem av EU. Mens Europa koordinerer seg tettere, skal vi altså betrakte fortiden og vurdere hvilken løsere tilknytning vi skal ha.

Jeg tillater meg derfor å vise til andre viktige initiativ som foregår samtidig, og som også har relevans for EU- og EØS-prosesser. Statsminister Støre deltar på toppleder-møtet for Europarådet 16. og 17. mai i Reykjavik sammen med 46 andre lands statsledere. Selv vil jeg være til stede i møter i hovedkomiteen i dagene før toppmøtet. Kort oppsummert er hovedpunktene fra Europarådets anbefalinger og forsamlingens forventninger til toppmøtet som følger:

For det første: en oppslutning om Europarådets grunnleggende verdier og kjerneoppgaver, dvs. demokrati, menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper, herunder også oppslutning om Den europeiske menneskerettsdomstol og plikten til å gjennomføre de kjennelser som blir avsagt der.

For det andre: en urokkelig støtte til Ukrainas suverenitet, selvstendighet og territoriale integritet samt å sikre oppslutning om en forpliktelse til å arbeide for at Russland holdes ansvarlig for sine handlinger og for bruddene på internasjonal rett.

For det tredje: Vi skal styrke Europarådets evne til bedre å håndtere framtidige utfordringer for menneskerettigheter og demokrati, som teknologi – eller kunstig intelligens, hvis man vil kalle det det – miljø og klima.

For det fjerde – og som det siste punktet: en styrking av organisasjonens økonomi og betydningen av å sikre et vedvarende godt økonomisk grunnlag.

En klar utfordring for generalsekretæren og det islandske formannskapet er ambisjonen om å oppnå konsensus om en slutterklæring fra toppmøtet.

Dette er målsettinger jeg mener regjeringen burde følge opp også i Norge, og mye gjøres. Vi kan ikke sitte passivt og betrakte Europa og la det bevege seg mot en tettere integrasjon mens vi blir stående utenfor prosesser som angår oss.

Kathrine Kleveland (Sp) [12:57:06]: Det er ingen hemmelighet at vi innad i regjeringen har ulikt syn på både EU og EØS, og dermed også ulike syn på viktigheten av tilknytningen til EUs politikk i høyt tempo gjennom EØS-avtalen.

For Senterpartiet er nasjonal kontroll og suverenitet viktige verdier. En sterk nasjonalstat hindrer verken internasjonal solidaritet eller godt samarbeid. Det kan være samarbeid i Nordisk råd, FN, NATO og EU. Norge samarbeider, som utenriksministeren redegjorde for, godt med EU uten å være medlem. Det vises bl.a. gjen-

nom samarbeidet med EU om datasikkerhet og personvern, der Norge har en svært aktiv rolle.

Norge utenfor EU gjør det bra og har en vellykket økonomi. I 1994 hevdet NHO at 100 000 arbeidsplasser ville gå tapt hvis Norge sa nei. Nesten 30 år senere vet vi at arbeidsledigheten gikk ned og har vært jevnt lavere enn i EU hele perioden siden 1994.

Norge er ikke en del av valutaunionen og euroen. Uten euro står vi fritt til å sette våre egne skatter og avgifter. Vi kan stimulere til sysselsetting og sikre det sosiale velferdssystemet vi er stolt av i Norge. Ved et EU-medlemskap ville vi miste kronen og få euro.

Senterpartiet er kritisk og vil ikke knytte Norge tettere til EUs energipolitikk. Senterpartiet stemte mot tilknytning til EUs energibyrå, ACER, i 2018. Vi hadde hatt mer nasjonal kontroll over energipolitikken uten å være del av EUs energibyrå. Nå utredes handlingsrommet i EØS-avtalen på energi konkret. Det er en nødvendig øvelse fordi handlingsrommet må tas, det er ikke noe vi får.

Det å knytte seg enda nærmere EUs energibyrå, ACER, i EUs fjerde energimarkedspakke har Senterpartiet sagt klart nei til. Det vil f.eks. bety at ACER på egen hånd kan opprette egne kontorer utenfor hovedkontoret i Slovenia for å følge opp enkeltland. EUs energibyrå, ACER, får også utvidet adgang til å gi bøter. I tillegg kan Reguleringsmyndighet for energi ilegge store bøter til foretak i Norge som ikke følger EU-regler eller pålegg fra ACER. Unntaksmulighetene for å bruke deler av flaskehalsinntektene til å redusere nettleien blir også enda mer begrenset.

I redegjørelsen snakkes det varmt om Klar for 55-pakken. Et stort problem er at begrensningene i skogbruk ikke er tilpasset norske forhold. Den norske skogen tar opp formidable mengder CO₂ – tilsvarende om lag halvparten av hele Norges årlige utslipp.

Intensjonene bak det foreslåtte EU-regelverket om klimaregnskapet for arealbruk er gode, men effekten kan bli den motsatte av formålet. «Vi må unngå at resultatet blir færre klimavennlige produkter fra skogen», sa leder i Skogeierforbundet i september i fjor.

Både Klar for 55-pakken og fjerde energimarkedspakke har regler for energibruk i bygningsmassen. Her er det selvsagt et stort enøkpotensial. Spørsmålet er hvor godt EUs regler er tilpasset norske forhold. Reglene er også kritisert for ikke å vurdere tilstrekkelig livsløpsutslipp.

Høyres partileder vil ha en ny EU-debatt. En sunn EU-debatt bør foregå hele tiden, men med et flertall mot EU-medlemskap på hver eneste meningsmåling om spørsmålet i snart 20 år er det ikke akkurat noe stort rop i befolkningen etter medlemskap. Et flertall nordmenn mener altså at norske interesser ivaretas best utenfor EU.

Det er flertall for en EØS-avtale, og det må vi forholde oss til. Da må vi utnytte handlingsrommet og ikke sluke EØS-regelverk i raskere tempo enn at vi er fullstendig klar over hvilke konsekvenser det får.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Mani Hussaini (A) [13:02:13]: Jeg vil begynne med å takke utenriksminister Huitfeldt for en god og grundig redegjørelse som forteller om alle de ulike aspektene ved vårt samarbeid med våre europeiske naboer. De siste 15 månedene har lært oss ikke å ta noe for gitt – ikke ta for gitt at det bestandig er fred i Europa, ikke ta for gitt at forsoning og dialog er måten vi løser ting på, ikke ta for gitt at det som skjer utenfor våre landegrenser, og de beslutninger som tas, ikke vil påvirke oss her hjemme.

For over ett år siden ble våre naboer i Ukraina angrepet av Putin og Russland, en brutal krig med grusomme konsekvenser. Titusener er døde, hundretusenvis er skadet, og den største flyktningstrømmen i Europa siden annen verdenskrig banker på vår dør hver eneste dag. Det gjør stadig like stort inntrykk å se bildene av utbombede hjem og fortvilte ukrainere som uforskyldt har blitt en brikke i Putins brutale maktspill. Derfor har det vært en selvfølge for Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen å gi både humanitær og militær hjelp til Ukraina. Ikke bare er det en moralsk forpliktelse, det er også i vår interesse, for hvis Putin vinner fram, er det ikke bare en katastrofe for ukrainerne, det vil også gjøre Norge, Europa og verden mindre trygg.

Fire dager inn i krigen kom nesten hele Stortinget til enighet om å sende våpen til ukrainerne. Jeg er sikker på at ukrainerne er glade for den besluttsomheten som ble vist. Hadde ikke Europa og Vesten forsynt Ukraina med våpen, hadde Ukraina tapt sin egen frihet for lenge siden.

Jeg er også stolt over at regjeringen har fått bred tilslutning til en støttepakke på 75 mrd. kr til Ukraina som vil gå til gjenoppbygging av landet når freden kommer. Men krigen er langt fra over. Ukraina trenger mer våpen og ammunisjon, og de trenger det raskt. Hvert minutt og hver time teller. Det må produseres mer ammunisjon, og her kan Norge spille en viktig rolle. Derfor er jeg veldig glad for at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen i januar annonserte en ammunisjonskontrakt på 2,6 mrd. kr med Nammo på Raufoss, som har jobbet døgnet rundt for å møte den økte etterspørselen.

Krigen i Ukraina har for alvor satt søkelyset på Europas avhengighet av russiske energileveranser. Norge har på sin side vært en stabil og pålitelig leverandør av olje og gass til resten av Europa. Det skal vi fortsette med å være. I fjor eksporterte vi gass til Europa tilsvarende ni

ganger årlig vannkraftproduksjon. Norsk gass har også blitt et sikkerhetspolitisk anliggende for Europa. Derfor er jeg glad for at regjeringen har trappet opp sikkerheten på sokkelen.

Oppe i all elendigheten krigen i Ukraina har dratt med seg, har noe positivt skjedd: mer samarbeid mellom de europeiske landene og forståelse for gjensidig avhengighet og felles innsats. Den 24. april inngikk Norge en grønn allianse med de europeiske landene. Denne alliansen vil bidra til at vi når våre klimamål og samtidig skaper grønn omstilling. Det legger grunnlag for framtidige grønne arbeidsplasser i Norge og vil gi et forsterket klima-, energi- og industrisamarbeid mellom Norge og de europeiske landene.

Europa er vårt desidert viktigste marked, og jeg er glad for at regjeringen bidrar til å åpne dørene for norske selskaper i framtidens grønne europeiske verdikjeder. Det har, som vi hører, vært to fronter her i salen: de som vil isolere Norge, og de som vil integreres mer i EU. Jeg tror regjeringen er på rett kjø, og jeg håper de får støtte for den linjen.

Hårek Elvenes (H) [13:07:08]: Dagens situasjon med krig i Europa bringer oss tilbake til utgangspunktet for det europeiske fellesskapet. EU begynte som et fredsprosjekt. Ut av ruinene fra annen verdenskrig sprang det et ønske om aldri mer krig. Første steg var å regulere kull- og stålproduksjonen i medlemslandene med tanke på å unngå opprustning av våpenindustrien igjen.

Krigen og pandemien har med all tydelighet vist hvor nært forholdet til EU er. Fellesskap gir trygghet, og alenegang kan være en farefull ferd.

Regjeringen vil samarbeide med EU om svært mye, men er fornøyd med å overlate beslutningen til andre. Motstanden mot norsk medlemskap har vært frykten for avståelse av nasjonal selvråderett. I dag er vi allerede gjennom EØSavtalen underlagt det meste av EUs lovverk og forordninger uten at vi har noen som helst innflytelse over det. Vi sitter ikke ved bordet når beslutninger fattes – dessverre.

EU-landene har valgt å avgi noe av sin suverenitet for å få mer makt og innflytelse i fellesskap. De innser at for å kunne løse utfordringer må man gi avkall på noe, og utfordringene er mange. Utenriksministeren nevnte at EU trapper opp innsatsen for styrket motstandsdyktighet på elleve forskjellige områder med fundamental betydning for samfunnet, bl.a. drikkevann, energi og digital infrastruktur. Norge har fått invitasjon til å delta som observatør i ekspertgruppen som arbeider med den praktiske gjennomføringen. Det synes utenriksministeren er bra, men det kunne ha vært bedre; observatøren er som kjent dømt til å observere.

EU har styrket sin rolle på det sikkerhetspolitiske og forsvarspolitiske området. NATO er vårt sikkerhetspolitiske ankerfeste, og ansvaret for kollektiv sikkerhet ligger i NATO, men NATO er dimensjonert for å håndtere militære trusler. Vi ser et Russland som over tiår har vært i politisk krig med Europa, og Kreml proklamerte nylig at dette vil vedvare. Et bredt spekter av sammensatte virkemidler tas i bruk, eksempelvis digitale angrep, propaganda og giftdrap.

EUs rolle knyttet til krisehåndtering og håndtering av hybride trusler er blitt langt viktigere. Samarbeidet er blitt dypere og utvides til svært mange områder som tidligere har vært medlemslandenes primære ansvarsområder. Som et ikke-medlem stiller dette Norge overfor noen vanskelige dilemmaer. Det sikkerhetspolitiske samarbeidet er ikke regulert gjennom EØSavtalen og bare delvis regulert i andre avtaler. Det er en ulempe at Norge ikke kan delta fullt ut i disse samarbeidsprosjektene, noe som på sikt kan føre til at Norge kan bli liggende bakpå i evnen til å håndtere denne type trusler.

Vi er et lite land med sikkerhetsutfordringer som er langt større enn dem vi er i stand til å ivareta på egen kjø. Som et lite land er vi avhengig av å måtte stole på våre allierte, og våre allierte er avhengig av å kunne stole på oss. Derfor er det så viktig at Norge er en forutsigbar og troverdig leverandør av gass til Europa. Man kan ikke bruke gass og energi utelukkende som et trumfkort i forhandlinger – en maktbasert framferd, som representanten Tybring-Gjedde tar til orde for. Dette gjelder for så vidt ikke bare energi, det gjelder alle områder der Norge har forpliktet seg til å levere til våre allierte samarbeidspartnere – eksempelvis ammunisjon fra Nammo, der Norge har påtatt seg en stor forpliktelse med å levere ammunisjon både til våre allierte og til Ukraina.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:11:59]: Jeg vil takke utenriksministeren for redegjørelsen.

Norge samarbeider godt med våre partnere og allierte både i og utenfor EU. Vi må velge det som er hensiktsmessig for saken og for Norge. De siste årene har det europeiske samarbeidet stått stødig gjennom både pandemi og et endret sikkerhetspolitisk bilde. Som følge av Russlands invasjon av Ukraina har Europas respons vært samlet, sterk, omfattende og – for mange – overraskende. Ukraina kjemper ikke bare for sin uavhengighet og territorielle integritet, men også for demokrati og våre felles verdier i et sterkt Europa tuftet på demokratiske verdier.

Sammen med våre partnere og allierte har Norge bidratt til å ruste opp Ukrainas militære, økonomiske, sosiale og finansielle motstandskraft. Vi har samarbeidet med dem som det har vært nødvendig å samarbeide med. Jeg ønsker å trekke fram det britiske initiativet,

hvor Norge, i likhet med flere andre land, bidrar til opplæring av ukrainsk personell i bruk av moderne våpensystemer som kan være kritisk i kampen mot den russiske invasjonen. Vi deltar selv i multinasjonale operasjoner i Litauen, og vi gir ukrainske soldater lederutdanning på norsk jord.

På humanitær side er det norske bidraget til et omfattende humanitært arbeid sammen med FN, Røde Kors og Verdens matvareprogram betydelig. I tillegg bidrar Norge gjennom EUs mekanisme for sivil beredskap ved å ta imot sårede ukrainske soldater. I samarbeid med andre har vi bidratt til at nesten 16 millioner mennesker har mottatt nødhjelp. Norge skal fortsette å spille en aktiv rolle i det internasjonale koordineringsarbeidet.

Dette viser i praksis at Norge også utenfor EU samarbeider godt med våre partnere om viktige bidrag til Ukraina. Vi mener at Norge både har gode tradisjoner for og har vist at vi kan samarbeide godt med våre partnere og allierte både i og utenfor EU. Det er vi stolte av, og det vil vi fortsette med. Internasjonalt samarbeid er på ingen måte avhengig av et norsk medlemskap i EU. Russlands invasjon understreker behovet for nasjonal beredskap og tett samarbeid også på sikkerhetsfeltet, og NATO er vår desidert viktigste sikkerhetsgarantist.

I sin redegjørelse påpeker utenriksministeren hvordan de to organisasjonenes ulike roller utfyller hverandre – altså NATO og EU. Det er et viktig poeng, men jeg vil også understreke at betydningen av at vi ikke får to instanser som dublerer hverandres oppgaver, er like viktig. Selv om Lisboa-traktaten, som EU er bygget på, understreker solidaritet innad i unionen, har betydningen av NATO som en rendyrket kollektiv forsvarsallianse blitt betydelig styrket i lys av Russlands angrepskrig. Det er den realiteten Finland og Sverige nå står overfor. Finland og Sveriges politiske skifte mot et tettere samarbeid med NATO viser at EU-medlemskap ikke er nok, som følge av den endrede trusselsituasjonen.

Også utover det sikkerhetspolitiske er vi tjent med et godt samarbeid med våre europeiske partnere og allierte. Under pandemien styrket vi vår helseberedskap, og innen energi er Norge en pålitelig leverandør av olje og gass til europeiske land.

Det blir ofte framsatt påstander om at dersom vi ikke er medlem av EU, blir internasjonal politikk og samarbeid bortprioritert, og vi vil stå med lua i hånda på utsiden av døra. Det siste året har til de grader vist det motsatte.

Den endrede sikkerhetssituasjonen i Europa har vist hvor sårbare vi er. Det er viktig at vi sikrer en egen nasjonal beredskap, slik at vi er forberedt dersom krisen skulle oppstå også i dette landet. Det gjelder innen både helse, energi – ikke minst – og nasjonal sikkerhet. Det er

derfor desto viktigere at vi nå verner om demokratiet, ivaretar de grunnleggende norske interessene og tar hensyn til folks trygghet for arbeid, helse, miljø og sikkerhet.

Presidenten [13:17:02]: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Nordby Lunde (H) [13:17:22]: «Vi er trygge sammen». Disse ordene, skrevet med tusj på Troll A-plattformen i Nordsjøen og underskrevet av statsministeren, NATOs generalsekretær og EU-kommisjonens president, oppsummerer hva denne debatten handler om: at vi står sterkere når vi står sammen. Selv om utenriksministeren for husfredens skyld må påpeke at det omfattende samarbeidet Norge har med EU, skjer uten å være fullverdig medlem av EU, skjer det jo på grunn av at vi har EØS-avtalen for å sikre norske interesser.

Hele redegjørelsen manglet den logiske konklusjonen på alt som ble sagt, nemlig at Norge burde vært fullverdig medlem av det europeiske fellesskapet. Her er noen eksempler: Vi er trygge sammen, og derfor burde Norge vært fullverdig medlem av det europeiske fellesskapet. Europeisk samhold i møte med russisk aggresjon er i vår interesse. Derfor burde Norge vært fullverdig medlem av det europeiske fellesskapet.

Møtet på Troll-plattformen synliggjør også hvordan Russlands krig mot Ukraina har styrket EUs rolle i europeisk sikkerhet. Derfor burde Norge vært fullverdig medlem av det europeiske fellesskapet. Felles krisehåndtering har blitt et stadig viktigere tema i samarbeidet mellom Norge og EU de siste årene. Det var tilfellet under covid-19-pandemien, og det er tilfellet nå. Derfor burde Norge vært fullverdig medlem av det europeiske fellesskapet.

Enten vi slutter oss til rammeavtalen for felles innkjøp av ammunisjon, stiller oss bak EUs sanksjonspakker, knytter oss til det europeiske romprogrammet, deltar i ministermøter i den europeiske batterialliansen – vi må finne ut av hvordan vi skal sikre norsk verdiskaping og norske arbeidsplasser når EU legger fram sin grønne industriplan, raskt adoptere oppdaterte og nye reguleringer for energieffektivisering og fornybar energi, krabbe, krype, trygle og be om å få delta i helseberedskaps-samarbeidet for å sikre tilgang til legemidler, vaksiner og annet medisinsk utstyr på lik linje med EUs medlemsland, eller gå inn i en grønn allianse med EU for å videreutvikle samarbeidet innenfor klima, miljø, energi, industri og grønn omstilling. Det er åpenbart at vi er helt avhengig av et dypt, varig og integrert samarbeid der vi selv burde være med på å utforme de lover, reguleringer, programmer, pakker, sanksjoner, samarbeid, avtaler og allianser vi må inngå for å kompensere for utenforskapet. Avmakten kommer til uttrykk når ministeren sier:

«Inntrykket er at vårt budskap er hørt både i Brussel og Washington. Det foreligger likevel ingen garanti for at slike signaler omsettes i konkret handling.»

Ja, nettopp derfor burde Norge være fullverdig medlem i det europeiske fellesskapet: fordi vi er trygge sammen.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [13:20:34]: Vi står overfor enorme utfordringer i årene som kommer. Klimakrisen krever at vi erstatter fossil energi med fornybar energi hvis vi skal klare å nå klimamålene våre og forhindre en katastrofal klimakrise. Elektrifisering av en rekke sektorer og utbygging av ny grønn industri øker behovet vårt for mer kraft. Samtidig har vi opplevd høye strømpriser som har gitt store konsekvenser for mennesker i hele Europa. Når vi skal diskutere strøm- og energipolitikk, kan vi ikke diskutere disse tre situasjonene hver for seg. Vi er nødt til å diskutere alle tre samtidig.

Vi kan ikke late som om det finnes noen enkle løsninger – noen kvikkfix – på disse problemene. Derfor vil jeg takke utenriksministeren for hennes redegjørelse, som minner oss om hvor viktig utveksling av kraft og energi er, ikke bare for trygghet og sikkerhet, men også for å finne løsninger på klimakrisen i Europa.

I strøm- og energidebatten kan det til tider virke som om den eneste grunnen til at vi har energiutveksling med Europa, er forsyning og pris, men i den norske debatten er det et hensyn som i altfor stor grad har blitt borte, nemlig hensynet til klimaet vårt og til naturen. Når Norge er en del av et europeisk strøm- og energimarked, handler det om at framtidens energiløsninger, som sol og vind, må produseres der det er sol og vind, når solen skinner og vinden blåser. Skal vi begrense utbyggingen av sårbar natur og begrense store konflikter i utbyggingsområder her hjemme, trenger vi å samarbeide om utveksling av kraft med Europa.

Kraftsystemet vårt er ikke fritt vilt. Alle deler av det systemet – fra produksjon og levering til utbygging av kabler og strømstøtte til vanlige folk – er gjenstand for politisk styring. Det er riktig – sånn skal det være. Det er også riktig av oss å bidra med strømstøtte i en tid da mange folk i dette landet sliter med å betale strømregningene sine.

Min generasjon har et ansvar for å delta i energidebatten nå, både her hjemme og for Europa. Vår generasjons aller største katastrofe avhenger av at vi minner om hva som står på spill, at vi minner om hvorfor samarbeidet med Europa er så viktig, og at vi minner om konsekvensene hvis dagens politikere ikke bidrar til omlegging av energiproduksjonen vår, bygger ut fornybar energi, sparer strøm og omstiller oss bort fra fossil

avhengighet. Total klimakatastrofe kan ikke, skal ikke og får ikke være et alternativ. Det er et ansvar som tilligger oss her i denne salen, men også et ansvar som tilligger hele Europa og hele verden.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [13:23:52]: Utenriksministeren tok også opp temaet helseberedskap i sitt innlegg i Stortinget den 2. mai. Jeg deler ministerens engasjement for helseberedskap og betydningen av å sikre tilgang til legemidler, vaksiner og annet medisinsk utstyr. Jeg er derfor glad for at vi nå har en regjering som bl.a. videreutvikler det nasjonale beredskapslageret for legemidler og smittevernustyr. Det viser at Senterpartiet og Arbeiderpartiet tar folks trygghet på alvor.

Helseministeren har også tidligere varslet at det kommer en stortingsmelding om helseberedskap i løpet av 2023. Det er bra, og det er en viktig brikke i arbeidet med å sikre beredskapen vår foran en framtidig pandemi. Neste gang en krise treffer oss, kan vi ikke være like sårbare som vi var i mars 2020.

I den anledning vil jeg minne om at den viktigste beredskapen ved en framtidig pandemi eller andre akutte hendelser er den beredskapen vi har sikret oss selv. Vi må ikke gjøre den samme tabben som vi har gjort de siste 30 årene: bygge ned egne lagre, nedprioritere norsk produksjon og satse på at resten av verden skal holde vår beredskap i hevd. Beredskap er et nasjonalt ansvar, et ansvar vi som stortingsrepresentanter må ta på høyeste alvor. Vi kan ikke overlate til andre land å sikre tryggheten til det norske folk.

Uansett hvor bekvemt det kunne være å outsource ansvaret for å produsere og lagre munnbind og medisiner til Ungarn, Hellas eller et land utenfor EU, ville det gjøre oss svært sårbare i en krisesituasjon. Som utenriksministeren påpeker i sin redegjørelse, er et samarbeid med EU på dette området dessuten både teknisk og rettslig problematisk, fordi det faller utenfor både EU-rettens kjerneområde og EØS-avtalens område.

Ethvert internasjonalt samarbeid om helseberedskap må også ta innover seg at vi ikke kan stole blindt på globale forsyningslinjer eller vanlige avtalerettslige regler i en global helsekrise. Vi må erkjenne at når det virkelig blir alvor, vil hvert land, naturlig nok, sikre egen befolkning først. Det er ikke proteksjonisme; det er å ta ansvar for de folkene man er valgt til å representere. Derfor må også vi, som det norske folks representanter, prioritere beredskap i Norge.

Både den forrige regjeringen og flere av deres forgjengere har neglisjert beredskapen i flere tiår. Derfor er det så viktig at vi nå har løftet opp både den sivile og den militære beredskapen. Neste gang et EU-land som Polen stanser lastebilene med sårt tiltrengte munnbind, håndsprit eller medisiner, må vi være forberedt. Da spil-

ler det ingen rolle hvilke samarbeidsforhold Norge har med EU. I kriser våkner realpolitikken for alvor, og da må vi være forberedt på å klare de mest grunnleggende oppgavene selv.

Det er vår oppgave å sørge for at vi i Norge kan brødfø egen befolkning. Vi må kunne gi dem livsviktige medisiner og sikre deres fysiske trygghet. Jeg er trygg på at utenriksministeren og resten av regjeringen tar med seg dette i det videre arbeidet med samarbeid om helseberedskap med EU.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:27:00]: Konsekvensene av Ren energi-pakken, også kalt fjerde energimarkedspakke og Klar for 55-pakken, drøftes ikke i redegjørelsen fra utenriksminister Huitfeldt. Dette er etter min vurdering en del av et folkeopplysningsproblem – ja, et demokratisk problem.

I regjeringsplattformen heter det:

«Tilgang på rikelig med ren og rimelig kraft har i årtier vært den norske industriens fremste konkurransefortrinn. Regjeringen vil at dette også i fremtiden skal være fortrinnet for norsk industri og bidra til verdiskaping og sysselsetting i hele landet.»

Og videre:

«Regjeringen vil føre en politikk som sikrer oss at vi beholder suveren norsk kontroll over alle avgjørelser med betydning for energisikkerheten i Norge.»

Når det gjelder strøm, skal vi altså ha et konkurransefortrinn. Vi skal ha rimeligere strøm enn i Tyskland, og vi skal ha stabile og forutsigbare priser.

Kombinasjonen av forpliktelsene i EØS-avtalen, til slutningen til tredje energimarkedspakke samt Statnetts praktisering av strømflyten gjennom likestrømskablene til kontinentet og til Storbritannia har gitt dramatisk negative konsekvenser. Vi har mistet konkurransefortrinnet for strøm i Sør-Norge og fått ekstremt ustabile og uforutsigbare strømpriser. Sør-Norge får nå tyske strømpriser, til fortvilelse for næringsliv og folk. Faktum er at Norge i dag virvler seg mer og mer inn i et garn som gjør at regjeringsplattformen fra Hurdal brytes mer og mer.

I statsrådens korte omtale av Ren energi-pakken og Klar for 55-pakken sa hun at det innebærer «en oppdatering og videreutvikling av nye regler». Konsekvensene for Norge, dersom vi kopierer EUs regelverk, klargjøres ikke. Det refereres f.eks. ikke direkte til at Ren energi og Klar for 55 må innebære nye markedsregler for strøm.

En av de viktigste forordningene er grensehandelsforordningen. EU har innført fjerde energimarkedspakke, med grensehandelsforordningen – Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2019/943. EUs nye politikk er nå kommet forbi fjerde energimarkedspakke,

med tilstøtende forordninger. Nå drøftes enda mer overnasjonale bestemmelser.

Tilslutning til EUs politikk innebærer stadig mer overstyring av norske politiske vedtak. Dette er i strid med regjeringsplattformen fordi vi mister nasjonal styring med vårt kraftsystem. Derfor trengs det nå en åpen, ærlig og kunnskapsbasert debatt om konsekvensene av EUs politikk for norske strømpriser og norsk forsyningsikkerhet når det gjelder strøm. Regjeringen har hovedansvaret for dette folkeopplysningsarbeidet.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:30:17]: Jeg vil først gi utenriksministeren full støtte i resonnementet rundt energipolitikk, både hva norsk energipolitikk og hva EUs energipolitikk innebærer for Norge, og også i spørsmålet om hvordan vi bruker eller ikke bruker energipolitikk overfor andre land. Det som gjør oss viktige og relevante, er nettopp at vi ikke bruker energipolitikken til å presse andre land. Vi er en pålitelig og stabil leverandør, og det er også det som gir oss inntak og relevans i den situasjonen vi er i nå.

Så har jeg lyst til å fortsette der representanten Lundteigen avsluttet. Han ønsket en åpen, ærlig og kunnskapsrik debatt om EUs energipolitikk, og han mente at det var regjeringa som hadde hovedansvaret for denne folkeopplysningen. Det jeg syns er rart, er at Senterpartiet ikke overfører det resonnementet til hele diskusjonen om Norges forhold til EU og EUs utvikling. Jeg syns det er veldig rart at når Høyre og andre partier har tatt til orde for en kunnskapsbasert, opplyst og god debatt om hva EUs utvikling innebærer for Norge, og hva et fullt EU-medlemskap ville bety for Norge, på godt og vondt, slås det ganske hardt ned av bl.a. Senterpartiet.

Første gang vi stemte over EU-medlemskap, er nå snart 50 år siden, siste gang snart 30 år siden. Jeg var akkurat gammel nok til å stemme i 1994, men etter meg, og etter oss som sitter her i salen, har det kommet mange generasjoner. Det er nesten to millioner nordmenn som har stemmerett i dag, som ikke har fått si sin mening om EU. Tar vi med alle under 46 år, er det nesten tre millioner mennesker som ikke har fått være med på å si sin mening.

EU i dag er et helt annet EU enn det EU vi sa nei til i 1994. Da hadde EU 12 medlemsland. I dag er det 27, og det er et helt annet samarbeid. Jeg syns det er paradoksalt at vi samarbeider så tett og ønsker tilknytning på så mange områder, men at det er så liten interesse for å utrede hva et medlemskap ville betydd for Norge, på godt og vondt. Den informasjonen mener jeg både de som stemte sist, og de som ikke hadde muligheten til å stemme sist, fortjener. Vi må ta inn over oss den utviklingen som skjer i EU, og finne ut hvordan vi best kan ivareta norske interesser, og hva utviklingen betyr for oss.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:33:13]: Foregående taler snakket som om det er en fasit. Det finnes ingen fasit. Det sies at man ikke skal bruke energipolitikken til å presse andre land. For det første er ikke det noen fasit, det er et synspunkt, et ståsted. Det vi kan gjøre i energipolitikken, er faktisk å få innpass der det er relevant for Norge å få innpass. Det er ikke å presse andre land. Det koster ikke Tyskland noe å arbeide for at vi får innpass og kan delta i programmet IRIS². Det koster ingenting. Det er helt naturlig at man bruker det handelsinstrumentet det er, og får noe tilbake for det, uten å være medlem av EU. Nettopp fordi vi ikke er medlem av EU, må vi bruke det helt bevisst.

På samme måte ville privat næringsliv gjort det – de ville gjort akkurat det samme. Er man monopolist og skal selge en vare, er det klart at man utnytter det, da vil man utnytte prisen. Det har ikke vi mulighet til, vi har kanskje laget en felle for oss selv, men vi har muligheter fordi vi er en stabil leverandør. Da er ikke saken at vi er en stabil leverandør; saken er at vi er en stabil leverandør som derfor kan få noe tilbake. Det er derfor vi skal være en stabil leverandør: fordi vi kan nyte fordeler av at vi faktisk leverer energi til Europa, og i dette tilfellet særlig til Tyskland. Vi skal ikke ha noe penger tilbake, bortsett fra prisen vi betaler. Vi skal få innflytelse i de programmene som det er viktig for oss at vi er med i.

Vi har mye å bidra med i romvirksomhet i EU, men da må vi få lov til å være til stede, ikke ved å be på våre knær, men ved å si at vi har noe å bidra med. Vi har fisk, og vi har energi. Det er handelspolitikk, det er utenrikspolitikk. Man kan ikke trekke seg tilbake og si at vi leverer, men vi vil ikke bruke det som pressmiddel. Alle land bruker sin handel som pressmiddel – økonomisk politikk, handelspolitikk eller utenrikspolitikk. Det er helt naturlig, og det er helt selvfølgelig internasjonalt at man gjør det. Man kan åpne enhver avis, så ser man at det skjer. I alle slags sammenhenger skjer det. Så hvorfor skal ikke det skje når vi har noe veldig viktig å levere, eller når vi selger fisk, hvorfor skal ikke det skje da? Nei, da skal vi være solidariske med et eller annet. Ja, vi kan være solidariske og levere gass, men vi kan samtidig få innpass i EUs programmer når det gjelder romfart og andre ting som vi har interesse av. Det er helt selvsagt. Det er det utenriksministeren faktisk skal gjøre, det er hennes jobb. Da representerer hun Norges interesser, ikke ellers.

Skal man representere Norges interesser – de som bor her i Norge, og vårt land – må man bruke det som pressmiddel når vi har noe andre land ønsker. Vi har energi, og vi har fisk, og da må vi bruke det effektivt, slik at vi også kan få være med i de programmene vi mener er viktige for norsk næringsliv.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:36:09]: Senterpartiet er takknemlig for Høyres og representanten Søreides engasjement for å drøfte medlemskap i Den europeiske union. Det skaper folkeopplysning, det skaper en mer reflektert befolkning. Det har aldri vært Senterpartiets mening å slå ned på en sånn debatt. Tvert imot, vi ønsker den debatten.

Jeg prøvde i innlegget mitt å si at vi bør debattere EU-spørsmålet knyttet til norske strømpriser på en ærlig, kunnskapsbasert og oppriktig måte. Jeg merker meg at representanten Søreide ikke tar den hansken, men sier at det er mange som ikke har vært med på tidligere avstemninger – og det er jeg helt enig i – og som da ikke har fått sagt sin mening, og at EU i dag er annerledes. Ja, EU i dag er annerledes enn i 1994. Det er mye mer overnasjonalt, det overstyrer i mye større grad nasjonale beslutninger. Samtidig erfarer vi at ved valg til Europaparlamentet, som etter EU-systemet skal få stadig større makt og myndighet, er det ikke noe særlig entusiasme rundt omkring i medlemsstatene. Vi ser også stadig retningen av at det skal bli et mer integrert Europa, altså mer Europas forente stater, som er Europabevegelsen intensjon. Det har ikke noen spesiell entusiasme rundt omkring, fordi det støter an mot noen skikkelige dilemmaer som en står oppe i.

Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det: EU er i dag bygd på en gedigen systemfeil. En har opprettet en felles valuta, euro, for de fleste land uten å ha et finansdepartement. En har altså ikke noen felles økonomi, en beskatningsrett, som sikrer at en har en felles kasse for å takle de økonomiske utfordringer som landene kommer opp i som enhet. Det er de enkelte nasjonalstatene som må gjøre det. Dette har store konsekvenser, bl.a. for arbeidslivspolitikken, ledigheten, sikkerheten for arbeid og tryggheten for inntekt.

Vi diskuterer mer enn gjerne disse spørsmålene, men da må vi få fram hva som er konsekvensene, hva som er alternativene vi står oppe i. Norge har til de gradene alternativer som vi kan følge opp.

Jeg står veldig trygt på at Norge er annerledeslandet som ikke er seg sjøl nok. Vi har muligheter til å utvikle vår egen politikk samtidig som vi utvikler en politikk som står for en internasjonal solidaritet som er mer enn EU.

Presidenten [13:38:50]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:38:53]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Frank

Edvard Sve og Morten Stordalen om reversering av økningen av bøtesatsene i trafikksaker som avgjøres etter forskrift om forenklet forelegg (Innst. 335 S (2022–2023), jf. Dokument 8:142 S (2022–2023))

Presidenten [13:39:19]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Kari Eskeland (H) [13:39:48] (ordfører for saka): Me behandlar i dag eit framlegg frå Framstegspartiet om å reversera auken av bøtesatsane i trafikksaker som avgjerast etter forskrift om forenkla førelegg.

Fyrst har eg lyst til å takka komiteen for eit smidig og godt samarbeid og statsråden for grundig arbeid i forbindelse med svaret departementet har gjeve. Det gjer arbeidet i komiteen enklare, og me verdset òg innspela som har kome frå NAF og Trygg Trafikk.

Den aktuelle satsauken var initiert av Justis- og beredskapsdepartementet i inneverande års budsjett, der auken av satsen for forenkla førelegg i vegtrafikksaker var på heile 30 pst. Framlegg til auke i satsar har vore på høyring, og det kom kritiske innspel i høyringsprosessen, bl.a. frå høyringsinstansane Riksadvokaten, Politidirektoratet, Utrykkingspolitiet og Trygg Trafikk. Andre forbund og foreiningar støttar auken i satsane.

Dei fleste ilagde førelegg er knytte til brot på vegtrafikkloven og er meint å verka førebyggjande på trafikkfarleg åtferd. Samstundes er det slik at bota må stå i forhold til misferda om det skal ha legitimitet og ikkje oppfatast som ei rein fiskal avgift til staten. Slik sett er nok prikkbelastning, som er innført, òg ein stor bidragsytar til at folk vel å følgja trafikkreglane.

Ettersom det var så mange kritiske røyster til heving av satsane, meiner Høgre at det på eit eller anna tidspunkt kan vera hensiktsmessig med ei evaluering for å vurdere om auken i bøtesatsane har hatt tilsikta verknad på trafikksikkerheita og nedgang i trafikkmisferd. Det bør me gjera etter at nivået har fått verka ei stund.

Det er til å undra seg over at ein i statsbudsjettet har lagt inn auken i gebyret – og med det ikkje har tru på at folk faktisk køyrar meir lovlydig når satsane aukar. Dette reknar eg med er noko av det som kjem opp under debatten i dag.

Til sist: Det er ein samstemt komité – med unnatak av Framstegspartiet – som står bak innstillinga som no ligg føre. Eg ser fram til ein god debatt.

Jone Blikra (A) [13:42:23]: Utgangspunktet for de fleste tiltak som iverksettes for å påvirke folks adferd i trafikken, er at de har til hensikt å øke trafikksikkerheten. Også dette forslaget har det utgangspunktet.

Grunnen til at jeg understreker det, er at debatten har lett for kun å dreie seg om penger og størrelser på forelegg. Hovedbegrunnelsen for å ilegge straff er det allmennpreventive, dvs. at det skal avskrekke, og det er spesielt viktig i trafikksaker. I så å si alle forhold man kan få forelegg for, er det en selv som avgjør om man skal sette seg i den situasjonen. Det er en selv som avgjør om man vil ta fram mobiltelefonen i 50-sonen, der det er fotgjengeroverganger og barnehage. Det er en selv som velger å ta sjansen på å ligge i 10, 20 eller 30 km/t over fartsgrensen.

En avskrekking er en konsekvens, og konsekvensen må være tydelig. Begrepet trafikksikkerhet er beskrivende nok, men det er et begrep som i stor grad dreier seg om liv og død og om risikoen for at tusenvis av mennesker får en framtid som endrer seg i løpet av et millisekund. Å sørge for at våre etater har de riktige verktøy for å kunne forebygge, og at dette ikke skal skje – det er vårt ansvar.

Geir Inge Lien (Sp) [13:44:25]: Eg vil takke for dei gode innspela som har kome i saka. Det er viktige saksopplysningar, og det har vore utruleg interessant for oss som komité å ha vore rundt om i landet og sett på. Vi var no seinast på Sørlandet og fekk ein god del tilbakemeldingar om trafikktrygging og om ulykker – og det ser vi over heile landet. Å køyre over fartsgrensa eller å bruke mobilen mens ein køyrer bil, er ei aktiv handling som medfører auka risiko for ulykker og auka skadepotensial om det skulle oppstå ein kollisjon med fotgjengarar eller med andre køyretøy.

Auka i bøtesatsar handlar ikkje om å auke staten sine inntekter, og påstanden i seg sjølv er verd å leggje merke til frå eit parti som elles skryt på seg å vere eit lov og orden-parti, og som tek til orde for strengare straffer på andre område.

Vi ser at talet på hardt skadde og drepne i trafikken er aukande, òg etter at det visstnok har vore ei historisk satsing på trafikksikre vegar. Trafikkfarleg åtferd har stort skadepotensial, og aktive handlingar som medfører auka risiko for ulykker, bør sanksjonerast på eit vis som vert merka, slik at dei får ein reell førebyggjande effekt. Det er heilt sikkert ei smertegrense for bøtesatsar for folk, men vi må dessverre opp på eit visst nivå før det får preventiv nok effekt.

Frank Edvard Sve (FrP) [13:46:24]: Det er merkeleg å høyre alle ekspertane som uttalar seg i denne saka om kor viktig det er å bøteleggje i senk bilistane, for det er det som skal til for å få ned trafikkulykkene og dødstala

i trafikken. Det er merkeleg då at ein ikkje vil lytte til politiet, utrykkingspolitiet og andre som er bekymra, og som seier noko heilt anna i høyringane. Det er ikkje bøtelegging som går langt utover det folk oppfattar som både forsvarleg og rettferdig i forhold til andre lovbrøt i samfunnet, som dannar grunnlag for å få ned talet på trafikkkulykker og drepne i trafikken.

Vi hevdar at dette berre er gjort for å auke pengane til statskassa, slik som det meste anna som skjer med dagens regjering. Staten lever på mange måtar i sus og dus, det går berre meir og meir pengar inn i systemet, og vi får mindre ut i andre enden i tiltak som ville kunne hjelpe på.

Eg køyrer mykje på vegane, og når eg kjem oppover dalen, køyrer over Mjøsbrua og litt nordover, kjem eg inn på vegar der det ikkje er særleg mange ulykker, fordi det er midtdelar. Kva er det som står i eit forbikøyringsfelt litt lenger oppe? Jo, der står politiet med laser. Ingen skal kome og fortelje meg at det er gjort fordi ein skal prøve å få ned talet på ulykker – i eit område der det beviseleg er minst ulykker, altså på firefelts motorvegar og vegar med midtdelar. Så kvifor står politiet og tek inn bøter der? Jo, det er for å auke statskassa. Når ein i tillegg aukar satsane så formidabelt som ein har gjort, med over 30 pst., er det så greinlaust at det ikkje går an å ta det på alvor.

Eg skulle på ein måte hatt meir respekt for debatten om ein hadde fokusert på å setje trykket inn der det er verkeleg farlege vegar, og der det er for å halde farta nede i dei områda, men det viser seg at det er dekkelegging, vegutforming og mange andre område som står for ein svært stor del av grunnlaget for dei alvorlege ulykkene, og så er det sjølvsagt også sjåførane. Det er litt spesielt at om eg tek mobilen i handa, får eg 9 600 kr i bot, men om eg glanar på ein diger skjerm i ein elbil, er det heilt ok. Då kan eg berre køyre på og kikke på den skjermen på heile bilturen for den saks skuld – det skjer ingenting. Dette er noko som ikkje heng på greip, og det er det vi ønskjer å gjere noko med. Når også fagfolk i politiet meiner at dette er feil, burde ein faktisk teke det til etterretning og sett ned takstane til det som folk oppfattar er eit fornuftig og forsvarleg nivå.

Eg tek til slutt opp Framstegspartiet sitt forslag til saka.

Presidenten [13:49:31]: Representanten Frank Edvard Sve har tatt opp det forslaget han refererte til.

Mona Fagerås (SV) [13:49:36]: Tidligere i vår diskuterte vi et representantforslag fra SV om å standardisere forenklet forelegg for overtredelse av vegtrafikkloven og småbåtloven, slik at det blir bøtelagt etter siktedes inntekt. Vi mener et sånt system ville vært mye bedre enn det forslaget som Fremskrittspartiet fremmer her. I

dag er hovedregelen at bøter fastsatt av domstolen skal ta hensyn til inntekt, formue, forsørgerevne, gjeld osv., og dersom man kjører med promille, er den standardiserte boten beregnet til 1,5 ganger månedslønnen.

Forenklete forelegg for fartsovertredelser er det siste store unntaket fra det som er hovedregelen: at man skal utforme bøter ut fra størrelsen på lommeboka. I vårt forslag, om å standardisere forenklet forelegg etter inntekt, mente vi det var på tide å inkludere forenklete forelegg i det som er hovedregelen, nemlig at det skal bøtelegges etter inntekten.

Jeg mener vi kunne klart å lage et gradert system der man tar et slikt hensyn. Da kan man skrive ut forenklete forelegg for de mindre overtredelsene, men man skal knytte det til inntekten når man beveger seg over i de grovere overtredelsene, slik de gjør i Finland. I Finland er det slik at hvis man bryter fartsgrensen med mer enn 20 km/t, knyttes det til siktedes inntekt. En slik ordning bidrar til et rettferdig system fordi den sikrer at folk betaler etter evne i stedet for etter en fast sats, som rammer svært ulikt. For en bot rammer en minstepensjonist, en student, en alenemor eller en ufør svært hardt, mens den for andre ikke vil bety særlig mye.

Da vi diskuterte vårt forslag om å standardisere forenklet forelegg slik at man blir bøtelagt etter inntekten, sa jeg at boten hvis man bruker mobil i bil, er 9 700 kr. Det er et beløp som er svært vanskelig å håndtere for noen, mens det for andre er for lommerusk å regne. Dette er et urettferdig system, og jeg hadde håpet at flere hadde forstått hvor hardt en slik bot vil ramme en minstepensjonist, en student, en alenemor eller en ufør, mens det for andre ikke betyr en døyt.

André N. Skjelstad (V) [13:52:33]: Noen ganger bruker representanten Sve å ha reflekterte og gode inn ganger i debatten. Dessverre synes jeg ikke det var gjeldende i dag, for vi kan ikke ha en privatpraktisering av dette. Jeg synes heller ikke siste innlegg var spesielt fornuftig.

Vi var på komitéreise i tre dager. Da var vi bl.a. innom en plass der vi hadde stort fokus på trafikksikkerhet, og vi så en film sammen der som handlet særlig om det. Vi kan ikke legge opp et system der vi glemmer det overordnede, trafikksikkerhet, og jeg synes begge de to foregående innleggene glemmer det, både representanten Frank Edvard Sve fra Fremskrittspartiet og ikke minst SVs representant. Dette skal være forebyggende; det skal gjøre at vi ikke gjør det. Står det 80 km/t, betyr det at det er maksimalt 80 km/t. Noen av oss er på veier der 80 km/t faktisk er en ganske høy fart, på fylkesveier uten gul midtstripe – som noen selvfølgelig er så heldig å ha. På slike veier er 80 km/t en ganske stor fart store deler av året, men det er selvfølgelig fullt ut mulig.

Jeg tror vi er nødt til å ha en bøtesats som betyr likhet for loven uansett hvem det rammer, men hovedpoenget må være at vi klarer å få ned antallet drepte i trafikken. Det er i hvert fall min inngang til det. Selvfølgelig skjønner jeg, like godt som representanten Sve, at det er sikrere der det er både midtdeler og flere felt. Ja, jeg skjønner det med tanke på krokete vestlands- og trønderveier. Jeg skjønner at det da vil være mer forsvarlig å kjøre der, men det betyr ikke at jeg vil være med på dette. Jeg synes det flertallet har landet på i denne saken, er fornuftig, og jeg håper også det står seg for framtiden, for vi er nødt til å fokusere på trafikksikkerhet.

Presidenten [13:54:58]: Da kan forsamlingen med forventning vente på statsrådets innlegg, som kommer etter at vi har gjennomført votering, som det nå ringes til.

Votering

Statsråd Jon-Ivar Nygård overbrakte 6 kgl. proposisjoner (se under Referat).

I tillegg ble følgende proposisjon overbrakt:

- om utvidelse av innkrevingsperioden og innføring av miljødifferensierte takster i Miljøpakke Trondheim trinn 3 i Trøndelag (Prop. 113 S (2022–2023))

Presidenten [14:04:35]: Stortinget er da klart til å gå til votering. Vi voterer først over sakene nr. 5–15 fra tirsdag 9. mai, dagsorden nr. 77.

Votering i sak nr. 5, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, André N. Skjelstad og Alfred Jens Bjørlo om utslippsfrie byggeplasser og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Lars Haltbrekken om å kutte utslipp fra bygge- og anleggsplasser (Innst. 328 S (2022–2023), jf. Dokument 8:56 S (2022–2023) og Dokument 8:155 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Anne Kristine Linnestad på vegne av Høyre og Rødt
- forslag nr. 2, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 3 og 4, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres først over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om at alle bygge- og anleggsplasser skal være utslippsfrie innen 2030.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.28)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 gi kommunene hjemmel til å kunne stille klimakrav til bygge- og anleggsplasser, for eksempel gjennom en ny forskrift etter forurensningsloven.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det i alle offentlige anskaffelser stilles krav om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser, som ikke bidrar til direkte eller indirekte klimagassutslipp.»

Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 80 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for hvordan alle bygge- og anleggsplasser kan bli utslippsfrie innen 2030, i samråd med bransjen, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Venstre har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Rødt ble med 68 mot 30 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.17)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 8:56 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, André

N. Skjelstad og Alfred Jens Bjørlo om utslippsfrie byggeplasser – vedtas ikke.

II

Dokument 8:155 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Lars Haltbrekken om å kutte utslipp fra bygge- og anleggsplasser – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 79 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.40)

Votering i sak nr. 7, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Lars Haltbrekken og Andreas Sjalg Unneland om å samle, og ikke splitte, familier på flukt (Innst. 327 S (2022–2023), jf. Dokument 8:154 S (2022–2023))

Presidenten: Så ikke folk blir forvirret: Sak nr. 7 kommer før sak nr. 6, slik det var på dagsordenen på tirsdag.

Under debatten har Tobias Drevland Lund satt fram fem forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at det er tilstrekkelig med personell i Utlendingsdirektoratet så vel som politidistriktene til å redusere behandlingstiden for familiegjenforeningssaker.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 82 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.22)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1, 4 og 5, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen trekke tilbake instruksjer gitt etter 2015 som pålegger utlendingsmyndighetene å gjennomgå oppholdstillatelsen til grupper med mål om tilbakekall av statsborgerskap.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om foreldelsesfrist for tilbakekalling av statsborgerskap.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen imøtekomme Utlendingsdirektoratets forslag om å henlegge tilbakekallssaker som ble opprettet for mer enn 3 år siden.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.42)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere familiegjenforening høyere i tildelingsbrevet til Utlendingsdirektoratet fra 2024.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 80 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:154 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Lars Haltbrekken og Andreas Sjalg Unneland om å samle, og ikke splitte, familier på flukt – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 81 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14:08:37)

Votering i sak nr. 6, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, André N. Skjelstad og Ane Breivik om ein lokaliseringpolitikk for statlege verksemder som

sikrar utvikling av sterke og mangfoldige arbeidsmarknadsregionar rundt større byar på Sørlandet, Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Noreg (Innst. 326 S (2022–2023), jf. Dokument 8:162 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Helge André Njåstad på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 2, fra Helge André Njåstad på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Pasientfokus
- Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i retningslinjene for lokalisering av statlige arbeidsplasser om ikke å sidestille større byer og byområder med Oslo når det gjelder hvor nye og omlokaliserte statlige arbeidsplasser og virksomheter skal lokaliseres.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:162 S (2022–2023) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Alfred Jens Bjørlo, André N. Skjelstad og Ane Breivik om ein lokaliseringpolitikk for statlege verksemder som sikrar utvikling av sterke og mangfoldige arbeidsmarknadsregionar rundt større byar på Sørlandet, på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Noreg – vert ikkje vedteke.

Voteringsstavlene viste at ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble det avgitt 50 stemmer for innstillingen og 50 stemmer for forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.29)

Presidenten: Da er det slik at det foreligger stemmelikhet. Det betyr at den voteringen må tas opp igjen på mandag, når stortingspresidenten er til stede.

Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen senest i statsbudsjettet for 2024 redegjøre for oppfølgingen av vedtak 383 (2022–2023).»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Pasientfokus ble vedtatt med 54 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.13.21)

Presidenten: Sak nr. 8 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 9, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Roy Steffensen, Erlend Wiborg og Himanshu Gulati om å beskytte norske akademiske institusjoner mot utenlandsk etterretning (Innst. 320 S (2022–2023), jf. Dokument 8:135 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et sterkere samarbeid mellom PST og norske utdanningsinstitusjoner for å avdekke spionasje fra fremmede makter.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 68 mot 32 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.07)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:135 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Roy Steffensen, Erlend Wiborg og Himanshu Gulati om å beskytte norske akademiske institusjoner mot utenlandsk etterretning – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avslutte forsknings-samarbeidet med land som Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, og som norske sikkerhetstjenester mener kan utgjøre en særlig etterretningstrussel mot Norge.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 86 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.46)

Votering i sak nr. 10, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde) (Innst. 302 L (2022–2023), jf. Prop. 51 L (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde)

I

I midlertidig lov 7. mai 2020 nr. 38 om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19 skal § 64 andre ledd første punktum lyde:

Loven oppheves 1. juli 2025.

II

Lova trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffegjennomføringsloven (tilsynsråd for kriminalomsorga) (Innst. 319 L (2022–2023), jf. Prop. 46 L (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Ingvild Wetrhus Thorsvik på vegne av Venstre

Det voterer over forslag nr. 2, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om at innsatte kan reservere seg mot deling av personopplysninger med tilsynsrådet for kriminalomsorgen.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 89 mot 11 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.15.51)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om å utvide mandatet til tilsynsordningen for kriminalomsorgen slik at den omfatter fengsel, politiarrest og utlendingsinternat.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 79 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.16.11)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i straffegjennomføringsloven (tilsynsråd for kriminalomsorga)

I

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. gjøres følgende endringer:

Etter § 8 skal nytt kapittel 2 A lyde:

Kapittel 2 A. Tilsynsråd for kriminalomsorgen

§ 9 Tilsynsrådets oppgaver

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen skal føre regelmessig tilsyn med at personer innsatt i kriminalomsorgens institusjoner behandles i samsvar med gjel-

dende rett, og med at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at domfelte som gjennomfører straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet skal være uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse.

§ 9 a Gjennomføring av tilsynsarbeidet

Tilsynsrådet planlegger og gjennomfører selv sin virksomhet. Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte og domfelte, pårørende eller ansatte. Tilsynsrådet avgjør selv hvilke saker det vil behandle nærmere. Sakene søkes løst lokalt eller gjennom overordnet myndighet.

Tilsyn kan varsles på forhånd eller skje uanmeldt. Tilsynsrådet kan kreve de opplysningene og adgang til de stedene som er nødvendige for gjennomføring av tilsynet. Kriminalomsorgen, eller de som utfører arbeid eller tjenester for kriminalomsorgen, skal bistå slik at tilsynsrådet kan utføre tilsynsoppgavene. Domfelte og innsatte skal kunne kommunisere fortrolig med tilsynsrådet.

Ved besøk i institusjoner skal minst to medlemmer av tilsynsrådet delta, så langt mulig slik at leder eller medlemmer oppnevnt etter § 9 b første ledd første punktum, og medlemmer oppnevnt etter § 9 b første ledd annet punktum, er representert. Personer som gjør tjeneste som forsvarer, eller på annen måte har en særskilt tilknytning til innsatte, domfelte eller ansatte i kriminalomsorgen, skal ikke ta del i tilsynet.

Tilsynsrådet skal årlig rapportere til departementet og Kriminalomsorgsdirektoratet om tilsynsarbeidet og kan også ta opp særskilte tema i egne meldinger til disse. Årsrapporter og særskilte meldinger fra tilsynsrådet skal offentliggjøres.

§ 9 b Oppnevning av medlemmer til tilsynsrådet

Tilsynsrådets leder, nestleder og ytterligere ett medlem oppnevnes av Kongen i statsråd. Departementet oppnevner lokale medlemmer, minst ett medlem fra hvert fylke. Leder oppnevnes for en periode på seks år med adgang for gjenoppnevning for én periode. Nestleder og de øvrige medlemmene oppnevnes for en periode på to eller fire år med adgang for gjenoppnevning for inntil fire år.

Tilsynsrådets leder må fylle kravene til dommere. Leder og medlemmer oppnevnt etter første punktum bør til sammen ha helsefaglig og barnefaglig kompetanse. Samtlige medlemmer må fylle kravene til meddommere i domstolloven § 70 annet ledd nr. 1 til 3 og 5.

Et medlem som ikke har overholdt sin taushetsplikt, eller som ikke oppfyller kravene etter første og annet ledd eller som selv ber om det, kan løses fra vervet.

Dersom et medlem fratrer sitt verv, oppnevnes et nytt medlem etter reglene i første og annet ledd.

§ 9 c Taushetsplikt

Enhver som har verv eller gjør tjeneste for tilsynsrådet har taushetsplikt etter forvaltningsloven, og om det som vedkommende i vervet eller tjenesten får vite om forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.

Taushetsplikt etter forvaltningsloven er ikke til hinder for at opplysninger om personlige forhold deles med tilsynsrådet dersom det er nødvendig og ikke vil utgjøre et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder.

§ 9 d Forskrifter

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om tilsynsrådets rapportering, tilsynsrådets sekretariat, arkiv, behandling av personopplysninger, godtgjøring til medlemmene av tilsynsrådet og andre administrative forhold vedrørende tilsynsrådet, og om kriminalomsorgens oppgaver ved tilsyn.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.16.38)

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 85 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.17.01)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 12, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Marian Hussein om en

stortingsmelding om kvinners soningsforhold (Innst. 318 S (2022–2023), jf. Dokument 8:152 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Else Marie Rødby på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Ingunn Foss på vegne av Høyre og Venstre
- forslag nr. 3, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre

Det votes over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en stortingsmelding om kvinners soningsforhold.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 81 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.17.47)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om fremtidens kriminalomsorg og straffegjennomføring. Meldingen skal blant annet omfatte tiltak for å bedre kvinners soningsforhold, styrke tilbakeføringsarbeidet og forebygge isolasjon og psykiske lidelser, samt styrking av hensynet til ofrene for kriminalitet.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 67 mot 32 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.18.10)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, som en del av en helhetlig stortingsmelding om kriminalomsorgen, utrede de samlede behovene og vurdere nødvendige tiltak for å sikre likeverdige soningsforhold for kvinnelige og mannlige innsatte.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble vedtatt med 66 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.18.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:152 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Marian Hussein om en stortingsmelding om kvinners soningsforhold – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 79 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.19.35)

Votering i sak nr. 13, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Silje Hjemdal om fastsettelse av gjennomføringstid for anmodningsvedtak om forbud mot ekteskap mellom søskenbarn (Innst. 321 S (2022–2023), jf. Dokument 8:114 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Per Willy Amundsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring som forbyr ekteskap mellom søskenbarn, innen 31. desember 2023.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:114 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen og Silje Hjemdal om fastsettelse av gjennomføringstid for anmodningsvedtak om forbud mot ekteskap mellom søskenbarn – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.20.21)

Votering i sak nr. 14, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2022 (Innst. 309 L (2022–2023), jf. Prop. 69 L (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2022

§ 1

Twisten mellom Parat/YS på arbeidstakersiden og NHO Luftfart/NHO på arbeidsgiversiden i forbindelse med tariffrevisjonen 2022 skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

§ 2

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans, jf. lov 27. januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister (arbeidstvistloven) § 1 bokstav f. og g. for å løse tvisten.

Reglene i lov 27. januar 2012 nr. 10 om lønnsnemnd i arbeidstvister (lønnsnemndloven) får tilsvarende anvendelse.

§ 3

Loven trer i kraft straks. Loven opphører å gjelde når Rikslønnsnemnda har avsagt kjennelse i tvisten.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 15, debattert 9. mai 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson og Bjørnar Moxnes om at Arbeidstilsynet skal kunne bøtelegge personer med en ledende rolle i en virksomhet som har begått grove brudd på arbeidsmiljøloven (Innst. 310 S (2022–2023), jf. Dokument 8:141 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Mímir Kristjánsson satt fram et forslag på vegne av Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at Arbeidstilsynet kan gi overtredelsesgebyr til ledende personer i en virksomhet som har begått grove brudd på arbeidsmiljøloven.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:141 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson og Bjørnar Moxnes om at Arbeidstilsynet skal kunne bøtelegge personer med en ledende rolle i en virksomhet som har begått grove brudd på arbeidsmiljøloven – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Rødt ble innstillingen vedtatt med 91 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.21.39)

Presidenten: Stortinget går da til votering over sakene 1–4 samt 10 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 11. mai 2023

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (utvidelse av lovens virkeområde) (Innst. 332 L (2022–2023), jf. Prop. 47 L (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Olve Grotle på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt
- forslagene nr. 4 og 5, fra Geir Jørgensen på vegne av Rødt

Det voteres over forslag nr. 5, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå for Stortinget en utvidelse av virkeområdet til fiskeeksportloven slik at også hvalprodukter blir omfattet av loven.»

Fremskrittspartiet har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 83 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.26)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–3, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa kome tilbake til Stortinget på ein eigna måte med ei vurdering av konsekvensane det vil ha dersom verkeområdet til fiskeeksportloven òg vil omfatte sjøpattedyr, og vidare eventuelle avbøtande tiltak som kunne vere aktuelle.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med tiltak som bidrar til økt fangst og eksport av sjøpattedyr.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med tiltak som vil bidra til å øke fangst og norsk konsum av sjøpattedyr.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt ble med 60 mot 40 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.49)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (utvidelse av lovens virkeområde)

I

I lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om regulering av eksporten av fisk, fiskevarer og marine produkter (fiskeeksportloven)

§ 1 første og annet ledd skal lyde:

Loven gjelder eksport av fisk, *fiskevarer og marine produkter*, herunder reeksport og direkte levering til utlandet eller til utenlandsk fartøy fra norsk fiskefartøy.

Med fisk, *fiskevarer og marine produkter* menes alle arter fisk, krepsdyr, bløtdyr, pigghuder og *makroalger*, samt varer der disse artene er det eneste eller en vesentlig del av råstoffet. Loven gjelder også fisk, *fiskevarer og marine produkter* av utenlandsk opprinnelse. Departementet avgjør i *tvilstilfeller* hva som skal anses som fisk, *fiskevarer og marine produkter* etter loven.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 4, fra Rødt. Forslaget lyder:

«I lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer skal § 1 første og annet ledd lyde:

Loven gjelder eksport av fisk, *fiskevarer og marine produkter*, herunder reeksport og direkte levering til utlandet eller til utenlandsk fartøy fra norsk fiskefartøy.

Med fisk, *fiskevarer og marine produkter* menes alle arter fisk, krepsdyr, bløtdyr, pigghuder, *makroalger og sjøpattedyr*, samt varer der disse artene er det eneste eller en vesentlig del av råstoffet. Loven gjelder også fisk, *fiskevarer og marine produkter* av utenlandsk opprinnelse. Departementet avgjør i *tvilstilfeller* hva som skal anses som fisk, *fiskevarer og marine produkter* etter loven.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Rødt ble innstillingen vedtatt med 95 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.27)

Videre var innstilt:

§ 3 første ledd første og andre punktum skal lyde:

Eksport av fisk, *fiskevarer og marine produkter* kan bare foretas av eksportører som er registrert i henhold til lovens bestemmelser. Departementet *gir forskrift om registreringsordningen*, blant annet om unntak fra kravet om registrering.

§ 3 annet ledd skal lyde:

Departementet kan *gi forskrift om* at Sjømatrådet får fullmakt til å forvalte registreringsordningen og føre register over eksportører som etter loven har rett til å eksportere fisk, *fiskevarer og marine produkter*.

§ 4 første ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om at forhandlinger om og gjennomføring av salg av bestemte *typer eller arter av fisk, fiskevarer og marine produkter* til nærmere bestemte utenlandske markeder bare skal kunne foretas av ett eller flere salgforetak med begrenset ansvar (sentralisert salg).

§ 5 overskriften skal lyde:

Salgsvilkår og minsteeksportpriser mv.

§ 5 første ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om at salg til utlandet av fisk, *fiskevarer og marine produkter* bare kan finne sted på nærmere bestemte salgsvilkår. I forskrift etter første punktum kan det også fastsettes minsteeksportpriser og, ved ekstraordinære markedsforhold, andre tiltak av midlertidig karakter for bestemte varer til bestemte markeder, når dette skjer av hensyn til internasjonale avtaler.

§ 7 første ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om kontroll med at eksporten av fisk, *fiskevarer og marine produkter* skjer i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven.

II

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2, debattert 11. mai 2023

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU (Innst. 338 S (2022–2023), jf. Prop. 52 S (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Sak nr. 3 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 4, debattert 11. mai 2023

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker i 2023, redegjørelsen holdt i Stortingets møte 2. mai 2023.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at redegjørelsen vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 10 [14:24:39]

Referat

1. (417) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i folketrygdloven (adgang til å sykmelde etter e-konsultasjon)
 2. lov om endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.)
 – er sanksjonert under 11. mai 2023
 Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (418) Endringer i midlertidig lov om stønad til husholdninger som følge av ekstraordinære strømutfgifter (timesbasert stønadsberegning mv.) (Prop. 116 L (2022–2023))
 Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
3. (419) Revidert nasjonalbudsjett 2023 (Meld. St. 2 (2022–2023))
4. (420) Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga m.m. og forskotteringsloven (behovsprøving av bidragsforskott) (Prop. 117 LS (2022–2023))
5. (421) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2023 (Prop. 118 S (2022–2023))
 Enst.: Nr. 3–5 sendes finanskomiteen.
6. (422) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cato Brunvand Ellingsen og Freddy André Øvstegård om å la folk få puste på ferie (Dokument 8:235 S (2022–2023))

Presidenten: Presidenten foreslår at representantforslaget blir sendt helse- og omsorgskomiteen.
 Representanten Ingrid Fiskaa har bedt om ordet.

Ingrid Fiskaa (SV) [14:25:16]: Eg opprettheld ønsket frå forslagsstillarane om at dette forslaget som hand-

lar om å la folk få puste på ferie, blir behandla etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav c. Skulle det bli nedstemt, ber me komiteen om rask behandling.

Presidenten: Det blir votert over behandlingsmåten.

Det blir votert alternativt mellom forslaget fra presidenten om komitébehandling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti om behandling etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav c.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble forslaget fra presidenten vedtatt med 84 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.26.00)

Videre ble referert:

7. (423) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Marian Hussein om demokratisk kunstig intelligens (Dokument 8:232 S (2022–2023))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
8. (424) Kommuneproposisjonen 2024 (Prop. 112 S (2022–2023))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
9. (425) Endringer i lov om offentlige anskaffelser (forskriftshjemler om arbeidslivskriminalitet) (Prop. 114 L (2022–2023))
10. (426) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sivert Bjørnstad, Bengt Rune Strifeldt, Hans Andreas Limi, Helge André Njåstad, Terje Halleland, Marius Arion Nilsen, Roy Steffensen, Bård Hoksrud og Silje Hjemdal om en ny næringspolitikk for å styrke Norges konkurransekraft (Dokument 8:234 S (2022–2023))
11. (427) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg om Fensfeltet og naturvennlig, sirkulær gruvedrift (Dokument 8:236 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 9–11 sendes næringskomiteen.
12. (428) Endringer i lov om infrastruktur for alternativt drivstoff (betalingsløsning for lading av elbil) (Prop. 115 L (2022–2023))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
13. (429) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Ola Elvestuen om å inngå rammeavtale om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU (Dokument 8:233 S (2022–2023))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Sak n r . 5 fortsatte [14:26:53]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om reversering av økningen av bøtesatsene i trafikksaker som avgjøres etter forskrift om forenklet forelegg (Innst. 335 S (2022–2023), jf. Dokument 8:142 S (2022–2023))

Presidenten [14:26:58]: Vi fortsetter debatten i sak nr. 5. Første taler er statsråd Jon-Ivar Nygård.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [14:27:00]: For trafikksikkerheten er det viktig at reglene for adferd i trafikken respekteres. En tilstrekkelig høy reaksjon ved trafikkovertrедelser er et viktig bidrag til at reglene overholdes. Samtidig kan det være ulike meninger om hvilket nivå satser for trafikklovbrudd bør ligge på.

Som det framgår av mitt brev til komiteen 21. mars i år, ble et forslag om å øke satsene for forenklet forelegg med 30 pst. initiert av Justis- og beredskapsdepartementet, og mitt svar er basert på innspill fra justis- og beredskapsministeren. Under høringen kom det kritiske innspill fra viktige høringsinstanser, som bl.a. Riksadvokaten, Politidirektoratet og Trygg Trafikk. Det kom samtidig inn støttende innspill fra mange instanser, bl.a. Personskadeforbundet, Syklistforeningen og Yrkestrafikkforbundet. Oslo kommune ønsket en enda større økning enn det som ble foreslått.

Justis- og beredskapsdepartementet gikk igjennom og vurderte høringsinnspillene i januar i år, og beslutningen om å øke satsene ble tatt etter dette. Avgjørende for at forslaget til satsøkninger ble opprettholdt, var det store skadepotensialet som trafikkfarlig adferd har. Slik adferd har store negative følger for enkeltmennesker og samfunnet når ulykkene først er ute. Det vises i tillegg til at trafikkovertrедelser utgjør mesteparten av alle forenklede forelegg. I 2021 utgjorde disse overtrедelsene om lag 201 000 forelegg av totalt ca. 208 000 forelegg. Av disse grunner anså justis- og beredskapsministeren en satsøkning på 30 pst. som trafikksikkerhetsmessig godt fundert.

Når det gjelder prosessen, vurderte regjeringen satsøkningen i forbindelse med arbeidet med statsbudsjettet for 2023. Regjeringen var likevel innforstått med at endelig beslutning om å øke bøtesatsene først kunne tas etter at høring av forslag til oppjusterte satser blant berørte instanser var foretatt.

Etter justis- og beredskapsministerens syn foreligger det ikke grunnlag for eller grunn til å reversere satsøkningen. Jeg har merket meg at komiteens flertall har anbefalt at det gjøres vedtak om at representantforslaget ikke vedtas.

Presidenten [14:29:46]: Det blir replikkordskifte.

Morten Stordalen (FrP) [14:30:04]: Samferdselsministeren sier selv at trafikksikkerhet er viktig, og det er vi nok helt enig i, og i at det er viktig å følge trafikkløser. Jeg lurer da på, siden ministeren er klar på at det var riktig å øke bøtesatsene: Hvor stor reduksjon i antall forenklede forelegg forventer ministeren det nå blir som følge av at man har økt bøtesatsene såpass kraftig som man har gjort?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [14:30:38]: Det er veldig vanskelig å si noe konkret om det på forhånd. Jeg merket meg at noen tidligere i debatten viste til at det var budsjettert med samme antall forelegg, og det er fordi man ikke nødvendigvis har så mye annet å gå ut ifra når man lager et budsjett. Det er jo en forventning om at høyere satser på forenklede forelegg skal føre til at vi får færre overtredelser, men tiden vil vise, når året er omme, hva som blir totalresultatet.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Morten Stordalen (FrP) [14:31:17]: Det er nettopp det som er litt vesentlig. Arbeiderpartiet har en tradisjon for å følge faglige råd. Man skulle jo tro at dersom man øker satsene og er så klar på at dette vil ha en effekt og vil bety noe, burde sånn sett antall forenklede forelegg gå betydelig ned. Arbeiderpartiet har nå en helt ny holdning til det med faglige råd når det gjelder samferdselspolitikken. Nå er Oslo kommune en viktigere høringsinstans enn Riksadvokaten, Politidirektoratet, Utrykningspolitiet og Trygg Trafikk. Er det en helt ny stil? Er det det vi kan forvente fra denne regjeringen framover?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [14:32:05]: Vi har merket oss at det er ulike syn, og vi har også merket oss at det har vært tunge høringsinstanser som har kommet med viktige motforestillinger, som jeg mener det er grunn til å ta på alvor, og som vi må ta med oss videre i arbeidet på dette området.

Presidenten [12:52:17]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Stordalen (FrP) [14:32:43]: Noe jeg synes er trist, er når vi diskuterer trafikksikkerhet og noen i denne salen – noen partier – klarer å gjøre det til helt enkelt å snakke om penger. For Fremskrittspartiets del er vi opptatt av at det faktisk henger sammen med det vi gjør. Det betyr også at den overtredelsen man begår og den straffereaksjon man får, skal ha en forholdsmessig-

het og stå i stil med hverandre. Det er viktig for nettopp å ha respekt for de regler vi har.

Det kommer en påstand fra Senterpartiets Geir Inge Lien, som tar litt enkelt og lett på det og sier at for lov og orden-partiet Fremskrittspartiet er det plutselig ikke så viktig. Jo, det er nettopp det det er: Det er viktig at folk skal ha respekt for de overtredelsene man begår og den straffereaksjonen man får. Det betyr at man indirekte sier at Riksadvokaten, Politidirektoratet, Utrykningspolitiet, Trygg Trafikk mfl. er enige med Fremskrittspartiet. Det er ikke Fremskrittspartiet som sier at det er galt å øke satsene. Vi hører på de faglige råd, for vi er opptatt av trafikksikkerhet. Vi er opptatt av å gjøre det som er riktig.

I denne saken handler det om at det er budsjettert med likt antall forelegg. Hvis man har så stor tro på at en ved å øke foreleggene – øke bøtesatsene – får trafikksikkerhetsene ned, burde man også budsjettert med mindre inntekter i statsbudsjettet, men det gjør man ikke. En har ikke tro på det selv. Det er det som er spesielt.

For Fremskrittspartiet er det viktig å ha et målrettet arbeid med trafikksikkerhet som faktisk går gjennom hos folk, sånn at en forstår sammenhengen. Når man gjør dette kun for å øke inntektene, mister man respekten. Det er ikke jeg som sier at man mister respekten, det er derimot Trygg Trafikk, som egentlig har vært høyt på banen i mange år med alt mulig av påbud og forbud, som sier at det er en terskelgrense for hvor høyt man kan ha bøtenivået, og nå var det høyt nok. De sier at de tror ikke noe på det – heller ikke politiet gjør det.

Da synes jeg det er leit at man begynner å forenkle det, som Jone Blikra fra Arbeiderpartiet, til at det handler om penger og enkeltsaker, eller som Geir Inge Lien gjør, til at det handler om ulykker. Det er jo derfor vi tar debatten. Vi er opptatt av å gjøre noe som virker, som er målrettet mot trafikksikkerhet, og da synes jeg det er trist at man klarer å gjøre det til en enkel sak. Dette er ikke enkelt i det hele tatt – dette er alvorlig.

Det er helt riktig at de ulykkene vi har på veiene, ikke bare handler om fart. Det handler om rus, og det handler om dårlige veier. I snitt skyldes en tredjedel av ulykkene de siste ti årene dårlige veier. Vi må ikke forenkle debatten. Vi må ha respekt for alle pårørende – familier og venner – som har mistet noen i veitrafikken. Da må vi gjøre de riktige tiltakene og ikke stå her i Stortinget og gjøre dette til en liten sak. Dette er viktig.

Geir Inge Lien (Sp) [14:35:59]: Det er ikkje tvil om at trafikksikkerhet er viktig, det ser vi når vi er ute og ferdest. Det er noko vi er opptekne av, og det er noko som både Senterpartiet og Arbeidarpartiet er veldig opptekne av i regjering.

Til representanten Frank Sve, som seier at politiet står på feil plass. Eg synest det er viktig at politiet er overalt, og at vi no kan sjå at politiet opererer både der det er motorvegar, og der det er vegar utan gul stripe. Det er viktig at dei er overalt.

Det vil nok vere delte meiningar om kva som er rett bøtenivå. I denne saka ser vi at det er ueinigheit. I SV er dei i merknadene sine opptekne av at ein skal bøteleggje etter lønsevne, mens Framstegspartiet ønskjer å reverse-re auka av bøtesatsane til trafikantar.

Apropos å reversere: Ein av forslagsstillarane til representantforslaget, Per-Willy Amundsen, frå Framstegspartiet, tek til orde for å sjå på straffenivået. Eg siterer:

«Stortingspolitikeren har lest VGs reportasje om Rolf (62) som ble lam fra brystet og ned etter å ha blitt påkjørt bakfra i nesten 200 km/t.

– Det gjør et sterkt inntrykk, at en manns handlinger kan gjøre så stor skade for andre menneskers liv. Uten at det gis en straff som står i forhold til ugjerningen, sier Per-Willy Amundsen til VG.

Mannen som kjørte på Rolf ble dømt til 60 dagers fengsel. Politiadvokaten har anket saken, og dommen er ikke rettskraftig.

– Jeg tenker i utgangspunktet at det ikke er unaturlig å se på ei endring i strafferammen. Rett og slett en lovendring, sier Amundsen.»

Her føler eg at Framstegspartiet snakkar med to tunger. Å auke straffa er viktig, men det vi ser på no, er å finne tiltak som er avbøtande. Representanten Sve nemnte å køyre på motorvegane – vi ser at ein legg opp til at det kan vere stor fart. Eg tenkjer at det er viktig at vi har avbøtande tiltak, og at vi finn eit nivå på bøtesatsane som gjer at dette vil vere preventivt, så folk vel å halde seg til lovverket.

Jone Blikra (A) [14:38:55]: Først en kommentar til representanten Sve, som hevdet noe jeg regner med var myntet på dem som talte før ham, nemlig at her var det mange eksperter. Prinsippet «leg over lærd» er det vi lever etter og fatter beslutninger etter her i Stortinget. Like etterpå klarer representanten Sve å begynne å karakterisere hva politiet burde gjøre og ikke burde gjøre, hvor de burde stå og ikke burde stå. Jeg skal heller ikke oppnevne meg til ekspert, men etter 30 år i etaten, hvorav to og et halvt år i Utrykningspolitiet, kan jeg forsikre representanten Sve om at det ligger en faglig vurdering til grunn for hvorfor man står der man står. Det er ikke bare fart, det er også skiltgjenkjenning, avstand til forankjørende, tunge kjøretøy og andre ting som blir målt. Det er alltid en faglig vurdering.

Til representanten Fagerås: Ja, det er utfordrende med størrelsen på forelegg. Vi har i Norge heldigvis to

opplegg som i hvert fall kan være med på å få til en skikkelig vurdering, nemlig at man ikke trenger å vedta forenklet forelegg. Man kan nekte å vedta forenklet forelegg. Da får man faktisk en vurdering hvor inntekt kan være en begrunnelse for ikke å vedta et forenklet forelegg.

I tillegg har Innkrevingscentralen i Mo i Rana et opplegg hvor man kan gå ned til 200–300 kr i måneden for å tilbakebetale et forelegg man har fått, i inntil to års tid.

Morten Stordalen (FrP) [14:40:35]: Jeg må bare kommentere litt det Geir Inge Lien tar opp. Denne debatten handler om forenklet forelegg, og når det gjelder episoden med den som har kjørt i 200 km/t, snakker vi ikke lenger om forenklet forelegg, det er ikke dem vi snakker om. Det er kanskje derfor man burde ha en helhetlig gjennomgang av straffereaksjoner og se at de står i stil med den forseelsen man har begått. Det er en vesensforskjell mellom å kjøre 200 km/t på norske veier og det å få forenklet forelegg. Da er det en helt annen fart vi snakker om. Jeg håper vi kan diskutere samme sak i salen. Det hadde vært bra for alle det gjelder.

Frank Edvard Sve (FrP) [14:41:34]: Dette gjeld egentlig nøyaktig det same som førre talar sa: Det hadde vore ein fordel om ein diskuterte same sak og ikkje kommenterte ein som egentleg gjorde ei ganske grov straffbar handling og køyrde i over 200 km/t, med det utfallet – kontra forenkla forelegg. Men la no det liggje.

Eg vil bruke litt tid på politieksperten frå Arbeidarpartiet som sa veldig mykje om korleis politiet opererte og ikkje opererte. Det kan sikkert vere mykje rett i det, men éin ting er i alle fall bra sikkert: Eg køyrer veldig mykje på vegane, det gjer sikkert mange andre òg, og eg ser knapt ein politi. Viss det var faglege vurderingar som var lagde til grunn, er det òg noko som heiter førebyggjande arbeid. Det å ha synleg politi langs vegane og i trafikken har òg ein preventiv verknad.

Viss det er så mykje fagleg arbeid frå politiet si side, kunne sikkert ein eller annan ekspert fortalt kvifor vi aldri ser ein politi langs vegane. Det dømet eg synta til, var ein av dei få trafikkontrollane eg har sett det siste halvåret – frå Oslo til Sunnmøre. Tru det eller ei. Det er nesten slik at eg ikkje treng å bruke éi hand ein gong, ein kan telje på få fingrar dei kontrollane eg har opplevd. Eg veit at det er sivile politibilar på motorvegen osv., men eg ser utruleg lite av at bilar vert stoppa, kontrollerte eller noko som helst. Det ligg sikkert ei fagleg vurdering til grunn for at det ikkje er synleg politi, men mi skjønnsvurdering er i alle fall det stikk motsette: Det hadde vore fornuftig å ha synleg politi. Det var det som gjaldt politiet.

Det er kanskje litt synd at representanten frå Venstre ikkje er her, for han var inne på å lage ein debatt om at

viss ein er ueinig med fleirtalet, så er ein på ein måte uanstendig når det gjeld trafikkkrygging. Trafikktrygging gjeld ganske mykje. Det er ganske spesielt at når det plutselig passar seg slik, er ein ikkje einig i råda frå fagetatane – som politiet, UP og ikkje minst Trygg Trafikk. Då er ikkje det viktig, då er det altså kva Oslo kommune måtte seie. Når vi ser på kva Oslo kommune meiner i mange andre saker, trur eg kanskje ein kunne ha lagt det vekk – i alle fall i såne saker.

Trafikktrygging er viktig for Framstegspartiet, men det er viktig at vi tek dei rette grepa. Det er ikkje å auke satsane så mykje at ingen skjønner kvifor det er sånn; det er heller heilt andre tiltak som er viktige. Eg synest det kanskje hadde vore ein idé at politiet var synleg. Eg synest òg det er viktig for trafikkkrygginga å få trygge vegar: god dekkelegging og ikkje minst kantmerking, midtmerking og mange andre tiltak som ikkje kostar så enormt mykje. Det er mange tiltak som er viktige, men å forenkle debatten til for eller mot vert veldig feil.

Mona Fagerås (SV) [14:44:46]: Som jeg pekte på i mitt innlegg, er systemet med forenklet forelegg urettferdig. Man kan forestille seg to personer som råkjører samme kveld. Den ene er en alenemor i en Renault Zoe, og den andre er en aksjespekulant i en Ferrari, med hundrevis av millioner kroner i formue og en månedsinntekt som er mange ganger større enn en normal norsk årslønn. Begge gjør noe de ikke skal, og begge får samme bot: 9 100 kr og tre prikker på førerkortet. Forbrytelsen er helt lik, mens straffen blir helt forskjellig. Alenemoren må bruke halve månedslønnen sin, mens han i Ferrarien antakeligvis bare kan hente penger fra innerlommen på stedet. Kunne vi bare ha vært enige om at 9 100 kr er veldig mye penger for noen, mens det for andre bare er en bedre middag på byen – en av de mange han har i løpet av en måned? Jeg spør meg: Hvorfor mener man at en student, en ufør eller en alenemor fortjener hardere straff enn han i Ferrarien?

Representanten Blikra sier fra talerstolen at man kan nekte å vedta et forenklet forelegg. Jeg tror man bør spørre seg selv om hvem av disse to som kommer til å nekte. Jeg tror ikke det er alenemoren med dårlig råd.

Erling Sande (Sp) [14:46:39] (leiar i komiteen): Eg tek ordet fordi eg synest representanten Lien hadde eit godt poeng som vart så altfor lett avfeia av Framstegspartiet i denne diskusjonen. Det heng verkeleg ikkje heilt saman at Framstegspartiet talar for at sanksjonane er for harde for lovbrøt som kan føre til alvorlege ulykker, men når ulykka skjer, er straffene altfor milde.

Den ulykka som er beskriven av representanten Lien, skjedde i veldig høg fart. Skadepotensialet kunne vore like stort om farten var 100 km/t, 110 km/t eller til og med 90 km/t viss forholda låg til rette for det. Om

ulykka skjer eller ikkje, vil også kunne vere påverka av faktorar som sjåføren ikkje har kontroll over, men det er farten som då blir utslagsgjevande. Eg synest Framstegspartiet burde ta inn over seg det argumentet og det ekspelet som dei sjølve eigentleg då har løfta fram for nasjonale medium, og ta det med seg i den debatten som vi står oppe i òg her.

Presidenten [14:47:52]: Representanten Geir Inge Lien har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Geir Inge Lien (Sp) [14:47:55]: I denne saka har det vore ein debatt. Det er klart det er viktig å halde tunga beint i munnen, og det skal eg prøve å gjere i dette innlegget.

Frå Framstegspartiet har det i debatten vore lite forståing for kvifor det er kontrollar på dei store vegane, på dei firefelts motorvegane, som vart nemnde. Eg trur det er viktig at vi har kontrollar, og at politiet er synleg overalt. Senterpartiet og Arbeidarpartiet har i dag, gjennom revidert budsjett, styrkt politiet, slik at dei skal ha moglegheit til å vere endå meir ute og vise seg. Det er viktig å ha synleg politi. Det at vi no har eit lovforslag om eit bøtenivå som gjer at det vil verke preventivt, er viktig for folk flest. Vi trur dei fleste synest det er viktig å følgje lovverket. Dersom alle gjer så godt dei kan, vert det ingen bøter på nokon.

Presidenten [14:49:01]: Representanten Morten Stordalen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Morten Stordalen (FrP) [14:49:15]: Det er mulig at Senterpartiet har litt vanskelig for å forstå debatten, men det den handler om, er forenklete forelegg. Andre straffereaksjoner kan man sikkert komme tilbake til en annen gang i salen. Man angriper altså Per-Willy Amundsen fordi han snakker om helt andre lovbrudd. Vi snakker ikke om noen som har kjørt 5-6 km/t for fort – eller 10 km/t. Vi snakker om noe helt annet, om de som kjører over 200 km/t. Det er ikke noe ubevisst og et uheldig øyeblikk, at man ikke fulgte med. Det er en helt annen sak.

Jeg skulle ønske at Stortinget var litt mer interessert i å diskutere fakta i saken og også se på de faglige innspillene fra politiet.

Carl I. Hagen (FrP) [14:50:30]: Det er flere som prøver å få denne debatten til å dreie seg om trafikksikkerhet. Slik jeg ser det, dreier det seg om den vanlige kampen de fleste andre partier alltid har ført mot bilistene i dette landet. De som kjører bil, særlig personbil, er jo nesten en forfulgt rase med alle de regler og påbud og forbud som foreligger – for ikke å snakke om hvor mye penger man skal betale. I årevis har bilistene i totalsum

betalt mer inn til statskassen enn det som brukes til vei-bygging og veivedlikehold.

I tillegg er det kommet en masse bompenger som ikke går til veier, men til sykkelstier, gangveier og helt andre ting som ikke har noe med veien å gjøre. For meg er det som nå skjer, at regjeringen later som om de er bekymret over prisstigningen, men de plusser på disse bøtesatsene med 30 pst. Jeg håper det norske folk merker seg at regjeringen later som de er bekymret, men når de selv kan la være å øke, øker de med 30 pst. Det er ganske ublutt i den situasjonen vi nå er i. De aller fleste som må betale, er de som kommer i skade for å kjøre lite grann for fort. Den prisen er nå satt opp med 30 pst.

Man sier hele tiden at det har med trafikksikkerhet å gjøre, men hva er det som står i innstillingen? Det står:

«Komiteen merker seg at statsråden bekrefter de kritiske innspillene som kom gjennom høringsprosessen bl.a. fra høringsinstanser som Riksadvokaten, Politidirektoratet, Utrykningspolitiet og Trygg trafikk».

Vanligvis er Trygg Trafikk en av de som er mest påpasselig med å ivareta sikkerheten på veiene, og de er altså imot. Utrykningspolitiet, som er de som har førstehåndskunnskap om hvordan dette virker, er også imot. Denne gangen er de faglige rådene til regjeringen ikke å øke bøtesatsene med 30 pst. Regjeringen vender for en gangs skyld det døde øret til høringsinstanser og velger å si at statskassen trenger penger. Riktignok renner milliardene inn fra økte oljepriser og gassprisene, som det har gjort før, og diesel- og bensinavgifter. Likevel er regjeringen så sulten på vanlige bilisters penger, som de alltid har vært, at de velger å øke bøtesatsene med 30 pst. Jeg synes det er helt forkastelig.

Presidenten [14:53:37]: Representanten Jone Blikra har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jone Blikra (A) [14:53:55]: Det er ganske utrolig at man nå klarer å lage dette til en kamp mot bilistene og sauser dette sammen med skatt og avgift. Fremskrittspartiet har hele tiden framhevet at valgfrihet er viktig. Man har faktisk valgfrihet, og det er valgfrihet det dreier seg om, nemlig å avstå fra ulovlige handlinger. Det er den valgfriheten vi har, og avstår man fra ulovlige handlinger, som man bestemmer seg for helt selv, slipper man å betale til staten.

Presidenten [14:54:25]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:54:32]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Terje Halleland, Sivert Bjørnstad, Dagfinn Henrik Olsen og Bengt Rune Strifeldt om en nasjonal standard for ferjetilbudet (Innst. 334 S (2022–2023), jf. Dokument 8:143 S (2022–2023))

Presidenten [14:54:58]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kirsti Leirtrø (A) [14:55:29] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid.

Dette representantforslaget fra Fremskrittspartiet handler om en nasjonal standard for ferjetilbudet. Komiteen valgte å ha en skriftlig høring i saken, og det kom inn høringssvar fra NHO Reiseliv og NHO Sjøfart. De skriver at de er usikre på om en nasjonal ferjestandard løser utfordringene. Det trengs uansett en finansiering til fylkene.

I Nasjonal transportplan 2010–2019 ble det laget en standard for ferjedriften. Selv om denne ferjestandarden senere ikke ble videreført, ble en revidert utgave brukt til å fordele en gitt økonomisk ramme mellom fylkeskommuner. Nye krav til materiell og økende kostnader har gitt spesielt fylkeskommunene utfordringer med å holde oppe rutefrekvensen på enkelte strekninger. Regjeringen vil legge fram for Stortinget et forslag om en ny fordelingsnøkkel til fylker, og samtidig jobbes det nå med en ny nasjonal transportplan, som kommer til behandling i Stortinget våren 2024. Flertallet mener at en avklaring om ferjestandard ikke bør skje løsrevet fra disse to pågående prosessene. Regularitet og forutsigbare åpningstider for ferjedriften bør være en del av det vi da diskuterer.

Regjeringspartiene mener at det er forvaltningsnivået som er nærmest innbyggerne, og som kjenner sambandene best, som er best til å vurdere hvilket tilbud som trengs.

Med vår geografi og en betydelig andel viktige næringer langs kysten betyr ferjetilbudet mye for kystfolket. I de siste årene har ferjetakstene økt til det dobbelte, og vi fikk et godt begrunnet kystopprør. Derfor har regjeringen redusert ferjetakstene med 50 pst. fra det takstene var i januar 2021. Vi mener at det i tillegg er behov for å styrke fylkeskommunenes økonomi med tan-

ke på de kostnadene ferjefyllkene har og har hatt med overgangen til nullutslippsferjer.

Flertallet mener altså at behandlingen av inntekts-systemet og Nasjonal transportplan er riktig adresse for dette forslaget. Det er en samlet komité, med unntak av Fremskrittspartiet, som står bak denne innstillingen.

Liv Kari Eskeland (H) [14:58:40]: For folk langs kysten er det heilt avgjerande å ha gode forbindelsar opp og ned langs kysten vår. Ferje inngår, vil nokon hevda, som eit nødvendig vonde i infrastrukturen vår – noko som i praksis gjev oss kolonnekøyring til evig tid. God regularitet, få driftsforstyrningar, overkomelege kostnader og låg miljøpåverknad er det me ønskjer. Dessverre er det slik for mange av sambanda våre at dette er kriterium som me ikkje alltid kan kryssa av for.

Me starta ein kostnadsreduksjon på ferjene då me sat i regjering. Den sitjande regjeringa har følgd opp dette arbeidet, og det er bra. Det som ikkje er så bra, er at dette har gått ut over fylkeskommunane sine tilskot til ferjer, noko som gjer at fleire av fylkeskommunane har sett seg nøydde til å redusera frekvensen og opningstidene på sine samband. Det er faktisk verre at ferja ikkje går enn at ein må betala noko for transporten.

I tillegg ser me no at det vert sendt ut framlegg til forskrift om å få ferjer og hurtigbåtar over på fornybare energikjelder. Det er bra, men det er ikkje bra dersom det ikkje følgjer midlar med. Då er ein faktisk like langt. Anten kutter ein i det generelle tilbodet, eller ein lar vere å bestille nullutslepp. Begge delar er like ille.

Til sist: Driftsforstyrningar er ein evig pine for oss som bur langs kysten. I eit representantforslag som vart debattert her i førre veke, forsøkte me å få regjeringa til å vurdere sikringsnivået på farleg last. Dette har vore uendra i snart ti år utan at det kan visast til at det er ei einaste hending som har gjort at tiltaka som er sette i verk, har vore nødvendige. Heller ikkje her synest regjeringa det var verd bryet å leggja betre til rette.

No er fordelingsnøkkelen til fylkeskommunane i prosess, saman med ny Nasjonal transportplan, og me kjem difor til å stemma mot dette framlegget til ein nasjonal ferjestandard, fordi dette kjem til å verta vurdert i dei prosessane som no er i gang.

Eg håpar at parti som omfamnar ferjer langs kysten og ikkje ser nytten av å få på plass ferjefrie forbindelsar, ser at ferjer i all hovudsak representerer plunder, heft, irritasjon og kostnader. Difor vil me halda fram med å jobba for ferjefri E39.

Erling Sande (Sp) [15:01:34] (leiar i komiteen): Senterpartiet er over snittet oppteke av ferjetilbodet i landet vårt, og kvifor er vi det? Jo, fordi ferjetilbodet er avgjerande viktig for framføring av varer, for kåra til næringslivet og for at folk skal kunne kome seg til skule og arbeid

og delta i frivillig aktivitet og kulturliv. Ferja er vegen når vegen ikkje er der. Difor er store delar av dette landet avhengig av eit godt, velfungerande ferjetilbod.

Senterpartiet og Arbeidarpartiet har i fellesskap gjort det største løftet i ferjepolitikken nokosinne gjennom dei grepa ein har teke no nyleg. Ein har halvert prisen på alle samband og gjort ei rekkje samband gratis. Det betyr noko for folk. Det betyr noko for det næringslivet som skal fram med varene sine, og det betyr noko for alle dei som eksempelvis pendlar til og frå jobb og brukar ferje regelmessig. Det sparar kostnader og aukar lønsemda for verdiskapinga langs heile kysten.

Når det gjeld denne saka, altså nasjonale standardar, synest eg saksordførar Leirtrø på ein god måte har gjort greie for synet til fleirtalet. Vi deler intensjonen som eg trur forslagsstillarane har her, om å gje eit godt ferjetilbod til innbyggjarane, og for oss i Senterpartiet handlar det også i veldig stor grad om å gjere fylkeskommunane i stand til å gje innbyggjarane eit godt tilbod gjennom dei årlege overføringane som fylkeskommunane får. Her er det i dag ein eigen ferjenøkkel i inntekts-systemet som regulerer det, og ein gjeldande ferjedriftsstandard som blir brukt rettleiande inn i det. Det statlege ferjetilbodet er også viktig å oppretthalde på eit høgt nivå – det er dei største ferjesambanda våre. Det er definitivt viktig for mange som reiser og for den gjennomgåande trafikken.

Når vi ser på fylka, ser vi at ferjetilbodet rundt om i dei ulike fylka er tilpassa etter lokale og regionale behov, og det må det vere moglegheit til. Senterpartiet trur veldig sterkt på det lokale folkestyret og at ein lokalt kan finne gode løysingar.

Overordna er det sjølvsagt viktig å ha ein nasjonal diskusjon og bevisstheit kring kor viktige ferjene er, at ein sikrar dei nødvendige overføringane til fylka for å ha eit godt ferjetilbod, og at staten opprettheld det. Vi er ikkje klare for å gå inn på forslaget slik det ligg føre her i dag, men som saksordføraren sa, er det naturleg å sjå desse tinga i samanheng med Nasjonal transportplan og dei andre sakene som angår dette temaet.

Frank Edvard Sve (FrP) [15:04:49]: Det vi skulle ha gjort, var å ta 20 vegsamband her på Austlandet eller i Innlandet – vi kunne ha teke rv. 3 og ein masse andre samband – og stengt dei kvar halvtime eller kvart tjuande minutt og så nattestengt dei litt og sett korleis det gjekk. Då hadde vi vorte kjeppjaga opp gjennom dalen og heimatt til Sunnmøre – iallfall for min del. Det hadde aldri nokosinne vorte godteke av ein einaste austlending å ha ein regularitet på 20 minutt eller ein halvtime for å køyre på vegen, eller å ha nattestengt rv. 3. Det hadde ikkje skjedd, det hadde umogleg gått bra, men

det er realiteten i mitt fylke, Møre og Romsdal, med 20 ferjestrekninger som fylkeskommunen har ansvar for.

Eg har sete og slost mot dette systemet i fylkestinget i snart 20 år, der ferjestandarden og ferjenøkkelen har vore den store tigreren i den saka. Eg er ganske overraska over at ein endå ein gong ikkje klarar å kunne gje ei bestilling frå storting til regjering på å få ein gjennomgang av ein ferjenøkkel som dannar grunnlaget for innteksnivået til fylkeskommunane og ferjedrifta. Nei, det er så vanskeleg, for ein må ha det i lag med NTP. Ein sausar det i hop med alt anna, som gjer at dette forsvinn. Då vert det så mykje betre. Det er iallfall éin ting eg er 100 pst. sikker på: Det vert ikkje betre.

Problemet i dag er at den ferjenøkkelen overhovedet ikkje er i tråd med betydninga av ferjene i distrikta. Det er vegen vår, som vi er nøydde til å ha. Når den ikkje er i stil med verken næringslivet eller behovet til innbyggjarane, turistar og kva det måtte vere, må ferjenøkkelen følgje etter. Vi følgjer jo trafikktalet på vanlege vegar elles i landet når vi skal dimensjonere bygging av nye vegar, både riksvegar og fylkesvegar, men på ferjer må vi berre skubbe frå oss alt som heiter nasjonale ferjenøklar. Det er ikkje viktig.

Når ein ser på ferjedrifta og finansiering, skal ein i tillegg altså ha nullutslepp. Eg har vore med i eitt av fylka og jobba for og har fått på plass masse nullutsleppsferretøy, men det er det jo ikkje mogleg å finansiere. Denne salen her har gjort vedtak der ein oppmodar fylka om å kome med nullutslepp, men det følgjer ikkje med pengar. Møre og Romsdal manglar 200 mill. kr for å kunne finansiere dette.

Ein skal berre fortsetje. Ein skal ha ein gamal ferjenøkkel, ein skal ha eit system som ikkje fangar opp dei behova som er i distriktet, og det skal gjerast i lag med alt anna i NTP – det er viktig. Eg forstår ikkje at det ikkje er mogleg å kunne gjere eit vedtak om å oppmoda regjeringa til å kome med ei sak. Dette er eit stort arbeid, eit viktig arbeid, og eg trur det hadde vore ei god sak, men det er tydelegvis ikkje mogleg i denne saka.

Eg tek opp forslaget til Fremskrittspartiet.

Presidenten [15:07:50]: Representanten Frank Edvard Sve har tatt opp det forslaget han refererte til.

André N. Skjelstad (V) [15:08:01]: For oss som bor langs fjordene og ved kysten, er det ingen tvil om at ferja er en del av veien – bare for å slå det fast. Der er vi helt enige. Vi er også helt enige i at noe må gjøres. Vi har prøvd på ymse opp gjennom tidene, fra tapskompensasjon en gang i tiden til andre ting for å bedre nettopp den situasjonen. Jeg tror at skal en ha noe som holder, er en nødt til å legge dette helt tydelig i NTP-en. Man er nødt til å ha noe som holder over tid.

Argumentasjonsrekken rundt det har vi selvfølgelig stor forståelse for, men jeg tror vi faktisk må bruke det året vi har til vi får NTP-en på plass, slik at vi får noe som er forutsigbart over tid. Det er ingen vil om at i de prosessene begynner dette å haste. Det gjør det.

Det er et utfordringsbilde ikke minst for næringslivet, men også for dem som bor langs kysten og rundt fjordene våre, er dette viktig å ha på plass. Da kan vi ikke igjen innføre en ordning å la tapskompensasjon til fylkeskommunene, som Venstre fikk innført en gang i tiden. Det handlet egentlig i store trekk om ferjer. Det var det det gjorde, for det var ferjefylkene som på mange måter fikk det.

Jeg tror vi nå er nødt til faktisk å ta oss den tiden, det året vi har igjen med hensyn til NTP, til å få på plass noe som er forutsigbart over tid. Det kan vi gjøre der, jeg tror ikke vi ordner det gjennom et Dokument 8-forslag.

Venstre kommer til å stemme sammen med resten – alle unntatt Fremskrittspartiet – i denne saken, ut fra den begrunnelsen jeg nå har gitt.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:10:13]: Representantforslaget tar opp noe som mange langs kysten og ellers i landet er opptatt av, nemlig et godt ferjetilbud. Vi er helt enige om at ferjetilbudet skal være godt, og vi har stort sett et godt ferjetilbud. Det kan sikkert gjøres bedre, men det krever midler og prioriteringer. Ikke minst krever en oppfølging av dette representantforslaget en annen retning på styringen av fylkeskommunal sektor enn vi har i dag. Det skal jeg komme litt tilbake til senere i innlegget.

Vi har om lag 125 riksvei- og fylkesveisamband i Norge. Riksveiferjedriften finansieres over statsbudsjettet og av billettinntekter. Fylkesveiferjene finansieres av fylkeskommunale midler og billettinntekter.

I Nasjonal transportplan fra 2009 ble det oppgitt en standard for ferjedriften. Standarden satte krav til bl.a. åpningstid, frekvens og servicenivå. I den neste transportplanen, som ble lagt fram våren 2013, la man opp til at hvert enkelt samband i riksveiferjedriften skulle vurderes individuelt. Det har derfor aldri blitt innført en ferjestandard i fylkesveiferjedrift, men det benyttes likevel en standard som utgangspunkt for å fordele økonomiske rammer til fylkeskommunal ferjedrift. Midlene fordeles med andre ord etter en normativ modell der samband med like forutsetninger behandles mest mulig likt. Opplegget er også foreslått videreført av ekspertutvalget som har utarbeidet forslag til et nytt inntektssystem for fylkeskommunene.

Rammestyring er hovedprinsippet for statlig styring av kommunesektoren. Sektoren tilføres midler som kommunene disponerer fritt innenfor lov og regelverk. Det betyr bl.a. at forvaltningsnivået som er nærmest

innbyggerne, er de som er nærmest til å vurdere tjenestetilbudet på det enkelte ferjesambandet. Jeg mener det er den riktige måten å styre på, og jeg er tilfreds med at flertallet i komiteen deler denne vurderingen. En statlig overstyring av fylkeskommunene på dette området frarådes derfor, som ellers innenfor kommunale og fylkeskommunale ansvarsområder.

Det er stor variasjon mellom ferjesambandene. Å fastsette en standard for ferjetilbudet vil derfor bli vanskelig, og det vil kreves grundige utredninger før en ferjestandard eventuelt vurderes innført. Det må bl.a. tas stilling til hva standarden skal inneholde, og grensdragninger mot båtruter, og andre tilbud må også avklares nærmere i et slikt arbeid. Derfor er jeg også tilfreds med at flertallet i komiteen ikke ønsker å ta stilling til en ferjestandard løst fra andre pågående prosesser, f.eks. arbeidet med ny Nasjonal transportplan.

Presidenten [15:13:12]: Det blir replikkordskifte.

Frank Edvard Sve (FrP) [15:13:25]: Statsråden sa i innlegget sitt at ein på den eine sida ikkje har behov for ein nasjonal ferjestandard, mens ein på den andre sida har ein nasjonal ferjestandard som dannar grunnlaget for finansieringa, så det er ikkje så lett å henge med på kva som er reelt.

Eg har eit spørsmål til statsråden: Kan ministeren forklare logikken i at eit samband som har 2 000 bilar i døgnet og tre ferjer, har omtrent dei same overføringane som eit samband med 900 bilar og éi ferje?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:13:57]: Dette er som sagt en modell for å fordele de pengene som tilføres fylkeskommunene for å finansiere ferjedrift. Som kjent har det ekspertutvalget jeg nevnte, nylig gått igjennom dette, og de foreslår å videreføre denne måten å fordele pengene på. Det som imidlertid er viktig, er at fylkeskommunene har en god finansiering for å kunne yte de tjenestene de skal yte. Denne regjeringen har styrket fylkeskommunene ved flere anledninger i forbindelse med statsbudsjett, og i dag la vi fram et revidert nasjonalbudsjett hvor vi styrker fylkeskommunene med 1,1 mrd. kr. Det vil sette fylkeskommunene i stand til å yte de tjenestene de skal yte, på alle områder, men de må selvfølgelig prioritere innenfor egne rammer.

Frank Edvard Sve (FrP) [15:14:42]: Samferdselsministeren sa at det var viktig ikkje å overstyre det fylkeskommunale skjønnet, og at ein måtte ha lokal styringsrett. Då er det veldig rart at eg for nokre dagar sidan hørte at ein skulle krevje at det var nullutslepp på alle nye ferjer og alle nye hurtigbåtar. Ein trer det ned over hovudet på fylkeskommunane, og då er det ikkje lokal sjølvråderett som rår.

Spørsmålet vert: Når statsråden ønskjer å ta over ansvaret for prioriteringane til fylkeskommunane og koreis dei skal drive, men ikkje vil finansiere det, er statsråden då einig i haldninga til Framstegspartiet om at vi kanskje ikkje treng fylkeskommunen lenger då? Ein kan berre ta tilbake ansvaret for fylkesferjene, som tidlegare var riksvegferjer. Er statsråden einig i politikken til Framstegspartiet om berre å ta dette tilbake og leggje ned fylkeskommunen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:15:31]: Det er ikke valgfritt å nå klimamålene. Norge har gjennom internasjonale avtaler – Parisavtalen – forpliktet oss til å nå klimamålene. Vi har også en klimalov vi må forholde oss til. Det betyr at denne regjeringen ønsker å være offensiv når det gjelder å finne tiltak for å redusere klimagassutslippene. Tiltaket med å kreve nullutslippssløsninger på ferjene er ett av de tiltakene som vil bidra til det. Vi har samtidig sagt at vi er villige til å kompensere for de merutgiftene. Det er selvfølgelig et viktig poeng, og derfor tar representanten feil når han sier at vi ikke har tenkt å gjøre det.

Frank Edvard Sve (FrP) [15:16:05]: Det høyrest bra ut dersom ein fullt ut ønskjer å kompensere for dei kostnadane som vil kome med kravet om nullutslepp, men fram til i dag har ein ikkje gjort det. I Møre og Romsdal aleine manglar ein 200 mill. kr. Det er fordi fylket har kome langt i å skifte ut ferjene som går på fossilt drivstoff, og innført nullutsleppsfartøy, men det kostar. Eg veit ganske mykje om det, for eg har vore med på anbudsprosessane for det. Det kostar rimeleg mykje.

Mine spørsmål er: Når regjeringa ikkje har gjort det så langt, fordi ein har ein nøkkel som ikkje fangar det opp, kvifor skal eg ha tiltru til at det vil skje i fortsetjinga? Ønskjer statsråden å fullfinansiere kostnadane ved innføring av nullutsleppsferjer og nullutsleppshurtigbåtar?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:16:50]: For det første er et viktig poeng her at det ikke er gitt at det å gå over til nullutslippssløsninger medfører en merkostnad. Elektriske ferjer er konkurransedyktige med dieseldrevne i mange sammenhenger nå, så her er det en rivende teknologisk utvikling. Vi har sagt at vi ønsker å kompensere fylkeskommunene for disse nye kravene. Det vil være noe vi måler suksessivt, etter hvert som disse prosessene løper framover. På kort sikt er det slik at disse anbudsprosessene tar tid, så det er ikke noen direkte kostnad per nå, men vi vil i de kommende statsbudsjettene selvfølgelig foreta de vurderingene og sørge for at fylkeskommunene blir kompensert med utgangspunkt i det kravet.

Mona Fagerås (SV) [15:17:40]: I går kom nyheten om at samferdselsministeren vil innføre krav om nullutslipp av klimagasser på ferjer og hurtigbåter. Det er fantastisk. Dette er en budsjettseier som er signert SV. I det første budsjettforliket SV hadde med regjeringen, fikk vi lagt inn et punkt om at anbud om fylkeskommunal ferje- og båttrafikk skal baseres på nullutslipp. Her har ministeren innfridd. Men det var et punkt til i budsjettenigheten. Det sto også at man skulle kompensere fylkeskommunene for merkostnader som var knyttet til dette.

Vil fylkeskommunene bli kompensert, og hvordan skal dette skje? Er det snakk om kompensasjon for framtidige nullutslippsferjer og nullutslippshurtigbåter, eller vil også de fylkene som har gått foran og vært forbilder, bli kompensert?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:18:37]: Det er naturlig å tenke at når man innfører nye krav, og det medfører merkostnader, skal man dekke de framtidige merkostnadene, og det er det regjeringen legger til grunn. Som jeg sa i mitt forrige innlegg, er det ikke nødvendigvis knyttet merkostnader til det å gå fra dieseldrevne ferjer til elektriske ferjer, men det vil kunne være situasjoner hvor det også er det. Det vil vi følge tett framover og selvfølgelig kompensere i de kommende statsbudsjettene.

Mona Fagerås (SV) [15:19:09]: Jeg synes det er skuffende at de fylkene som har gått foran og vært forbilder, ikke blir kompensert.

Et annet spørsmål: Trøndelag har nettopp sendt ut nye anbud, men ikke stilt krav om nullutslipp, på grunn av manglende kompensasjon og at de ikke trodde at det ville bli kompensert. Vil ministeren ta initiativ som gjør at Trøndelag kan kreve nullutslipp i sine anbud, etter at det nye kravet om nullutslipp kom i går? Hvordan kan dette eventuelt gjøres?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:19:44]: Jeg vil være litt forsiktig med å gå inn på den konkrete enkeltsaken. Fylkeskommunene beslutter selv når de vil legge ut noe på anbud. Når vi har innført disse nye kravene, er meningen at det skal gjelde så fort som mulig. Vi har sagt at kravet skal gjelde fra 2023 for ferjene. Når det gjelder hurtigbåter, gjelder kravet fra 2025, så det ligger litt lenger fram i tid. Derfor må fylkeskommunene nå selvfølgelig orientere seg etter gjeldende regelverk, men jeg forutsetter at fylkeskommunene foretar grundige vurderinger av hva framtiden vil bringe på dette området.

Presidenten [15:20:19]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Helge André Njåstad (FrP) [15:20:31]: Det har vore veldig hyggeleg å følgja denne debatten. Eg ser at landet vårt er delt i to, ikkje mellom venstresida og høgresida, men mellom dei som brukar ferje i kvardagen sin, og dei som ikkje gjer det. Dei av talarane som ikkje har ferje i kvardagen sin, seier at me har eit godt fungerande ferjetilbod i Noreg, mens dei som bur på kysten og føler dette på kroppen, fortel i skildringane sine om at det er ei ulempe, ein stengd veg og ein situasjon som overhovudet ikkje kan tilfredsstillast å seia at det er eit godt ferjetilbod.

Eg reagerer òg litt på at statsråden snakkar så varmt om det lokale sjølvstyret og det fylkeskommunale sjølvstyret, når ein veit at er det noko denne regjeringa har gjort dei siste to åra, er det å overstyra det lokale sjølvstyret på pris – noko mange av oss som brukar ferjene er glad for elles, men det er jo ei overstyring. I tillegg overstyrer ein på miljøkrav, så det er tydelegvis ei selektiv skildring der det lokale sjølvstyret er greitt når det passar, men når det ikkje passar, skal ein styra alt frå denne salen. Då er det ryddigare, slik som Framstegspartiet seier, at ein skal ha ein standard slik at næringsliv og folk veit kva ein kan forvente av fylkeskommunen når det kjem til ferjedrift.

Eg synest det er veldig rart at dette forslaget frå Framstegspartiet får så kjølig mottaking frå heile Stortinget. Eg trur alle som brukar ferjene, har merka seg at det berre er eitt parti som vil ha ein nasjonal standard for kva ein kan forventa av eit ferjetilbod – kor lenge skal samfunna vera opne på kvelden, kor lenge skal ein måtta venta på neste ferje – at ein har ein del standardar å forhalda seg til. Eg gjorde eit raskt søk på omgrepet nasjonal standard, og eg vart nesten skremd av kor mykje me har nasjonale standardar for i dette landet: korleis vegar skal sjå ut, korleis sykkelvegar skal vera, korleis gateutforming skal vera, osv. Me har nasjonal standard for det aller meste, men akkurat ferjedrifta skal ein altså ikkje ha ein nasjonal standard for.

Det Framstegspartiet har teke til orde for, er å be regjeringa om å laga ein slik standard, og eg synest det er heilt utruleg at ein seier at nei, me kan ikkje gjera det, for det ikkje passar inn i prosessen no. Me seier ikkje at ein skal definera standarden her og no, i eit laust forslag i dag, me seier at ein skal setja i gang ein prosess om å laga ein standard. Eg synest det er utruleg at det berre er Framstegspartiet sine 21 representantar av 169 som ser verdien av å ha ein nasjonal ferjestandard, for for oss er ferjetilbod så viktig at me vil at staten skal setja ein minimumsstandard.

Ein kan stilla spørsmål om det har vorte betre eller verre for dei som brukar ferjene, at Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV gav ferjedrifta til fylkeskommunen i 2010. Eg trur alle som er langs kysten, ser at både fylkes-

vegnettet og ferjetilbudet har vorte dårlegare – ikkje nødvendigvis fordi fylkeskommunen gjer ein dårleg jobb, men fordi det ikkje følgjer med nok pengar. Me har drive med dette i 14 år no og sett at staten sine riksvegferjer får meir pengar kvart år enn det ein overfører til fylkeskommunane. Difor håpar eg at fleire parti kan tenkja seg om før voteringa og støtta dette oppmodingsvedtaket om å be om å laga ein ferjestandard.

Erling Sande (Sp) [15:23:38]: No utvikla debatten seg litt til òg å handle om ei bekymring for at fylka har for lite pengar til å halde oppe eit godt ferjetilbud, og det er ein relevant debatt. Det er viktig å sikre at fylka har dei midlane, men det blir påtakeleg når den eine representanten etter den andre frå Høgre og Framstegspartiet går opp her og uttrykkjer ei slik bekymring, og så er det berre nokre månader sidan vi behandla statsbudsjettet for 2023, der begge desse partia la inn vesentleg mindre pengar til fylka enn det regjeringa gjorde. Desse representantane bør òg gå i sitt løynderom og tenkje igjennom kva konsekvensen ville ha vore for ferjedrifta dersom deira primære budsjett fekk fleirtal i denne salen, og ikkje det budsjettet som Senterpartiet og Arbeidarpartiet fekk fleirtal for i lag med SV.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:24:42]: Jeg har bare lyst til å korrigere noe som ble sagt fra talerstolen her som i hvert fall ikke er riktig, men la meg først begynne med å si at denne regjeringen har tatt kraftfulle grep når det gjelder fergepolitikken. Vi har økt bevilgningene med nær 1 mrd. kr for å sørge for at vi får billigere ferger og sågar også gratis ferger i områder av landet vårt. I tillegg har vi styrket fylkeskommunenes økonomi, som representanten Sande sa.

Det er ikke riktig at regjeringen har øremerket de pengene eller pålagt fylkeskommunene å bruke dem på en bestemt måte, men fylkeskommunene har lojalt fulgt opp det regjeringen har ønsket når det gjelder å redusere fergepriser. Det er altså ikke en øremerking, det er penger som overføres fritt i rammen.

Helge André Njåstad (FrP) [15:25:38]: Eg skal ikkje forlengja debatten og plaga komiteen med besøket, men når komitéleiar Sande seier at det er forskjell på statsbudsjetta, bør ein jo ha lese alle statsbudsjettforslaga. Framstegspartiet har ikkje kuttet ei einaste krone til verken veg, ferje eller teneste i fylkeskommunen. Det me har kuttet i vårt budsjett, er administrasjon og politikarar som me meiner me kan klara oss utan i fylkeskommunen. Me meiner at dei som brukar ferjer, dei som går på vidaregåande skule, og dei som har behov for tannhelse, er best tente med at me har organisert landet vårt med to nivå, altså utan politikarar i fylkes-

tinga. Det er det me kuttar i vårt budsjett. Me brukar derimot meir på samferdsel.

Det som er bekymringsfullt, er at denne regjeringa eigentleg har brukt meir pengar på alle felt i desse to åra fordi økonomien har hatt vekst, bortsett frå samferdsel. Det er det eine punktet der ein har kuttet i budsjetta. Det var veldig merkeleg i dag å vera vitne til eit revidert nasjonalbudsjett der det var ei overskriding på regjeringskvartalet og Ring 1 i Oslo, og der ein seier at då løyver ein ekstra pengar for å dekkja den overskridinga. Det er òg ei overskriding på Stad skipstunnel på kysten, og då må ein bruka meir tid og venta og sjå. Me ser jo eit tydeleg trekk her, at kysten blir nedprioritert, det ser ein på felt etter felt. I skatte- og avgiftspolitikken skal ein henta pengar frå kysten og bruka det til å byggja regjeringskvartal i Oslo, og skal ein laga noko infrastruktur på kysten, må ein venta og sjå og utsetja og ikkje bruka pengar.

Eg registrerer òg at ekspertutvalet for nytt inntektsystem for fylkeskommunane blir brukt både i innlegget til statsråden og i debatten. Der har jo regjeringa no konkludert med at ein går vekk frå mange av ekspertutvalets innspel, og ein har gjort eigne vurderingar. Eg registrerer at ein har sagt at ein skal flytta meir pengar til ferjefylka enn det ekspertutvalet la til grunn, så eg kunne godt tenkt meg at statsråden hadde teke opp kva regjeringa har landa på når det gjeld inntektssystemet. Betyr det at ein ser for seg status quo, eller ser ein for seg at dei meirinntektene som ein skal kanalisera over til kystfylka, skal gå til eit forbetra rutetilbod? Utfordringa for fylkeskommunane med å laga betre rutetilbod er jo innkjøpsreglar og rigide kontraktar som gjer at det er vanskeleg å få eit betre tilbod til forbrukarane.

Her treng me litt meir engasjement viss ein skal få til eit betre tilbod. Vi veit at viss ein som lokalpolitikar eller fylkespolitikar ønskjer å styrkja noko, er det ofte vanskeleg på grunn av innkjøpsreglar og inngåtte kontraktar og vanskar som gjer at ein ikkje får til ei forbetring. Eg kunne godt tenkt meg å høyra om statsråden ønskjer at fylka skal leggja til rette for ein betre ruteproduksjon, sidan dei har gått vekk frå mange av anbefalingane frå ekspertutvalet og landa på eigne konklusjonar i dag.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [15:28:42]: Jeg er utrolig godt fornøyd med det regjeringen har gjort når det gjelder ferjetilbud. For eget vedkommende har jeg bare lyst til å si at jeg aldri har hatt det så bra med ferger som akkurat nå.

Når det gjelder kvaliteten på fergene, er det noen andre som må ta den støyten, for det har ikke vært bra. Når vi nå snakker om at vi skal gå rett over på strøm, har jeg lyst til å fortelle at jeg har hørt med noen flinke folk på dette området, og de anbefalte diesel/hybrid. Jeg er veldig for at vi skal ha utstyr som funker. Vi har ikke bygd ut strømmen overalt, og vi kan ikke legge det inn i

kravet til det som kommer nå i første omgang. Infrastruktur må på plass, så kan vi begynne å snakke om sånne ting, men noen nasjonal standard tror jeg blir vanskelig.

Vi har hatt en enorm utvikling i ferjetilbudet, og i Norge er vi utrolig flinke på å levere gode ferger, men vi må sikre at det er penger nok til drift av fergene, at vi ikke er nødt til å ta ned driften på noe slags vis. Jeg kan nevne at jeg forrige helg var en snartur i Alta, fra Hasvik. Da måtte jeg starte kl. 6 om morgenen og var tilbake kl. 10 om kvelden – altså en 16 timers tur. Det er litt uheldig. Med tanke på det som ble sagt her fra Njåstad – var det vel – om at man skulle stenge veien en halvtime eller noe sânt: Det blir bare «peanuts» i forhold til det vi opplever. Men vi er vant til det, og vi er fornøyd med at vi har en ferge som går, og at den går når den skal gå. Derfor er jeg veldig fornøyd med det denne regjeringen gjør.

Frank Edvard Sve (FrP) [15:31:25]: I denne debatten om ferjestandard og håp og tru om kven som gjer kva, tenkte eg eg skulle sitere Senterpartiet sin varaordfører i Møre og Romsdal fylkesting, Kristin Sørheim, som også er leiari i samferdselsutvalet. Ho svarta på spørsmål frå NRK om ho trudde på at regjeringa kom til å kompensere det med nullutslepps fartøy til hurtigbåtar og ferjer:

«– Men samferdsleministeren seier at dei har planar om å kompensere for dette, trur du ikkje på han når han seier det?»

– Nei, vi har jo bestandig vorte snytt på vekta når staten har sagt slike ting, seier Sørheim.»

Sjølv Senterpartiet sine eigne i Møre og Romsdal trur ikkje på si eiga regjering når det gjeld om det vert kompensert, for det har vi opplevd i så mange år at det ikkje vert – rett nok med ulike regjeringar, men då den borgarlege regjeringa kom, fekk Møre og Romsdal 100 mill. kr meir med ein gong i løyvingane i 2013, så vi gjorde faktisk ein del for ferjedrifta.

Det eg vil fram til, er at det må truverd inn i systemet for å kunne leggje til grunn kva ferjedrifta skal finansierast på, og i dag er det ikkje det. I dag er det ein ferjenøkkel – som statsråden viste til, men som eigentleg kanskje ikkje var der likevel, sa han litt seinare – som dannar grunnlaget for å finansiere desse fylkesferjene.

Vi har ganske bra syn, og vi ser kva som skjer på riksvegferjene. Der vert det fullt ut kompensert utan problem, men med fylkesferjene vert det ikkje det. Det var det som var meininga med dette Dokument 8-forslaget: å få eit oppmodingsvedtak til regjeringa om å kome med ei sak akkurat på dette. Men nei, det skal ein stemme ned, ein skal ha det i lag med NTP. NTP gjeld jo riksvegane, ikkje fylkesvegane, så vi får heilt sikkert til svar då at nei, vi kan ikkje ha det med i NTP, for dette omfattar fyl-

kesvegane, og så må vi berre utsetje det nokre år til neste gong.

Er det sånn ein ønskjer å ha det? Nei, vi ønskjer ei sak, og vi ber regjeringa kome med ei sak. Dette er viktig for folk flest langs heile kysten. Eg føler på mange måtar likt med Njåstad, at kysten er under kraftig press. Ein har altså reist til kysten og skal hente pengane til alle som skapar verdiane her i landet, flytte dei til Austlandet, og så skal ein kutte i det vi har av tilbod der borte.

Viss vi ønskjer at ting vert føreseielege, stemmer ein det ned, for slik skal ein ikkje ha det. Vi som skapar verdiane på kysten, skal berre vere stille, rolege og snille og akseptere at vegane er stengde store delar av døgnet. Når vi vil ha ein standard som kan styre korleis dette skal vere, utan at vi vert snytt på vekta, som Sørheim sa i sitt intervju med NRK, får ein altså tommelen ned og nei. Det synest vi er veldig trist.

Kirsti Leitrø (A) [15:34:41]: Jeg tenkte jeg skulle prøve å oppsummere debatten, men jeg kommer kanskje tilbake til det jeg innledet med.

Det blir en litt underlig og sammenblandet debatt. Forslaget går på om vi skal ha en nasjonal standard for ferjetilbudet, og da er svaret fra flertallet i komiteen at dette ønsker vi å diskutere i inntektssystemet. Det ble også gjort et arbeid forrige gang de rød-grønne regjerte, som den neste regjeringen tok bort, mens det da var en del av beregningen til fylkeskommunen. De høringssvarene vi fikk, sier at det er økonomien til fylkeskommunen som avgjør.

Det var et kystopprør under forrige regjering, og det var en grunn til det; man var misfornøyd med både ferjetilbud og ikke minst prisen. Prisen var slik fordi fylkene hadde dårlig økonomi og ikke klarte å finansiere det ferjetilbudet som de så gjerne ville ha.

Nå er vi i gang, og noe er også kommet, så det er ganske fornøyde kystfolk rundt omkring, ut fra de signalene som er kommet nå i dag, både på revidert nasjonalbudsjett og på inntektssystemet til fylkeskommunene. Vi får denne saken tilbake til en ny diskusjon, men jeg synes spesielt Fremskrittspartiet fraskriver seg et ansvar de hadde for den tiden de styrte i regjering.

Presidenten [15:36:33]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [15:36:39]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Guri Melby og Alfred Jens Bjørlo om bedre utnyttelse av FOT-ruter (Innst. 333 S (2022–2023), jf. Dokument 8:158 S (2022–2023))

Presidenten [15:36:59]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [15:37:31] (ordfører for saken): Intensjonen med forslaget er å effektivisere FOT-rutetilbudet, slik at det reduserer reisetid og reiseutgifter for den enkelte, samt å skape insentiver for bedre klima- og miljøtilpasning av tilbudet. Komiteen merker seg også at forslagsstillerne ønsker Bardufoss lufthavn innlemmet i neste FOT-ruteavtale.

Jeg er glad for at forslagsstillerne også har skjønt viktigheten av FOT-ruter i landet. For de mange av oss som bor på steder der det ikke finnes tog, og der det går buss bare en gang iblant, er det flyet som blir det viktigste kollektivtilbudet.

Regjeringen har i stortingsmeldingen om bærekraftig og sikker luftfart trukket de lange linjene for luftfarten i Norge. Her er det fastslått at kortbanenettet er en viktig del av kollektivtilbudet, og det legges føringer for hvordan man kan ta i bruk ulike virkemidler for å få ned klimagassutslippene i sektoren, også innenfor FOT-rutene.

Nå vet vi at fasiten for neste anbud er en halvering av maksimalprisene og økt setekapasitet. Regjeringen har også lyttet til de lokale behovene. Ruteopplegget i Finnmark er i tråd med lokale ønsker, og rutene på Helgeland skal nå korrespondere med fly fra Bodø til Tromsø, slik at pasienter som skal til UNN, slipper unødig ventetid. Når det gjelder Bardufoss, har verken fylkeskommunen, Posten eller andre prioritert å få Bardufoss inn i FOT. Forsvaret kjøper allerede flere daglige avganger til Oslo, og utredningen gjort i forbindelse med anbudet har vist at denne ruten sammen med veitransport gir tilfredsstillende tilknytning til resten av landet. Alle vil derfor oppleve et likt tilbud eller et tilbud som er bedre enn i dag. Akkurat det kommer store deler av landet til gode.

Jeg mener regjeringen allerede har gjennomført det i forslaget som kan gjennomføres. Rutetilbudet blir bedre og billigere, og det jobbes med virkemidler som skal få ned klimagassutslippene på både kort og lang sikt.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [15:40:25]: Norge er et land som er godt egnet for flyvning. Flyvning egner seg for store avstander og spredt bosetting. Nå har vi fått en Arbeiderparti–Senterparti-regjering som er godt egnet for Norge. Det er helheten i vår FOT-rutepolitikk, selv

om representanten Eskeland ikke er så enig i den sannheten. Det folk opplever, er at prisene vil komme til å gå ned de neste årene fordi flertallet tok et valg ved stortingsvalget om at det skal kunne gå an å jobbe og bo i hele landet. Derfor har regjeringen og statsråden lagt fram den FOT-rutepolitikken som skal gjelde de neste årene.

Det er en veldig konkret sak, og det var det vi lovet velgerne: konkrete saker som skal gjøre det lettere og rimeligere å bo rundt omkring i hele landet. Faktisk var den så konkret at partiet til representanten Eskeland, altså Høyre, mente at det var populisme at dette skulle gjennomføres i Norge. En veldig viktig avklaring som vi trenger i denne debatten, er: Dersom det en eller annen gang skulle skje at de borgerlige kommer tilbake til makten, vil de reversere det sosiale og geografiske framskrittet som denne regjeringen nå skal gjennomføre? Vil man reversere? Det trenger vi å få svar på i dag.

Vi vet at dette blir godt mottatt, fra representanten Adelsten Iversens område og helt ned til representanten Sandes rike på Vestlandet, men også inne i landet. I Fjellregionen, der jeg kommer fra, har man over flere år jobbet for å få et nattparkert fly, noe som bl.a. representanten Kirsti Leirtrø også har bidratt til over lang tid. Den typen ting teller veldig mye for folk. Da kan næringslivet og industrien ha forutsigbare reiseruter, folk kan komme seg på jobb, og man kan ha samkvem med både landet og omverdenen for øvrig.

Det er egentlig bare å si: «No livnar det i lundar.» Det er gode tider for befolkningen rundt omkring i landet når det gjelder å kunne reise til og fra jobb. Det har denne regjeringen stått for. Vi skal gjøre det ytterligere bedre de neste årene, men hovedtrekket er at FOT-rutene er et godt felt for distriktene.

Trond Helleland (H) [15:43:13]: 17. mai kom litt tidlig år – det var representanten Sandtrøen som beskrev egen regjeringens fantastiske egenskaper. Så langt ser det ikke ut som om folket har sett det helt, men vi får se.

Dette er faktisk ikke et representantforslag fra representanten Eskeland. Det kunne ha vært det, men det er fra representanten Skjelstad og Venstre. Jeg har lyst til å takke saksordfører Geir Adelsten Iversen, som har greie på det han snakker om her. Vi har et akutt og nødvendig behov for gode flytjenester i Distrikts-Norge.

For Høyre er FOT-rutene, som kom i gang da Høyrestatsråd Håkon Kyllingmark lagde «kyllingmarkene», et livsviktig tilbud for store deler av landet. De er for Finnmark det som bussen er for Oslo – det er like viktig.

Vi synes det er mye bra i Dokument 8-forslaget fra herr Skjelstad med følge, men minner om at vi bare for et par uker siden behandlet luftfartsmeldingen, der hele

strategien knyttet til både FOT-ruter og luftfarten i Norge ble behandlet. Derfor ønsker vi ikke å støtte forslaget nå, men viser heller til de merknadene vi har i forbindelse med luftfartsmeldingen. Det samme gjelder da Bardufoss. Det er et typisk spørsmål som departementet må ta stilling til.

Jeg ser også til litt forbauselse at representanten Adelsten Iversen bruker hensynet til EØS-avtalen som et viktig punkt for ikke nødvendigvis å gi Bardufoss den statusen Skjelstad ønsker. Det er interessant at EØS-argumentet brukes av Senterpartiet i denne saken, for å si at det ikke nødvendigvis blir noen FOT-ruter til Bardufoss, men det vises også til andre argumenter.

Vi stemmer som sagt imot og er opptatt av at det står nattparkert fly på flyplassen i Røros. Jeg er vel den eneste representanten som kommer fra et fylke uten en eneste Avinor-flyplass, og dermed er jeg vel habil til å si at forslaget fra Venstre er godt, men det hadde passet bedre inn under behandlingen av luftfartsmeldingen.

Mona Fagerås (SV) [15:46:01]: Norge er et geografisk langstrakt land med mye bosetting. Selv kommer jeg fra «den ytterste, nakne øy», og flyplassen er hjertet på øya. Det hadde man vel ikke trodd at en SV-er skulle si fra landets fremste talerstol.

Det at landet vårt er så langstrakt, er hovedgrunnen til at vi er avhengige av at staten kompletterer flytilbudet der de kommersielle aktørene ikke vil gjøre jobben. Dette skjer gjennom forpliktelser til offentlig tjenesteytelse, og det stilles krav til billettpris, kapasitet, frekvens, ruteføring osv.

Vi i SV er enige med forslagsstillerne fra Venstre i at vi må opprettholde og forbedre flytilbudet i distriktene våre, samtidig som det bør vurderes hvordan man kan sikre ikke-kommersielle ruter med lavere priser enn i dag og gjennom offentlige innkjøp der det ikke finnes alternativer til fly. Vi er også enig med forslagsstillerne i at vi trenger en rask innføring av nullutslippsfly slik at økt rutefrekvens ikke medfører utslippøkning.

Så beklager jeg til forslagsstillerne at vi ved avgivelse ikke var våkne nok og ikke helt påkoblet, men det er heldigvis ikke for sent å rette opp i feilen: SV kommer til å støtte Venstres forslag nr. 1, 3 og 4 i denne saken – og jeg melder det herved inn.

André N. Skjelstad (V) [15:48:06]: Mange har villet diskutere noe annet enn det denne saken handler om. Dette handler om der man ikke har en FOT-rute i dag, og det stedet som er mest aktualisert her, er Bardufoss.

Det er noe som er litt spesielt, spesielt fra det partiet som fortjenestefullt har vært med på å få ned prisene – som er bra – på det eksisterende FOT-rutetilbudet i dag. En kan også gjerne vise til at en har fått et fly stående på Røros, og selv har jeg flere flyplasser i min region og er

godt fornøyd med det, men i en større sammenheng handler dette også om den totale beredskapen. Det er en klar over når en vet hva hele Bardufoss-området handler om. Det er tross alt et stort omland i Midt-Troms som er et kjerneområde for Forsvaret, med både Hærens og Brigade Nords ledelse lokalisert til Bardufoss. Luftforsvarets flygeskole og UiT Norges arktiske universitet benytter Bardufoss som campus for landets eneste offentlige pilotutdanning. I tillegg har den videregående skolen landslinje for flyfag.

Da er det ganske spesielt når Senterpartiet er her oppe og argumenterer for at det ikke er naturlig å se på dette som et FOT-rutetilbud. Prisene som gjelder for det området, er i hvert fall ganske høye og vesentlige. Skal vi kunne rekruttere folk til Forsvaret, ikke minst, er det noen paradokser med argumentasjonen til saksordføreren i denne saken – veldig mange paradokser. De blir ikke noe mindre selv om man føler det. Jeg har flydd mye i Finnmark, der representanten Adelsten Iversen er lokalisert, så jeg kjenner godt til både det området, resten av Nord-Norge og ikke minst Vestlandet – men det er noen paradokser her, i den verden vi lever i. Den store hubben for Forsvaret ligger i indre Troms. Vi skal rekruttere folk til stillinger der, men det synes ikke Senterpartiet, som også har forsvarsministeren, å klare å se. Det reiser noen spørsmål om hvordan en kan være så kategorisk i denne saken.

Jeg tar opp de fire forslagene.

Presidenten [15:51:06]: Representanten André N. Skjelstad har tatt opp de forslagene han viste til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:51:20]: Representantforslaget tar opp noe som mange i vårt langstrakte land er opptatt av. Flytilbudet er viktig for å sikre befolkningen i hele landet tilgang til helsetjenester, utdanning og andre offentlige tjenester, effektive arbeidsreiser, privatreiser innenlands og utenlands, muligheter for næringsutvikling, og for frakt av post og tidskritiske varer.

Som flere har vært inne på, la regjeringen den 27. januar i år fram en samlet nasjonal luftfartsstrategi, som er behandlet i Stortinget. Strategien er organisert rundt fire hovedområder: klima og miljø, økonomi, geografi og sosiale forhold, der fellesnevneren er bærekraft.

Geografisk bærekraft, som er mest relevant med tanke på rutestrukturen på FOT-rutene, er i meldingen definert som at befolkning og næringsliv i hele landet har god tilgjengelighet til lufthavner med tilstrekkelig rutetilbud til en overkommelig pris. Våre viktigste virkemidler for å ivareta og styrke den geografiske bærekraften i luftfarten vil fortsatt være å opprettholde et statlig desentralisert lufthavnett med mange små lokale lufthavner, kombinert med offentlig kjøp av flyrute-tjenester til og fra lokale lufthavner der det er behov for

dette. Over 90 pst. av befolkningen har tilgang til en lufthavn innenfor 90 minutters kjøretid. Det samlede flyrutetilbudet i Norge sørger på denne måten for at alle deler av landet har effektive reisemuligheter til sykehus og andre offentlige tjenester, regionale sentra, hovedstaden og utlandet.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen satt seg et mål om å sikre lavere priser og flere avganger på kortbanenettet. Målet er en halvering av prisene på FOT-rutene, og dette er regjeringen på god vei til å følge opp. Regjeringen varslet den 15. mars 2023, altså i år, at nivået på maksimalprisene, full fleksibilitet én vei, skal halveres på FOT-rutene fra oppstart av neste avtaleperiode, dvs. 1. april 2024, for ruter betjent med fly og 1. august 2024 for helikopterruten Værøy–Bodø. Dette vil redusere avstandskostnadene for både innbyggere og næringsliv. Konkurransen er nå lyst ut, og for å ta hensyn til mulig vekst i etterspørselen er setekapasitetskravene økt på en del av rutene. I forarbeidene til konkurranseutlysningen er det gjennomført utredninger og høringer.

Sett i lys av regionale prioriteringer, den eksisterende transportstandard i Bardufoss-regionen og den allerede betydelige satsingen vi legger opp til på FOT-rutene i 2024, vil jeg ikke tilrå at det etableres FOT-ruter til og fra Bardufoss nå.

Presidenten [15:54:15]: Det blir replikkordskifte.

Liv Kari Eskeland (H) [15:54:31]: Representanten Sandtrøen tok munnen full her og var veldig høy og mørk på talerstolen, så eg kunne rett og slett ikkje la vera å ta nokon replikkar. No kan statsråden følgja opp Sandtrøens ord med å koma med ein liten refleksjon om ei anna rute som me har teke opp i skriftleg spørsmål ein del gonger, og det gjeld flyruta på Stord. Ho er no etter gjentekne påtrykk komen inn i FOT-rutesystemet frå 1. april 2024, men kan statsråden seia: Kva skjer i perioden frå no og fram til 1. april 2024, når DAT seier at dei ikkje kan fly på kommersielle vilkår?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:55:27]: Jeg er jo høy, jeg også, men ikke fullt så mørk lenger.

Vi har heldigvis fått på plass ruten til Stord i det kommende anbudet, men det er ikke nå prioritert fra regjeringens side med noe ekstraordinært knyttet til eksisterende rutetilbud. Det vil være opp til – jeg holdt på å si – markedet hvorvidt de vil betjene ruten fram til vi får den inn i FOT. Jeg håper jo at det blir et fortsatt tilbud. Det kan jeg selvfølgelig ikke garantere, men det er selvfølgelig ønskelig at det skjer.

Liv Kari Eskeland (H) [15:55:58]: Me deler sjølv sagt det ønsket, men per i dag ser det litt mørkt ut. Frå 31. mai har me ikkje garanterte flyruter på flyplassen,

og det betyr at det kan verta permitteringar, det kan verta oppseiingar, og ein må starta opp igjen med eit nytt kundegrunnlag frå 1. april. Ergo vil dette verta eit ganske dyrt anbod for staten å lysa ut.

Ser ikkje statsråden at det hadde vore ønskeleg å ha ein kontinuitet i den flyruta på Stord?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:56:37]: Det er ikke vanskelig å være enig i at det ville ha vært ideelt, men regjeringen må hele tiden prioritere pengebruken sin, og vi har ikke funnet rom for å kunne gjøre noe med det akkurat nå.

Liv Kari Eskeland (H) [15:56:49]: Nei, men det som skjer, er at med ein mindre sum no kunne ein ha sørgt for at ein hadde kontinuitet, ein hadde greidd å oppretthalda kundegrunnlaget, og det anbodet som ein då fekk inn, ville bli billigare enn det vert dersom ein no får ein stopp i rutetilbudet.

Er det gjort nokon samfunnsmessige vurderingar og utrekningar om det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:57:16]: Jeg vil da, i likhet med Sandtrøen, glede meg over at vi faktisk har fått det inn til FOT-ruteanbud, og at det kommer til å bli et tilbud fra og med april 2024. Det er viktig, det er det aller viktigste. Da har man langsiktighet knyttet til det.

Akkurat i det korte bildet kan vi likevel ikke fra regjeringens side garantere noe, men jeg håper selvfølgelig at det blir et fortsatt tilbud.

Mona Fagerås (SV) [15:57:50]: Jeg kunne ikke dy meg da representanten Eskeland snakket om sin lokale flyplass. Da må også jeg gråte for min syke mor. På Leknes har vi mange daglige flyavganger, heldigvis. Hvis man ser på det utenfra, er det et veldig godt flytilbud i forhold til hva andre flyplasser har på kortbanenettet, men disse flyene er smekk fulle. Det er så populært å komme til Lofoten at man må bestille lang tid i forveien hvis man skal klare å få plass. Hvis flyprisene nå går ned, tror jeg presset blir enda større. Har regjeringen vurdert å øke kapasiteten på antall flyvninger i forbindelse med deres mål om å ta ned flyprisene?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [15:58:49]: Ja, for å ta hensyn til nettopp det perspektivet, det at vi kan få mulig vekst i etterspørselen, er setekapasitetskravene på en del av rutene økt. Jeg husker dessverre ikke hvordan det er angående Leknes.

André N. Skjelstad (V) [15:59:21]: Jeg skal ikke prate for mine fem flyplasser i Trøndelag, men jeg vil vende blikket tilbake til Bardufoss. Det er mange paradokser her, og det jeg sa om beredskap og forsvar, lar jeg ligge som et bakteppe.

Flyrutene per i dag er etter anbud fra Forsvaret, og de går kun tur-retur Gardermoen. Skal man til andre steder, som Trondheim, Finnmark eller hvor som helst, må man altså via Gardermoen. I et makrobilde, der beredskap betyr så mye som det gjør, synes ikke statsråden at dette er utfordrende? Hva har han reflektert rundt det? Det er utfordrende både for næringslivet i den delen av landet og ikke minst for personell som pendler inn og ut, og som også har familie.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:00:26]: Som jeg sa i mitt innlegg, er det transportfaglige utredninger som ligger til grunn, og det er sett på den eksisterende transportstandarden i Bardufossregionen. Det er allerede lagt opp til en betydelig satsing på de øvrige FOT-rutene, så da må vi fra regjeringens side selvfølgelig gjøre prioriteringer, og her er det, som representanten sier, et tilbud som Forsvaret kjøper. Det har den ulempen ved seg at man må om Gardermoen, men man har dog et flytilbud. Så er det selvfølgelig slik at her er det mulig å kjøre bil til Tromsø, selv om det ikke er en kort avstand, men det er en del av betraktningene i disse utredningene som regjeringen har lagt som grunnlag for FOT-ruteanbud.

Man kan jo ikke avvise noe for all framtid, men nå er det altså slik at vi har et anbud ute, og det er det vi forholder oss til.

Presidenten [16:01:17]: Replikskordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Erling Sande (Sp) [16:01:33] (leiar i komiteen): Fyrst: Eg synest det er flott å erfare den breie tilslutninga kring viktigheita av å ha gode flytilbod i heile landet og den betydninga FOT-rutene har for å oppretthalde næringsliv, aktivitet og busetjing i dei områda av landet der ein ikkje kan ha eit kommersielt flytilbod som held seg oppe sjølv.

I hovudsak er FOT-rutene tenkte å imøtekomme dei lufthamnene der det ikkje er naturleg kommersiell konkurranse. Eg synest òg det er litt flott å høyre at enkelte representantar frå opposisjonen synest å vere tilfredse med den offensive luftfartspolitikken som regjeringa har lagt fram, og det nye FOT-anbudet og varselet om ei dramatisk senking av maksprisane på FOT-rutenettet. Det er klart det betyr utruleg mykje for folk og næringsliv langs heile kysten.

Dette var jo ikkje eit nytt krav då den raud-grøne regjeringa no tiltredde, dette er ei problemstilling som har vore oppe før, men Senterpartiet og Arbeidarpartiet gjer noko med det. Ein gjer eit grep her tilsvarande det ein har gjort på ferjer tidlegare, som vi også har drøfta.

Eg synest at det kunne vere interessant å få svar på Sandtrøen sitt spørsmål på starten av debatten her: Er det slik at opposisjonen er så fornøgd med dei grepa regjeringa her har gjort, at ein ønskjer å halde på dette også for framtida, eller kan vi forvente at ein kjem med omkampar på dette området, som då vil drive opp igjen både fly- og ferjeprisar? Det har vi ikkje fått noko svar på, så vi får berre vente i spenning på det.

Forslagsstillarane tøtsja inn på nokre viktige problemstillingar, og det gjeld jo ikkje berre Bardufoss – det er litt tilsvarande slik ein har det i Hammerfest og i Florø. Der blir prisane trekte opp fordi ruta for så vidt er kommersielt gangbar, men der enten Forsvaret, petroleumsnæringa eller andre fyller opp flya – og dreg opp prisane. Eg tenkjer dette er ei problemstilling vi må følgje med på vidare, og sjå kva handlingsrom ein kan ha. Det kan ikkje vere slik at ein for all framtid har sagt at tilbudet skal vere som det er, men det er sånn at eit FOT-anbud no er ute, og då må vi forhalde oss til det, og så får vi sjå korleis vi kan utvikle luftfartstilboda også i framtida. Eg vil berre minne om at det har vore gjort før også. Den førre regjeringa tok jo ut ruter av FOT, som denne regjeringa har lagt inn igjen – slik at det også er med.

Morten Wold hadde her gjeninntatt presidentplassen.

André N. Skjelstad (V) [16:04:50]: En skal lytte godt når dagens regjeringsspartnere prater om hvordan de ser for seg omkamper. På borgerlig side har det aldri vært en dyd å drive med omkamper. En har gått videre, for en ser hele tiden på muligheter framover. En kikker seg ikke hele tiden i bakspeilet, som en del andre kanskje har større behov for. Det er tross alt det framover som hele tiden er gjeldende.

Representanten Sandtrøen har rett i at dette forslaget vårt åpner opp for bl.a. Hammerfest og Florø. Det må være en dynamisk prosess rundt det som er tilbudet her. Statsråden glemte selvfølgelig Evenes, som heller ikke ligger så langt unna – og jeg fikk bare én replikkveksling med ham – men som jeg prøver å beskrive her, dekker det altså ikke det som er behovet. Vi har alle et fokus nå på beredskap, og i forrige periode hadde Senterpartiet det veldig på dagsordenen. Nå kan det se ut som om det kanskje er blitt litt glemt at en er nødt til å ha en stående beredskap på flere områder.

Det er relativt tungvint, vil jeg si, å måtte reise via Gardermoen når en skal til andre plasser i landet. Dette handler også om rekruttering. Det handler om rekruttering til Hæren, det handler om rekruttering til Forsvaret vårt, og beklageligvis ser det ut som om det er glemt. Jeg synes det burde ha vært vektlagt i større grad i den store biten som handler om totalberedskap, og det handler både om rekruttering, tilgjengelighet og så videre.

Jeg er ikke uenig i at en fikk tatt disse grepene med billettprisene. De har vært for høye for lenge for mange. Så enkelt er det. Jeg er ikke den som higer etter omkamper. Jeg synes det var fornuftig, derfor bør det stå, men det hadde også vært fornuftig at en nå hadde sett på og vurdert de tre som er nevnt tidligere i denne debatten – Hammerfest, Florø, og ikke minst Bardufoss – med det vi har i bakspeilet.

Kirsti Leirtrø (A) [16:07:47]: Det er ingen tvil om at luftfarten og flyselskapene i Norge og resten av verden har hatt tøffe kår. Pandemien har satt luftfarten langt tilbake, og staten har brukt utrolig mange milliarder på å holde selskapene flytende i den perioden vi har vært gjennom. I 2019 var det mange flyruter som var kommersielt lønnsomme, og som ble satt opp ekstra, i tillegg til FOT-rutene, men de er nå borte, og det reises ikke så mye som før. Derfor er jeg utrolig glad for de grepene regjeringen nå gjør for FOT-rutene, ikke minst det som gjelder kostnadene til folk, for å få et likeverdig tilbud i hele landet.

Jeg må kommentere noen av innleggene. Representanten Skjelstad er som jeg fra Fosen. I 2012 kom det en kampflybase dit, og da var det en forutsetning for rekruttering, sikkerheten til folk og opplæring at det også var et flytilbud. Jeg holdt på i mange år for å få forrige regjering til å skjønne alvoret i dette, men det kom ikke et eneste ord om Ørland og behovet der. Da det under pandemien ble en konkurs, fikk sittende regjering ordnet både Ørland og Røros, og det er jeg utrolig glad for. Da er det mer fleksibilitet i at Forsvaret kan regulere disse, enn så lenge, og så kan en i neste runde ta en diskusjon om hva som er hensiktsmessig.

Jeg har lyst til å komme tilbake til Stord. Der kjøpte vi ekstra tilbud flere ganger under pandemien, og det var takket være at Fremskrittspartiet gikk ut av regjering og støttet et forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. For innværende år har Høyre i sitt alternative budsjett 20 mill. kr mindre til FOT-ruter, og det er midler vi må bruke til ekstrakjøp i den situasjonen vi fortsatt er i.

Liv Kari Eskeland (H) [16:10:44]: På direkte utfordring her har eg lyst å seia at Høgre ønskjer å utvikla dette landet, ikkje reversera tidlegare vedtak, slik denne regjeringa i stor grad held på med. Det kan representantane Sande og Sandtrøen ta med seg i sitt vidare arbeid.

Samtidig trur eg at luftfarten vil utvikla seg mykje i åra som kjem. Me skal følgja godt med på akkurat det, for når det gjeld den utviklinga me ser no knytt til fornybare energikjelder for fly, vil eg tru at kortbanenettet vårt vil spela ei vesentleg rolle i det. Eg håpar at vi alle kan vera einige om at vi vil prøva å løfta Noreg si rolle som testarena i denne situasjonen. Det kan bidra til å utvikla næringslivet vårt.

Til slutt: Når det gjeld Stord Lufthamn, har ikkje dei hatt noko ønske om å koma inn på FOT-rutene før i det siste. Eg er glad for at me no har fått det til, etter mykje press, også frå opposisjonspartia, men eg må seia at eg er veldig skuffa over at ein ikkje ser kor nødvendig det er å sørgja for eit tilbod mellom no og fram til FOT-rutene er på plass. Det kunne regjeringa ha gjort i samband med revidert nasjonalbudsjett.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [16:12:42]: Jeg synes dette har vært en veldig fin runde, og vi har fått fram mange synspunkter på ulike flytilbud rundt omkring. For min egen del har jeg lyst til å si at jeg er utrolig godt fornøyd med det som kommer når det gjelder flytilbud, priser osv. Jeg tror det kommer til å bli kanonbra. Når man i tillegg ser at det som har med ferge å gjøre, er blitt helt gratis, så sier det seg selv at for mitt vedkommende er dette en lykke. Det kunne ikke ha vært bedre. Når noe er gratis, blir det jo ikke bedre. Det som kan bli bedre, er at vi får flere ruter.

Det bringer meg over til det siste, det som handler om fordeling, at man ser på hvordan man fordeler godene i Norge, og at folks rutetilbud, enten man bor i Hasvik eller i Oslo, blir noenlunde det samme – at man bruker litt penger overalt.

Helt til slutt har jeg lyst å nevne at det er noen som er fly forbanna fordi man mener at det er for dyrt å reise fra Hammerfest til Oslo, og at man bruker altfor store summer på akkurat de reisene. Her er det fortsatt et forbedringspotensial.

Presidenten [16:14:08]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:14:20]

Interpellasjon fra representanten Morten Stordalen til samferdselsministeren:

«Grunnet offentlige krav til omsetning av biodrivstoff regulert i produktforskriften blir det gjennomført en endring av bensinkvaliteten som tilbys i markedet, til E10. Mange entusiastkjøretøy, fritidsbåter og motorredskap kan ikke bruke den nye bensinkvaliteten. Fare for driftsstans, motorhavari og brann gjør at mange fratras muligheten for ønsket bruk av kjøretøy. Bakgrunnen for endringen i bensinkvalitet er offentlige rammevilkår.

Vil statsråden ta initiativ til å sørge for at etanolfri bensin blir tilgjengelig i hele landet?»

Morten Stordalen (FrP) [16:15:14]: Innføring av den nye bransjestandarden for bensin, E10, skaper driftsproblemer for en betydelig del av kjøretøyparken. Det finnes mer enn 500 000 entusiastkjøretøy i Norge

samt en betydelig andel eldre bruktbiler som ikke bør bruke bensin med så høy etanolinnblanding.

I svar på spørsmål datert 30. mars innrømmer statsråden at det er politiske rammebetingelser som gjør at bransjen tar det drastiske steget og innfører en bensinkvalitet som er ubrukelig for deler av bensinbilene.

Fremskrittspartiet mener at dette er et negativt utslag av politisk styring som må rettes opp. Det finnes fortsatt et rent bensinprodukt tilgjengelig, men dessverre på stadig færre bensinstasjoner. Det er i dag bare 404 bensinstasjoner som tilbyr etanolfri bensin, av totalt 1 000 utsalgssteder. Bruk av etanolbensin på motorer som ikke er tilpasset, gir fare for driftsstans, motorhavari og motorbrann. Dette kan skape farlige situasjoner. Det begrenser også bruksmulighetene for historiske kjøretøy og svekker betingelsene for en kjøretøykultur som er en viktig del av norsk kulturliv.

Vi er nå på vei inn i en båt- og kjøretøysesong, og vi må regne med at oppmerksomheten rundt den nye drivstoffsituasjonen vil være økende.

Entusiastkjøretøy er like avhengig av etanolfri 98 oktan bensin som elbiler er avhengig av strøm. For å illustrere hvor mange dette gjelder, var antallet entusiastkjøretøy som trenger etanolfri bensin, høyere enn antallet elbiler på norske veier ved utgangen av 2021.

Det følger av Hurdalsplattformen at regjeringen skal sikre interessene til veterankjøretøy ved utforming av kjøretøyteknisk regelverk og annen regulering av kjøretøyparken. Tilgang til brukbart drivstoff over hele landet må være kjernen i en slik forpliktelse.

Derfor lurer jeg på om statsråden vil sørge for å etablere etanolfri bensin 98 oktan som sikringskvalitet for bensin, slik at det blir en garanti for tilgang til drivstoff for bl.a. entusiastkjøretøy over hele landet. Ja, jeg er klar over at noen uttaler at dette ikke er et problem for biler som er eldre enn fra 2011, og noen vil sågar hevde at det også vil gå fint for en del av de eldre enn dem, men da må man se på listen fra importørene – med alle de unntak som beskrives. Det er en rekke bilmodeller som jeg tror mange vil kjenne igjen og kanskje har hjemme selv. Når man snakker om at man skal over til nye typer drivlinjer på kjøretøy, vil jeg minne om at snittalderen på biler i Norge er på om lag 10,8 år, og det betyr at det er enormt mange som sitter med kjøretøy som er vanlige bruksbiler, og som faktisk ikke kan bruke dette drivstoffet.

Vil statsråden sørge for at det blir en sikringskvalitet for disse?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:18:31]: Omsetningskravene for biodrivstoff er et viktig tiltak for å redusere utslippene av klimagasser i transportsektoren, og det både er innført og vil bli innført innenfor flere trans-

portformer. Både regjeringen og Stortinget har vært pådriverne for å øke andelen biodrivstoff som benyttes.

Kvaliteten på drivstoff er regulert i produktforskriften. Fra 1. januar 2023 er gjeldende regulering at omsetter av flytende drivstoff til veitrafikk skal sørge for at minst 17 volumprosent av totalt omsatt mengde flytende drivstoff per år består av biodrivstoff. Forskriften fastsetter videre at minst 4 volumprosent av totalt omsatt mengde drivstoff til veigående bensinkjøretøy skal bestå av biodrivstoff. Det er altså både krav om 17 volumprosent biodrivstoff som gjelder for veitrafikken generelt, og et spesielt krav om 4 volumprosent av totalt omsatt mengde drivstoff til veigående bensinkjøretøy.

Etter det jeg har fått opplyst fra Drivkraft Norge, vil 95 E10, altså inntil 10 pst. bioetanol, erstatte 95 E5, altså inntil 5 pst. bioetanol, og E10 vil bli tilgjengelig på alle bensinstasjoner i Norge. I tillegg vil 98 E5 være tilgjengelig på utvalgte betjente energistasjoner i Norge. Det blandes ikke inn bioetanol i 98 oktan i dag. 98 oktan utgjør rundt 2 pst. av hele bensinvolumet omsatt i Norge, og det benyttes nesten utelukkende til veterankjøretøy.

Omsetningskravet til veitrafikken setter ikke krav til bruk av E10. Omsetningskravet er et generelt krav der omsetning av flytende drivstoff til veitrafikken, bensin og autodiesel samlet sett må inneholde minimum 17 pst. bærekraftig biodrivstoff gjennom et kalenderår. Det er opp til omsetterne hvordan de ønsker å oppfylle det generelle omsetningskravet om bærekraftig drivstoff. Når bransjen nå velger å tilby E10, dvs. innblanding til inntil 10 volumprosent bioetanol i bensin, er det et valg som bransjen selv tar. Det er selvfølgelig bl.a. for å overholde kravet på 4 volumprosent i nevnte forskrift. Innblandingen er altså høyere enn dette kravet i forskriften.

Salget av drivstoff foregår, som representanten er vel kjent med, i et marked, og jeg mener derfor vi må anta at bransjen har lagt forretningsmessige forhold, ev. hensynet til samlet logistikk, til grunn for å tilby E10.

Bransjens innføring av E10 gjøres for å kunne tilby et mer klimavennlig bensinprodukt og for å sikre økt fleksibilitet til å kunne blande mer biodrivstoff inn i det totale drivstoffvolumet. E10 er innført som hovedprodukt i 16 europeiske land. Nabolandene våre – Sverige, Danmark og Finland – har allerede innført E10 som hovedprodukt for bensin. Forrige gang E10 ble vurdert i Norge, i 2017/2018, var det innført i fire europeiske land, så det har altså vært en rivende utvikling på dette feltet.

Statens medvirkning i dette markedet er å etablere noen rammevilkår, men det er bransjen som må gjøre sine vurderinger og tilpasninger innenfor disse rammene. Regulering av dette markedet for å sikre tilgang til alternativer til E10 over hele landet vil i praksis bety at staten skulle pålegge bransjen å tilby produkter bransjen

ikke finner regningssvarende å selge. En slik praksis ville generelt være uheldig, og ofte fører den teknologiske utviklingen også til at både kjøretøy og andre gjenstander ikke kan beholde sin opprinnelige funksjon.

Jeg ser dessverre nå ingen gode løsninger for å innføre en statlig ordning som sikrer tilgang til etanolfri bensin, men jeg har selvfølgelig merket meg de synspunktene som vi har fått fra bilentusiastmiljøene.

Morten Stordalen (FrP) [16:23:30]: Jeg er litt usikker på om jeg skal takke for svaret, for det er mulig at samferdselsministeren ikke har tatt inn over seg at dette altså ikke bare gjelder entusiastbiler eller veteran kjøretøy. Det gjelder også motorsykler, det gjelder båter, ikke minst, og det gjelder også diverse motorredskap for hage. Jeg vil minne om at Norge er det landet i verden som har høyest andel av veteran kjøretøy og entusiastbiler. Det er ikke ubetydelig, heller ikke i samferdselsministerens eget valgdistrikt.

Det er også viktig å ha med seg at det er 5 pst. innblanding av etanol i det salgsvolumet på 2 pst. Det handler ikke om klima, det er viktig, og det må jeg presisere. Jeg hørte ministeren var inne på det.

Når ministeren svarer at han ikke vil gå inn og blande seg inn i markedet: Det er det dette handler om, å unnta fra omsetningskravet. Det er mulig å gjøre noe hvis man vil, hvis man har politisk vilje. Det er sånn at man kan unnta etanolfri 98 oktan-bensin fra omsetningskravet, og da ville man kunne rette opp i en del urimeligheter. Det er det vi er her for: for å sørge for at vi har en sikringskvalitet, å sørge for at en så stor del av befolkningen faktisk får tilgang til det drivstoffet. Bransjen vil naturlig nok velge bort de tankene hvor det er minst omsetning. Det er derfor vi er her.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet er partier som normalt sett er glad i å regulere, og her skulle faktisk Framskrittspartiet heiet på dem hvis de var med på å sørge for tilgang til det drivstoffet som er så viktig for så mange. Jeg håper at vi får en samferdselsminister som går hjem igjen til departementet og tar en ny runde, og som kommer tilbake til Stortinget og ser om han kan rette opp den feilen.

Sverre Myrli fra Arbeiderpartiet, som ikke er helt ubetydelig, og som har vært så mange år i samferdselskomiteen, sto senest i august 2021 under den store bildebatten i Arendalsuka og sa at han var nesten rystet over at dette ikke var ryddet opp i allerede. Det burde være det enkleste for en ny regjering å rydde opp i: å sørge for at man fikk sikringskvalitet. Det samme sa Siv Mossleth fra Senterpartiet, og hun sa at det er en så viktig kultur. Det er helt riktig, det er en så viktig kultur, men det handler ikke bare om det. Det handler også om helt ordinære biler som er eldre enn gjennomsnittsalde-

ren, og som veldig, veldig mange – altså flere hundre tusen mennesker – bruker her i landet.

Man kan gjerne si i en sånn debatt at da blir det grønne skiftet bare å kjøpe nye biler. Flertallet kjører ikke ny bil. Dette gjelder unge mennesker, de som ikke har råd til å kjøpe ny bil, og det er bare å se på gjennomsnittsalderen og se hvor mange det er som er eldre enn det, noe som faktisk ikke stemmer med det Drivkraft Norge sier, for det er så mange unntak for de forskjellige bilimportørene. Det kan man også søke på.

Jeg skulle ønske det var flere partier som engasjerte seg i debatten. Noen vil sikkert påstå at det er en smal debatt, men hva dette betyr, er faktisk mye viktigere, mye større og mye bredere enn jeg tror de egentlig har tatt inn over seg.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:26:45]: Det er ikke vanskelig å være enig i at bilentusiastmiljøet er stort, at det er viktig, og at det er kultur. Derfor er vi opptatt av det også fra regjeringens side, og jeg har selv deltatt på flere arrangementer for selvfølgelig å vise interesse for disse miljøene. Det er viktig, men det vi snakker om nå, handler rett og slett om – og det er vel riktig som representanten forsøker å antyde, at rollene virker å være noe byttet om – at jeg mener at man, selv i vår iver etter å regulere, ikke skal gå inn og regulere markedet på den måten at vi skal bestemme hva bensinstasjonene skal tilby. Det er vel det som er hovedperspektivet her.

Det som etter min vurdering vil være løsningen her, er at når det er så mange biler dette handler om, vil det være et marked for å tilby den type bensin, og da vil bensinstasjonene tilby det. Hvis ikke har bensinstasjonene gjort en veldig rar markedsmessig vurdering. Jeg har tiltro til at når de nå velger å gå over til E10, er det gjort med grundige, solide vurderinger av hva markedet etter spør.

Det er der vi er. Jeg har egentlig ikke så mye mer å tilføre debatten. Det er etter min vurdering ikke riktig å gå inn og pålegge bensinstasjoner å selge et bestemt produkt.

Morten Stordalen (FrP) [16:28:31]: Jeg vil bare repetere det jeg sa i mitt foregående innlegg, og det er at det er mulig gjøre unntak fra omsetningskravet, som kan løse mye av problemet. Det å si at man ikke vil gå inn og regulere, er litt rart. Det er helt vanlige folk som eier en eldre motorsykkel, det er helt vanlige folk som eier en bil som er eldre enn gjennomsnittsalderen, det er helt vanlige folk som har entusiastkjøretøy, det er helt vanlige folk som har en veteranbil, og det er helt vanlige folk som har et hageredskap. Da skulle man tro at man kunne få litt mer goodwill, og at det kunne være litt større engasjement i salen for å være villig til å sørge for at vi ivaretar alle disse kjørende, alle de menneskene

som har disse kjøretøyene, og som ikke kan bruke E10 fordi det ødelegger gummidelene i motoren.

Hvis man synes det er greit å stå foran det norske folk og si at det er ikke regjeringen opptatt av, da må man si det, da. Men jeg håper ministeren kan gå en runde til, og at regjeringspartiene her, som sitter helt stille i salen, faktisk setter seg litt inn i hva dette er for noe, og ser om man kan komme litt i møte. Dette handler ikke bare om Fremskrittspartiet, det handler om flere hundre tusen mennesker. Takk for debatten.

Presidenten [16:29:52]: Da er interpellasjonsdebatten i sak nr. 8 avsluttet.

Sak nr. 9 [16:29:59]

Interpellasjon fra representanten Margret Hagerup til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Etter sterk vekst i søkertallene for lærerutdanningene under Solberg-regjeringen frem til rekordåret 2019 var det i 2023 det laveste antall søkere siden 2008. Det er nødvendig å styrke rekrutteringen, sikre kvaliteten på utdanning og praksis samt øke attraktiviteten og statusen til læreryrket i samarbeid med partene. Fjerning av firerkravet i matematikk har åpenbart ikke bidratt til å øke søkertallene.

Hva er statsrådets vurdering av årsaken til nedgangen i søkertallene, og hvilke initiativ vil statsråden ta for å snu trenden?»

Margret Hagerup (H) [16:30:57]: Det er bekymringsfullt at vi etter sterk vekst i søkertallene har hatt en nedgang de siste årene. Det er det laveste nivået siden 2008. Så langt har regjeringen senket kravene og reversert våre grep uten å komme med tiltak for å løfte statusen og gjøre læreryrket mer attraktivt.

Gode lærere er avgjørende for å sikre en god skole hvor elevene opplever mestring og læringsglede. Alle elever skal bli sett og møtt av lærere med god pedagogisk og didaktisk kompetanse. Nettopp derfor prioriterte Høyre å løfte lærerne fram gjennom å gi dem økt anseelse og flere muligheter.

Høyre ga lærerne et statusløft ved å innføre en femårig masterutdanning som skulle løfte lærernes kompetanse, status og lønn og samtidig gjøre lærerne mer oppdatert på relevant forskning og i stand til å prøve ut nye undervisningsmetoder.

Vi skjerpet opptakskravene for å komme inn på lærerutdanningene fordi forskning viser at studenter med gode karakterer fra videregående skole har større sjanse for å fullføre studiet de starter på. Både statsråden og kollegaer fra regjeringspartiene snakket om at endrede opptakskrav ville gi flere søkere. Det har ikke skjedd. Etter innføringen av firerkravet i matematikk så vi snar-

ere at flere lærerstudenter fullførte utdanningen. Antallet som fullfører eller består lærerutdanningen, og som finner veien ut til klasserommet, er det viktigste.

Videre ga Høyre lærerne et faglig løft ved å innføre kompetansekrav for lærerne. Kravene var at innen 2025 skulle alle lærere som underviser i norsk, matematikk og engelsk, ha et nødvendig antall studiepoeng i undervisningsfaget. Dette er fag som det er viktig at lærerne har god kompetanse i, for det er avgjørende at elevene lærer seg å lese, skrive og regne både for motivasjon og trivsel og for gjennomføring av videregående opplæring.

Da Høyre satt i regjering, fikk nesten 50 000 lærere tilbud om videreutdanning. Lærere som gjennomførte videreutdanning, ga tilbakemelding om at de endret sin undervisning og ble bedre lærere. Vi har fremdeles en vei å gå, og den må vi gå sammen.

Ikke bare går søkertallene til lærerutdanningen ned, tallene viser også at vi ikke har nok kvalifiserte lærere i skolen, og at det fremdeles er en stor andel som underviser i fag de ikke har nok fordypning i. Samtidig er det en av tre elever på 8. trinn i ungdomskolen som ikke kan lese skikkelig, og nesten en av tre som mangler grunnleggende ferdigheter i matematikk. Mange elever opplever at undervisningen de får på skolen, er lite motiverende og relevant.

Det betyr at vi må gi lærerne flere virkemidler for å gjøre undervisningen mer interessant og nyttig. Det videre arbeidet med ungdomsskolereformen og det å utnytte handlingsrommet i de nye læreplanene som ble innført i 2020, er viktige elementer.

Samtidig må vi fortsette arbeidet for å gjøre læreryrket mer attraktivt og få enda flere til å søke utdanningen. Vi trenger flere motiverte og flinke lærere som kan sørge for at elevene opplever kvalitet og mestring i skolen. Det gjør vi ikke gjennom å senke kravene slik regjeringen nå har gjort, men gjennom å beholde nødvendige opptakskrav og fortsette å investere i lærerne.

Høyre vil sikre at alle elever møter kvalifiserte lærere som oppfyller kravene til å undervise i fagene sine. Vi vil fortsatt prioritere et videreutdanningsløft og sørge for at enda flere får muligheten til både å nå kravene for å undervise i skolen og jevnlig å få oppdatert sin fagkunnskap.

Høyre mener at vi trenger karriereveier i skolen for lærere som brenner for god undervisning i klasserommet. Det er sterkt beklagelig at regjeringen ikke har videreført ordningen med lærerspesialister, som kan vise til svært gode resultater. Det er verdt å merke seg at Utdanningsforbundet også er kritisk til dette. Det finnes i dag ingen alternativer til lærerspesialistordningen.

Å gjøre læreryrket attraktivt handler om å løfte statusen og gi muligheter for utvikling og karriere i skolen, blant mye annet. Det er et langsiktig arbeid som krever tydelige prioriteringer.

Regjeringen har så langt reversert tiltakene vi innførte, uten å komme med konkrete tiltak for å løfte læring og mestring i skolen. En kan spørre seg selv om det finnes en konkret plan bak det hele, og hva den i tilfelle er. Derfor er spørsmålet mitt til statsråden: Hva er statsrådets vurdering av årsaken til nedgangen i søker-tallene, og hvilke initiativ vil statsråden ta for å snu denne trenden?

Statsråd Ola Borten Moe [16:35:42]: La meg først si at jeg er veldig glad for at denne interpellasjonen blir fremmet for Stortinget. Den er aktuell sett i lys av første runde i årets opptak, dette er utvilsomt et viktig tema, og jeg har selv gjentatte ganger uttrykt stor bekymring knyttet til de tallene som vi har sett nå. Noe av det som er bra med dette, er at vi får et offentlig ordskifte rundt det – og forhåpentligvis offentlig oppmerksomhet rundt det. Det tror jeg i seg selv kan være med og bidra positivt til at vi både vekker interessen og får flere til å søke.

Det er selvsagt fort gjort å spekulere i ulike enkeltårsaker til at vi har sett en nedgang i søker-tallene de fire siste årene. Det jeg imidlertid håper, er at vi i denne saken kan være enige om at grunnene både kan være og er mange, at det er en sammensatt problematikk, og at det er flere faktorer som påvirker hverandre. Vi ser f.eks. at den samme trenden gjør seg gjeldende i andre land som ligger nær oss. Dette er med andre ord ikke et særnorsk fenomen.

Da vi overtok regjeringsmakten for ett og et halvt år siden, var opptakstallene allerede på vei ned – og det til tross for at vi under koronaen generelt opplevde en stor økning i antall studenter, rett og slett fordi det var lite annet å holde på med, landet var stengt ned.

Det er også viktig for meg å si at årets søknadskapittel på ingen måte er avsluttet. Dette er første runde. Det er fremdeles, mener jeg, umulig ikke å ha som mål at vi til høsten skal klare å fylle opp læreinstusjonene med motiverte og kvalifiserte studenter. Det er det tid til å klare. Det er 8 600 som har lærerstudiet som førstevalg også i 2023, men utviklingen er bekymringsfull, og vi har definitivt ikke råd til flere år med tilsvarende nedgang. Der vil jeg mene at vi sammen har et felles ansvar for å bidra til at vi klarer akkurat det.

Fra departementets side har vi jobbet langs flere spor for å styrke laget rundt eleven, gjøre utdanningene tilgjengelig for flere og gjøre utdanningsløpene mer fleksible, sånn at vi kan få flere lærere ut i den andre enden. Nylig sendte vi på høring et forslag om å gjøre utdanningsløpene mer fleksible. Konkret handler det om bl.a. å få godkjent tidligere fag og få innpasset det i lærerutdanningen. Det gjør utdanningen mindre rigid og sannsynligvis også mer attraktiv.

Vi har også fått en del innspill til den kommende profesjonsmeldingen, spesielt knyttet til måten vi legger opp praksisløpene våre på. Det er veldig mye som tyder på at det er et forbedringspotensial der. Det kommer vi til å gå tungt inn i, som en del av og fram mot arbeidet med framleggelse av stortingsmeldingen om profesjonsutdanningene.

Det er riktig at vi endret og justerte opptakskravene da vi kom i regjering. Vi tok bort det rigide firerkravet i matematikk, som Høyre hadde innført. Vi erstattet det med et krav som sier at man kan ha 3 i matematikk, men da må man ha 4 i snitt. Jeg vil, med all respekt, melde at det å ha 4 i snitt fra videregående er mer enn nok til å være godt kvalifisert til å ta lærerutdanning i Norge. Det er ikke dårlige karakterer. Det tiltaket alene gjorde at vi utvidet søkermassen med i overkant av 1 000. Med andre ord: Tallene ville sannsynligvis vært enda verre hvis vi ikke hadde gjort det grepet i fjor.

Vi har store utfordringer med tilgang på kvalifiserte lærere, spesielt i nord. Det betyr også at vi er nødt til å fokusere ekstra på det som skjer i Nord-Norge, for å klare å kvalifisere nok lærere. Universitetet i Tromsø og Nord universitet har jobbet godt over tid for å få tilgang på flere motiverte søkere som kan bli viktige læreresressurser i framtiden. Det vil jeg fra denne talerstolen gi dem ros for. Det er også i det perspektivet det er viktig å se gjenoppbyggingen av Nesna. Det er ikke en utdanning som har gått dårlig. Den har søker-tall som er helt på høyde med, eller litt over, det som ellers er vanlig i landsdelen. Det er også veldig gode resultater på Finnsnes knyttet til desentraliserte og fleksible utdanningsløp. Det må vi gjøre mer av.

Løpet er på ingen måte over, og sammen må vi jobbe videre for å sikre flere folk inn i dette veldig spennende og viktige yrket.

Margret Hagerup (H) [16:41:02]: Det er gledelig å se at statsråden setter pris på å komme til Stortinget for å diskutere dette. Det er også kjekt å se at det er så mange som vil delta i debatten, for det er ingen tvil om at dette er en viktig debatt.

Jeg tror at for mange av dem som er ungdommer i dag og skal ta valg, er fleksibilitet og karrieremuligheter ganske viktig. Det er derfor vi i Høyre har vært ganske kritiske til at en senker kravene, og at en reverserer ordninger uten at en har noe nytt som står klart, for det blir et vakuum, og det blir et tomrom. Vi har ganske mange lærerspesialister i skolen i dag, som f.eks. er endringsagenter, og sørger for bedre undervisning i klasserommet, men dette arbeidet stopper opp. Jeg håper at det også blir en viktig del av den videre debatten.

Det offentlige ordskiftet er utrolig viktig, der deler jeg statsrådets betraktninger. Jeg tror vi som er i denne

salen, også har et ansvar for å bidra til det, og da handler det om å ha en felles virkelighetsforståelse. Flere har tatt til orde for at en må snakke opp læreryrket, og det sammenfaller med mitt inntrykk etter å ha besøkt en del lærerutdanningsinstitusjoner og spurt elevene hva som skal til fra vår side for at flere velger den retningen som de har valgt. Samtlige har, etter betenkningstid, svart: Dere må begynne å snakke opp yrket vårt.

De har valgt retningen fordi de ønsker å jobbe med barn, og fordi de ønsker å utgjøre en forskjell. Noen av dem motiveres av arbeidstidsordninger som gir mulighet for ferie samtidig med familien i en litt større utstrekning, andre fikk tent lærergrunnen allerede i sitt eget møte med en lærer i klasserommet. Dette er dessverre en del av historiefortellingen som sjelden når debattflatene. Derfor mener jeg at vi som politikere også har et ansvar for å avlive noen av de mytene som er der ute – og lønn er jo en av disse, som f.eks. startlønnen til nyutdannede lektorer, som vi har snakket om her i spørretimen tidligere.

Det er en utfordring når tall fra Kunnskapsdepartementet viser at 70 pst. av ungdommene tror at startlønnen for lektorer er rundt 500 000 kr, når den faktisk er nesten 600 000 kr, ifølge Utdanningsforbundet og KS. Dette viser oss at den offentlige debatten trenger nyanser, og derfor håper jeg at statsråden også vil bidra til at vi, sammen med Utdanningsforbundet og andre aktører, kan snakke om viktigheten av å bli lærer og fram snakke verdien av læreryrket. Det åpnet jo også lederen av Utdanningsforbundet opp for i Dagsnytt 18 for en tid tilbake, der det samme var tema.

Så er det viktig med skoleeiere, som har et særlig ansvar for å legge til rette for at skoleledere og lærere har de rammene og den oppfølgingen de trenger for å jobbe strategisk og godt med kvalitetsutvikling. En kan utdanne så mange lærere en bare vil, men det hjelper ikke hvis de raskt forsvinner ut av skolen. Skoleeiere må også sørge for at læreren har karriereveier og muligheter for videreutvikling.

Jeg synes det er veldig bra at en jobber med å styrke laget rundt eleven, for det tror jeg blir veldig viktig i tiden framover, og et samlet storting har sagt at det er viktig. Jeg håper at statsråden kan bli med på den jobben det er å snakke opp læreryrket og den jobben en faktisk får etter fem års masterutdanning i den retningen.

Statsråd Ola Borten Moe [16:44:19]: Takk for et konstruktivt og godt innlegg fra interpellanten. Jeg er helt enig i at deler av det felles ansvaret vi alle har, selv sagt er å snakke opp yrket, både betydningen av det og hvilke muligheter det gir, og hvor meningsfylt og viktig det er å velge en karrierevei innenfor norsk skole.

Nå er det heldigvis sånn at årets lønnsoppgjør er i havn, og lærerne virker å være svært godt fornøyd. Det kan jo borge for at også lærernes egne organisasjoner – i større grad i år enn i fjor – er med og reklamerer litt for egen stand og egen utvikling og kanskje kan trekke noen flere inn i studiene våre.

Læreryrkets anseelse har steget jevnt og trutt de siste årene, og det er vel fortjent og veldig bra. Jeg skal, sammen med min kollega Brenna, treffe alle de viktigste aktørene allerede på mandag for å diskutere dette og andre spørsmål. Jeg ønsker egentlig å legge til rette for en ganske åpen og pragmatisk prosess. Jeg tror dette er en type sak og en debatt der alle gode forslag fortjener å bli hørt og vurdert. Det dreier seg i bunn og grunn om å finne tiltak som virker, og at vi sammen – fra politisk side, fra stortings og regjerings side, fra KS' side, fra Utdanningsforbundets side og alle andre – finner gode, gjennomførbare tiltak som gjør at vi klarer å få opp søkningen, interessen og aktualiteten for dette yrket.

Avslutningsvis vil jeg kort nevne at jeg mener også at det å tilgjengeliggjøre lærerutdanningene våre for flere, både i by og i bygd, er et viktig tiltak. Også innenfor denne disiplinen kommer vi til å oppleve det som vi opplever bredt i samfunnet, nemlig at vi går tom for folk og for kompetanse. Da er ett viktig tiltak å klare å nå flere med relevante kvalifiserings- og utdanningstilbud, også innenfor læreryrket, og det betyr utdanningsløp som er fleksible, som er samlingsbaserte, og som kan kombineres med annen jobb og andre forpliktelser man måtte finne på å ha der man bor.

Sigurd Myrvoll (A) [16:47:11]: Det er alvorlig med en såpass dramatisk nedgang i søkertall til lærerutdanningen vår, en nedgang som har vart siden 2019. Nedgangen startet altså under høyreregjeringen, og vi har så langt ikke lyktes med å stanse den.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet er i Hurdalsplattformen tydelig på at vi vil rekruttere, utdanne og beholde flere kvalifiserte lærere over hele landet. De ferske søkertallene viser at det er riktig prioritering og helt nødvendig. Det er nedgang i distriktene, og det er også nedgang i de store byene. Det er mange grunner til det, og det er nødvendig å jobbe med både kortsiktige og langsiktige løsninger.

Når det er sagt, jobber regjeringen også kontinuerlig med å videreutvikle lærerutdanningen og kvaliteten på utdanningen for å gjøre utdanningen mer fleksibel. Det gjennomføres også et nasjonalt rekrutteringsprosjekt som skal bidra til å bedre rekrutteringen til lærerutdanningen og læreryrket, styrke en mangfoldig rekruttering og bidra til en positiv omtale av læreryrket.

Et av tiltakene er å kurse mannlige lærerstudenter til å være rollemodeller i møte med mulige søkere til lærer-

utdanningen. Nevnte rekrutteringsprosjekt koordineres av Høgskulen på Vestlandet, som igjen involverer andre universiteter og høyskoler, Utdanningsforbundet, Pedagogstudentene og KS. Prosjektet har mottatt årlige tildelinger på 5–6 mill. kr og har mottatt totalt 22 mill. kr siden 2019. Kunnskapsdepartementet vil gå i dialog med prosjektledelsen, der det skal diskuteres hvordan det nasjonale rekrutteringsprosjektet kan videreutvikles. Å forstå kompleksiteten i nedgangen i antall søkere krever et langsiktig og systematisk arbeid, slik at de beste tiltakene blir igangsatt.

Det er ikke bare en utfordring i Norge. Nedgang i antall søkere til lærerutdanningen er også en utfordring internasjonalt og et strukturelt problem som må løftes ut over enkelte endringer i rammeplanen.

Kari-Anne Jønnes (H) [16:49:47]: Alle barn har en gnist i seg. Alt vi trenger å gjøre, er å tenne den. Så enkelt sa Roald Dahl det.

Vi får ikke flere lærerstudenter og lærere hvis vi ikke lykkes med å tenne gnisten hos barna. Det er ikke gjort i en fei, og det tror jeg statsråden er helt enig i. Derfor er jeg skuffet over regjeringens manglende vilje til å satse på en skole der alle elever får oppfylt sitt potensial til fulle, der det er kultur for læring, og der læreren er sjefen i klasserommet.

Rekruttering av lærere begynner i barnehagen og grunnskolen. Det å ha en bevisst holdning til læreryrket og hvordan det presenteres og representeres, er viktig. For å oppnå det må vi alle jobbe sammen over tid – det kan ikke vedtas politisk.

Det som kan vedtas politisk, er at vi skal ha en skole med kultur for læring, der laget rundt eleven sørger for trivsel som grunnlag for fokus og læring, der laget rundt læreren gjør at lærerne kan gjøre det de liker og kan best, nemlig være sjefen i klasserommet og gi alle elever undervisning av høy kvalitet, der rektor er pedagogisk leder, en synlig og tydelig skoleleder som sørger for et utviklende og attraktivt profesjonsfelleskap med god oppfølging og veiledning av nyutdannede lærere. Det krever et lag også rundt rektor.

Det er skoleeiers ansvar å bidra til at disse lagene fungerer godt sammen. Kommunestyre og fylkesting er veldig viktige når vi i fellesskap skal løfte fram viktigheten av læreryrket og legge grunnlaget for at flere velger å bli lærer – og forblir det over tid.

Statsråden er stolt av tillitsreformen. Grunnleggende sett er tillit en god ting, men som statsråden vet, er det svært store forskjeller mellom skoler, kommuner og fylker i Norge. Det er ikke alle elever som blir gitt muligheten til å oppnå sitt potensial til fulle. Det betyr at vi risikerer å miste framtidige lærere tidlig i skoleløpet. Har statsråden tillit til at kommuner og fylker er kunnskaps-

baserte skoleeiere, eller mener statsråden som meg, at det er behov for tydelige styringssignaler fra regjeringen om at det er avgjørende viktig for vår felles framtid at elevene lærer å lese, skrive og regne skikkelig før de går ut av grunnskolen?

Jeg håper regjeringen kan være veldig tydelig på at disse fagene skal prioriteres. Det er nemlig det som skaper et bredt rekrutteringsgrunnlag for framtidige lærere.

Jeg er oppvokst blant kladdebøker fulle av framtidsdrømmer, engelskprøver og eksamensoppgaver som ventet på å bli rettet, og timeplaner for neste skoleår som alltid måtte endres i siste liten. Som lærerunge har jeg stor respekt for yrket, og jeg vet at dagene er interessante og mangfoldige, men også utfordrende og slitsomme.

Ellen er noen år yngre enn meg. Hun har allerede 25 års fartstid i Osloskolen. Hun sier det så fint: Jeg mener jo at jeg har verdens beste jobb, så hvorfor er det ikke flere som snakker om det?

Hun er stolt av jobben hun gjør. Hun trekker ofte fram viktigheten av jobben sin i utviklingen av samfunnet. Hun ser resultater av jobben sin hver dag og er stolt når Julian mestrer noe han har øvd på lenge, når Ruth oppdager det vakre ved det franske språket, eller når noen oppdager de uendelige mulighetene vi har som innbyggere i Norge – både som elever og studenter i et utdanningssystem som legger til rette for sosial mobilitet, men også som innbyggere i et velfungerende demokrati.

Vi vet at læreren er den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring og trivsel. De aller fleste av oss har møtt en lærer som betydde ekstra mye, enten for oss selv eller for andre. Lærerne er viktig for oss som nasjon, for enkeltmennesker og for samfunnet.

Jeg mener fortsatt det er både riktig og viktig at det skal stilles krav til dem som ønsker å bli lærer. Det er fordi lærernes jobb er så verdifull. Derfor mener jeg også at statsråden må bidra til at regjeringen stopper reverseeringen av alle tiltak som bidrar til at flere blir kvalifiserte søkere.

Norge trenger en regjering som bidrar til kultur for læring på alle nivå, og der stolte lærere får anledning til å være gode undervisere og forbilder i klasserommet.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:54:36]: Jeg er glad for initiativet til interpellanten. Alle komiteens medlemmer var tirsdag denne uken samlet for et internt seminar om lærerrekuttering. Det trengs et reallærertiltak.

Det er fristende å kommentere det siste poenget til taleren før meg: Vi fjerner jo ikke alle tiltak for å kvalifisere flere for både utdanningen og læreryrket. Tvert imot har vi mye på gang. Lærerne har en mer krevende

arbeidssituasjon enn noen gang. Senterpartiet har i flere år ønsket seg en samlet, forsterket innsats for rekruttering av lærere. Vi har argumentert godt for ulike forslag i årevis, både i representantforslag, i innstillinger i utdanningskomiteen og her i Stortinget.

I forrige periode avblåste Høyre lærermangelen gjennom en pressemelding om SSBs framskrivninger om lærerrekuttering, så spørsmålet kan også stilles tilbake: Hvor mange nye, kvalifiserte lærere vil Høyre plutselig ha inn i skolen nå? Samtidig må vi tverrpolitisk ta inn over oss alvor i situasjonen slik den er nå. Det har vært en dramatisk nedgang i andelen søkere til lærerutdanningen under koronapandemien, for da var det så mange flere som søkte høyere utdanning. I 2023 var nedgangen igjen dramatisk fordi det i antall var så mange færre som gikk på lærerutdanninger.

Hvis lærerutdanningene skal omorganiseres, eller det skal gjøres omfattende endringer igjen, må det være samstemt tverrpolitisk. Vi kan ikke endre utdanningene igjen og igjen. Som statsråden tydelig sa, mener vi at godskrivning av fag man har med seg fra før, bør bli bedre, slik at flere får mulighet til å gå raskere gjennom lærerutdanningen – raskere i den forstand at man ikke trenger å ta studiepoeng i fag man alt har. Rammevilkårene for læreplanene, med detaljerte rammeplaner, er det også grunn til å se nærmere på.

Ellers har Høgskulen på Vestlandet en rekrutteringskampanje. Her må vi følge opp: Hva fungerer, og hva fungerer ikke? Nord universitet har hatt rekrutteringskampanje rettet mot kommunene, kalt Læreri-Nord, og det synes på søkertallene på Nesna. Den virker å øke bevisstheten hos kommunene og bedre samkjøringen lokalt.

Ellers må vi avvente de endelige opptakstallene siden studentene fortsatt kan endre på prioriteringene sine. Ett moment er hvor mange studenter som faktisk er kvalifisert i tråd med opptakskravene. I tillegg er det rom for lokale opptak helt fram til studiestart der det eventuelt er ledige plasser. Vi ser store regionale forskjeller, der det indre østlandsområdet og mitt bakland, gamle Oppland og Hedmark fylker, og Troms og Finnmark har størst mangel på kvalifiserte lærere. Målet må være å fylle opp studieplassene vi har i landet ellers, og så må vi gå grundig inn i materien: Hva er det som gjør at folk søker seg til lærerutdanningen? Det er viktig, bl.a. for å vedlikeholde kompetansemiljø og opprettholde studiekapasitet ved utdanningsinstitusjonene over tid.

Så stusser jeg på Høyres fokusering på karakteropptak og lærerspesialister. Nok tid og tillit er noe av det lærerne faktisk etterspør for at læreryrket skal være meningsfylt. Kunnskapscenteret for utdanning har sett på hva som skal til for å bli i yrket. De har funnet dette: arbeidsvilkår, arbeidsmiljø, arbeidspress, støtte, ressurser,

krav, autonomi og mulighet for utøvelse av lærerrollen. Vi har i tillegg sett at induksjonstiden, altså de første tre år etter fullført utdanning, er kritisk for hvorvidt man går inn i en lærerjobb eller forlater lærerjobben etter kort tid.

Kunnskapscenteret for utdanning går ellers systematisk gjennom forskning og ser at motivasjonen for å ta lærerutdanning ofte er andre ting enn det vi prioriterer politisk. Det må være meningsfylt arbeid, man må kunne påvirke mennesker rundt seg.

Jeg tror at de som drømmer om å være superhelter, slukke branner eller redde liv litt for ofte velger andre yrker enn læreryrket, selv om det er nettopp her det er behov for dem. Jeg mener flere med drøm om å bli superhelt, må bli lærere.

Heidi Greni hadde her overtatt presidentplassen.

Grete Wold (SV) [16:59:40]: Først takk til Høyre og representanten Hagerup for å sette en meget viktig sak på dagsordenen, og takk til statsråden for både svar og engasjement for å løse den situasjonen som vi nå alle er bekymret for.

Det er mange faktorer som må være på plass for å sikre en god skole. Vi trenger bygg som legger forholdene til rette, ikke minst med universell utforming, slik at alle kan trives og ha både godt inneklima og gode utfoldelsesmuligheter i friminuttene. Vi trenger læremidler som stimulerer til både leselyst og kreativitet, samtidig som ny teknologi og innovasjon sikres for kommende generasjoner. Ikke minst trenger vi et lag rundt eleven som støtter og håndterer dem og der det buter, det være seg foreldre, fotballtreneren eller skolens helsesøster – støtteroller vi er helt avhengig av.

Framfor alt trenger vi læreren, pedagogen som formidler det eleven trenger å forstå og skal mestre for å utvikle seg. Det er derfor selvsagt bekymringsfullt når dem som har valgt å bli lærere, velger bort skolen.

Vi må ikke svartmale det bildet. Veldig mange lærere blir i skolen eller i tilstøtende roller. Nå er situasjonen likevel den at vi trenger flere som velger klasserommet som arbeidsplass. Når søkningen til studiet går ned, er det et sterkt signal om at vi må ta grep, og det må vi ta i tett samarbeid med både lærerorganisasjonene og de enkelte studiestedene.

SV har derfor foreslått ti tiltak – eller konkrete grep, om man vil – som kan bidra til å forbedre den situasjonen. Jeg skal ikke bruke taletiden på å gjennomgå alle, for statsråden og komiteen er godt kjent med dem, men noen eksempler velger jeg å trekke fram.

Tryggheten i rollen som lærer, med alle de utfordringene som man ikke kunne lese seg til på studiet, er avgjørende. Det å forskriftsfeste rett til veiledning kunne

derfor være ett tiltak som sikrer oppfølging av den enkelte og styrker opplevelsen av mestring og ønsket om å bli værende i skolen. En oppgaveveileder som tydeliggjør ansvarsområdene i skolen, og med det går i retning av en bedre ressursutnyttelse til det beste for eleven – og læreren – er et annet tiltak vi mener kunne forbedre situasjonen.

Det er også behov for flere menn i skolen, slik det har vært nevnt også tidligere i dag. Det å få flere unge gutter til å søke lærerutdanningen er det mange gode grunner til, men som med så mye annet her i verden skjer ikke det av seg selv. Målrettede tiltak for å kunne stimulere til dette, som f.eks. hospiteringsordninger og flere andre tiltak, vil derfor være nødvendig.

Unge utdanner seg ikke til deltid og dårlige arbeidsforhold, så et konkret prosjekt for å øke mulighetene for faste, hele og fleksible stillinger er et annet tiltak SV mener er nødvendig. Under det kommer også muligheten til å ha fast ansatte vikarer. Det sikrer kontinuitet for den ansatte og trygghet i arbeidslivet, men det bedrer også kontinuiteten og tryggheten for arbeidsmiljøet og elevenes læringsmiljø.

Det er ikke politisk uenighet om målet her, så her mener vi at alle gode tiltak, forslag og innspill må lyttes til – noe statsråden også inviterte til – og at dette må ses på som bidrag til å løse den utfordringen vi har med å rekruttere og beholde våre dyktige lærere i fremtiden. Det har vi en felles interesse av.

Abid Raja (V) [17:03:14]: Jeg vil innledningsvis takke interpellanten for å ta opp en viktig problemstilling. Da søkertallene til lærerutdanningen gikk ned i fjor, mente statsråden det ikke var noen grunn til å karakterisere det som en krise. Til NRK sa statsråden at vi bare må vente og se. På pressekonferansen i år varslet statsråden at regjeringen er interessert i å se på tiltak som kan styrke rekrutteringen og søkertallene til lærerutdanningen. Tonen virket å ha blitt litt annerledes. Det kunne iallfall ha vært en start, men siden det har ikke statsråden varslet noen andre tiltak enn at han vil snakke pent om lærerutdanningen fram til fristen for å søke ledige plasser 20. juli.

Jeg lurer på om statsråden mener at opposisjonen er de som ikke snakker pent om lærere, eller om det egentlig er statsrådets politikk som ikke er pen. Jeg tror dessverre ikke vi kan snakke oss pent ut av en potensiell rekrutteringskrise til læreryrket. Vi trenger faktisk handling. Når vil statsråden komme til Stortinget med politikk for lærere som faktisk vil monne?

Regjeringen Venstre var en del av, hadde en aktiv lærerpolitikk. Vi jobbet for å øke statusen til læreryrket, gjorde om lærerutdanningen til en femårig master, stilte krav for å komme inn på lærerutdanningen, noe som

gjorde at flere fullførte og besto, og laget nye karriereveier for lærere, bl.a. Regjeringen Borten Moe er en del av, har reversert mye av denne politikken. Blant annet er kravene senket og lærerspesialistordningen skrotet.

Regjeringen har fått vedtatt to statsbudsjett og ett revidert. Kan statsråden peke på ett eneste forslag fra regjeringen som har bidratt til å løfte lærerutdanningen? Jeg registrerer at det er mye snakk om behovet for kunnskap om hva som fungerer i skolen, men vi vet allerede mye om hva som skal til for å rekruttere og beholde flere lærere i skolen. Kunnskapsoppsummeringen til UiS fra i fjor viste at lærere har en sterk indre motivasjon knyttet til ønsket om å utgjøre en forskjell for barn og unge. Læreryrket er et flott yrke. Å holde opp idealer som skolen er bygget på, som folkeopplysning og like muligheter, er givende arbeid.

Det som gjør at lærere kanskje ikke vil jobbe i skolen, og at studentene ikke søker seg til lærerutdanningen, er hvor attraktivt yrket framstår. Konkurransen om de folkene vi har, kommer til å bli enda hardere framover. Vi ser allerede at andre studier gir muligheter til å komme raskt ut i jobb, ta arbeid mange ulike steder, ha karriere, fleksibilitet i arbeidshverdagen og god lønn.

Selv om de aller fleste lærere har valgt studiet fordi de har en indre motivasjon for nettopp å bli lærer, bør også læreryrket være attraktivt for flere. Da må det rett og slett være konkurransedyktig sett i forhold til andre yrker. Det handler ikke nødvendigvis bare om å trekke folk fra andre viktige studier til læreryrket, men om å holde lærerstudiet konkurransedyktig. Mye av politikken for dette ligger i skolen, i laget rundt eleven, i skoleledelsen, i kommuner med profesjonelt støtteapparat når det oppstår vanskelige situasjoner.

I fjor fremmet Venstre syv forslag til hvordan vi kan gjøre læreryrket og studiet mer attraktivt, og fikk bl.a. flertall for å gjøre lærerutdanningen mer praktisk og styrke laget rundt eleven og læreren. Det fikk flertall, de andre forslagene ikke, men vi kan gjøre mye mer. Kanskje kan statsråden prioritere selv å komme til Stortinget med egne tiltak for å gjøre læreryrket mer attraktivt, basert på den kunnskapen vi allerede har. Eller er det kanskje litt for mye å forlange fra denne statsråden?

Maren Grøthe (Sp) [17:07:20]: Senterpartiet mener at gode lærere som har tid til å se hver enkelt elev, er den viktigste faktoren for barn og unges læring, mestring og trivsel i skolen, og vi trenger flere lærere i årene framover. Nettopp derfor er søkertallene til lærerutdanningene bekymringsfulle. Selv med mindre og større variasjoner har det vært en utvikling over flere år. Det er ingen enkle svar. Ingen av oss i denne salen må tro det. Det krever at vi tenker bredt, og det krever at vi tenker helhetlig.

Først og fremst handler det om å sikre en god og tilgjengelig lærerutdanning. Lærerstudentene har vært blant dem som er minst fornøyd med utdanningen sin over tid, og det er alvorlig. Vi får innspill om behovet for mer og likere praksis, om kvalitet, innhold og organisering. Derfor er det bra at regjeringen nå er i gang med en profesjonsmelding. Den må ta tak i en del av disse problemstillingene.

Det handler også om arbeidsvilkår for dem som er i yrket, om tid, tillit, inntekt, handlingsrom og muligheten til å kunne gå på jobb og faktisk føle at man får brukt tiden sin på å følge opp de elevene som trenger det, ikke bruke tiden sin på rapportering og det utenfor, om å bli anerkjent for at læreryrket, med oppfølging av elever og foreldre, er langt fra noe som foregår mellom kl. 08 og 15, og om å sikre et lag rundt læreren og elevene, sånn at lærerne kan bruke tiden sin på nettopp å være lærere.

Fornøyde lærerstudenter og fornøyde lærere er den beste reklamekampanjen læreryrket kan få. Jeg mener, etter representanten Rajas innlegg, at vi også må kunne reflektere litt rundt de grepene som er gjort de siste åtte årene, for når Solberg-regjeringens store prosjekt var å fortelle samfunnet at lærere utdannet før 2014 må bli avskiltet, at man må ha høyere karakterkrav, og at vi trenger en lærerspesialistordning, hever det egentlig statusen? Gjør det at flere vil søke seg til lærerutdanningen, eller at det er flere lærere som kan og vil bli i norske klasserom? Tallene tyder ikke på det.

Derfor er jeg glad for at vi stoppet avskiltingen som ville ha sendt 20 000 erfarne lærere ut av norske klasserom, at vi fjernet firerkravet i matte for å komme inn på lærerutdanningen, at vi gjenopprettet lærerutdanningen på Nesna, og ikke minst at vi har øremerkede tilskudd til rekruttering til lærerutdanningene i statsbudsjettet. Det har vært viktig, og det gjør nå at vi har flere søkere enn vi ville ha hatt hvis ikke.

Nå starter den store jobben – den store jobben for å nå Hurdalsplattformens mål om en bred satsing på å rekruttere og beholde flere lærere i norsk skole. Jeg deler ambisjonen til flere av komiteens medlemmer om at det er noe vi må jobbe for tverrpolitisk, for dette er en problemstilling som gjelder mange år framover, men det viktigste akkurat nå er at det står mange som har fått tilbud om en studieplass på lærerutdanningen, og enda flere som har det som en del av listen sin. Til alle dere som får et tilbud, vil jeg si: Takk ja til plassen. Takk ja til verdens viktigste jobb. Vi trenger dere i norske barnehager og norske klasserom framover.

Margret Hagerup (H) [17:11:01]: Jeg vil takke både statsråden og mine kollegaer for en god debatt. Det er en viktig debatt, og jeg tror vi kunne stått her ganske

lenge og snakket om dette, for det er en del ting vi ikke har vært innom.

Det er ingen tvil om at det var sterk vekst i søkertilfellene fram til 2019, og det kan se ut som om det å stille krav til lærerutdanningen har vært en bedre strategi enn å gjøre døren høy og porten vid. Som representanten Grøthe nå var inne på, én ting er hvor mange som kommer inn og søker seg til lærerstudiet, en helt annen ting er hvor mange som fullfører, og det er ganske viktig.

Når representanter fra regjeringspartiene snakker her i dag, har jeg inntrykk av at det er sånn: Er det så farlig om vi fjerner noe som ingen ville ha? Men en fjernet jo noe som førte til en mer praktisk og utforskende undervisning i klasserommet. En fjernet ordninger der lærere selv sier at de har blitt bedre lærere, at de har endret sin undervisningsmetode, og det er noe som lærere også etterspør.

Jeg kan ha forståelse for at en hadde lyst til å reverse-re ting da en kom i regjering, men en skulle av og til tro at en hadde noen gryteklare prosjekter klare etter åtte år i opposisjon, og at en ikke setter lærerstanden i et vakuum der det ikke er et alternativ til lærerspesialistordningen, som hadde veldig mange gode sider ved seg.

Det er ingen tvil om at det også er viktig å jobbe videre med det som Kunnskapsenter for utdanning ved Universitetet i Stavanger har sagt er viktig, og det er det som foregår på skolen. Det er arbeidsmiljøet, det er opplevelser, kommunikasjon og støtte fra ledelse, godt kollegaskap og det at en klarer å oppleve å mestre på jobben. Så arbeider vi med laget rundt eleven, det blir viktig.

Det er mange forslag som er lagt fram av SV, og Venstre har også tidligere lagt fram forslag, så jeg håper at det kan være en del av arbeidet som regjeringen ser videre på. Spørsmålet blir om statsråden ser for seg å komme tilbake til Stortinget med en egen strategi som har elementer om hvordan en skal sikre økt rekruttering, gode tilbud for etter- og videreutdanning, andre karriereveier og laget rundt eleven, og at vi kan diskutere det videre her på Stortinget.

Jeg har selv tre gutter og ei jente, så jeg brenner ekstra mye for å få inn flere menn i skolen. Det er en utfordring i dag. Det finnes for få rollemodeller for gutter som skal velge læreryrket.

Jeg besøkte nylig prosjektet Menn i helse. Det er et prosjekt som har holdt på i ganske mange år nå. Der er det menn som kommer inn i helsesektoren. Jeg traff en som hadde vært DJ, og en som hadde jobbet på Rosenberg. De sa at den kompetansen de hadde fra sitt tidligere yrke, passer veldig godt i helseyrket. Jeg tror det er ganske mange menn som er i andre yrker som tenker at skolen kanskje ikke er en plass for dem, så vi kan prøve å få til et prosjekt med menn i klasserommet. Vi har en del gode prosjekter nå, men vi må se på hva vi kan gjøre vi-

dere, for jeg er helt overbevist om at vi trenger flere mannlige rollemodeller. Da må man kanskje gi dem et spark bak for å si at vi virkelig har lyst til å ha dem i klasserommet.

Takk for en god debatt.

Statsråd Ola Borten Moe [17:14:16]: Jeg har også lyst til å takke for en god og konstruktiv debatt, i all hovedsak fri for billige poeng og med det jeg opplever som et felles ønske i salen om å få til dette. Vi har med andre ord alle sammen et felles mål.

Representanten Jønnes hadde et interessant resonnement knyttet til tillit og krav, altså tillit til skoleeiere, til elever, til fylker og til utdanningsinstitusjoner implisitt. Jeg har lyst til å trekke følgende resonnement: Jeg tror vi alle sammen deler oppfatningen om at det er behov for å regulere kvalitetsstandarder og sette tydelige nasjonale mål for hva vi vil, og hva som skal til. På den andre siden er det en interessant avveining mellom hvor detaljert man skal gå inn i den enkelte skoleeiers og den enkelte utdanningsinstitusjons hverdag, og hvor mye frihet man skal gi, gjerne basert på tillit. Hverdagen er veldig ulik, både i de ulike kommunene og innenfor de ulike utdanningsinstitusjonene. Kanskje er det sånn at lærerutdanningene våre også har hatt godt av et noe større lokalt og regionalt handlingsrom, nettopp for å ivareta behovet for tilpasninger, og for å få systemene til å flyte. Det er en av de tingene jeg mener det er uhyre

viktig og interessant å se på fram mot profesjonsmeldingen, så dette er på ingen måte et konkluderende innlegg, men jeg mener det er et viktig spørsmål å stille.

Jeg har fått gjentatte spørsmål knyttet til om jeg vil komme tilbake til denne salen med en strategi knyttet til hvordan vi skal rekruttere flere lærere. Jeg har ikke avvist det. Kanskje skal vi gjøre det, og kanskje skal regjeringen ta initiativ til det. Nå starter vi med det møtet vi har på mandagen. Det tror jeg blir et viktig møte mellom de viktigste aktørene i hele sektoren.

Jeg har lyst til å tilføye at det heller ikke kan bli sånn at vi legger fram en strategi eller noen enkelttiltak vi satser på eller framhever spesielt, og så sier vi oss ferdig med jobben der. Jeg tror vi må ha såpass respekt for kompleksiteten i og omfanget av dette problemet at vi ikke bare behandler det som en faktaboks på en avsjekingsliste, og så sier vi at vi har gjort vårt med en eventuell tiltaksliste. Det må i så fall være et resultat av et ganske godt gjennomarbeidet opplegg der man tar tak i helheten – alt fra hvordan skolen er satt opp, til attraktiviteten i yrket og hvordan vi setter opp utdanningsløpene våre.

Presidenten [17:17:22]: Da er debatten i sak nr. 9 avsluttet.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

